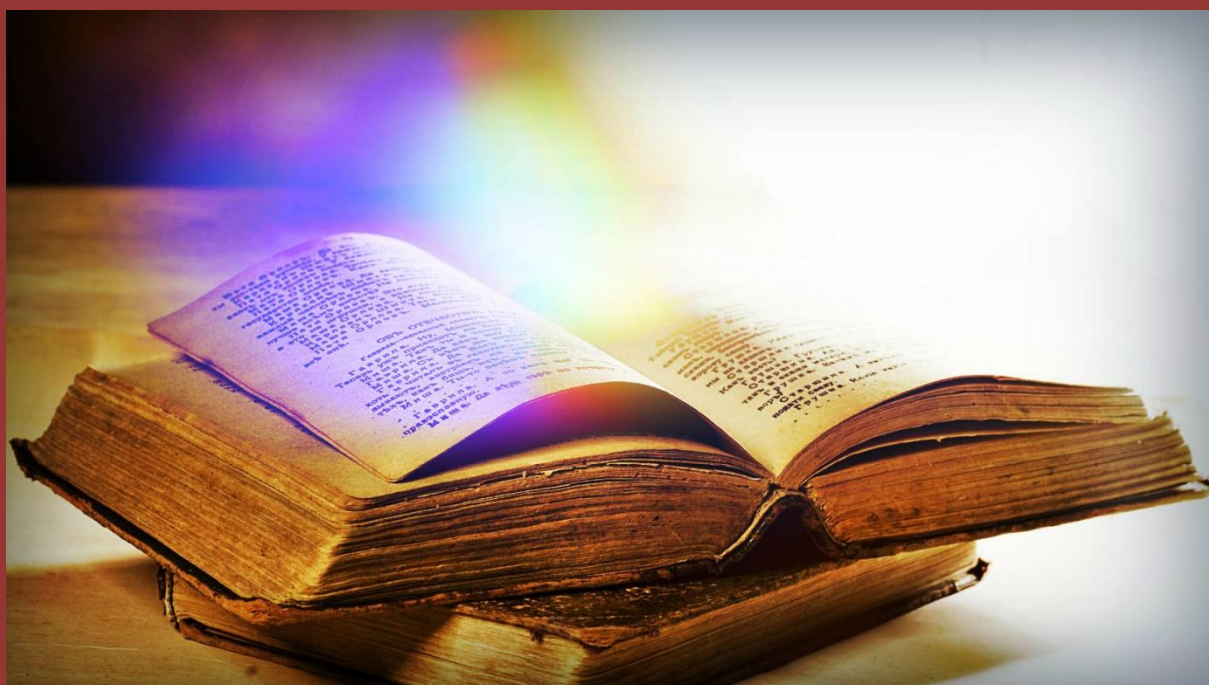

IOANA SEREȚAN

**MONOGRAFIA ȘCOLII GIMNAZIALE TIHA-BÂRGĂULUI
LUMINĂ PESTE TIMP**

**EDITURA MERITOCRAT CLUJ-NAPOCA
ISBN 978-630-6502-23-3**

IOANA SEREȚAN

**MONOGRAFIA ȘCOLII GIMNAZIALE TIHA-BÂRGĂULUI
LUMINĂ PESTE TIMP**

**Vouă, celor ce cu sficiune
Veți trece peste urmele noastre...**

EDITURA MERITOCRAT CLUJ-NAPOCA

ISBN 978-630-6502-23-3

ISBN 978-630-6502-23-3

TEXT© Monografia Școlii Gimnaziale Tiha-Bârgăului. Lumină peste timp/ Ioana Serețan

Toate drepturile rezervate autorului

Consilier editorial: lect. Dr. Tiberiu Irimia

Tehnoredactare: prof. Ioana Serețan

Coperta I-IV: prof. Ioana Serețan

Foto copertă: imagine reprezentând cronici vechi

Fotografii evenimente: prof. Ioana Serețan, prof. Daniela Bruj, prof. Alina Victoria Racoși-Bogdan, prof. Georgiu Alexandru

Grafică generală: prof. Georgiu Alexandru

Corectură: prof. Ștefan Sălăgean

Editura Meritocrat Cluj-Napoca

Tel. 0760 607 889, 0741 494 338

e-mail: meritocracj@gmail.com

©2022 Editura Meritocrat Cluj-Napoca

Toate drepturile grafice asupra acestei ediții aparțin editurii Meritocrat, orice reproducere sau modificare, indiferent de formă și suport, neautorizată urmând să suporte consecințele legii.

Responsabilitatea calității corecturii textelor din această carte aparține autorului.

MOTTO:

„Orice educație este autoeducație, iar noi, ca dascăli și educatori, creăm de fapt doar contextul în care copilul se autoeducă. Trebuie să realizăm contextul optim, pentru ca, prin noi, copilul să se educe singur, așa cum trebuie să se educe el prin propriul său destin lăuntric.”

(Rudolf Steiner)

ARGUMENT

Istoria unui popor este asemenea unei fântâni, din care generație după generație se adapă din faptele și viața spirituală și materială a înaintașilor și prin care se continuă neîntrerupt viața lor spre noi idealuri de realizat. Din ea se pot trage învățăminte pentru felul cum să se poarte în viață generațiile și ce fapte să împlinească spre a păstra și îmbogăți ceea ce au realizat înaintașii.

Trecutul unui neam este ca un altar, ocrotitor al focului sacru, de unde se proiectează lumini asupra prezentului și viitorului. Munca unei generații este binefăcătoare numai atunci când se inspiră și se întemeiază pe valorile materiale și spirituale ale trecutului, pe care le îmbogățește și le aplică noilor condiții de viață.

Orice monografie a unei școli ne deslușește istoria acestei școli, care se încadrează în istoria satului, a comunității de-a lungul timpului. Istoria unei școli este istoria celor care au învățat pe băncile ei. Performanțele elevilor săi așează școala în conștiința prezentului. Iar performanțele elevilor sunt performanțele școlii, ale dascălilor ei, îngemănând munca elevului cu cea a omului de la catedră.

Școala are nobila misiune de a păstra și transmite valorile care ne definesc și ne-au ajutat pe noi să ajungem până unde am ajuns. Fără ea, realitatea noastră ar fi schimonosită, iar viitorul incert. Școala sporește încrederea în noi și ne învață să trăim frumos, să fim mai buni, să legăm și să menținem prietenii și cum să lucrăm împreună ca o echipă, fapt care reprezintă principala temelie a oricărei societăți de succes. Fără școală, cunoștințele nu s-ar răspândi la fel de repede, iar accesul nostru la idei și oameni noi ar putea fi ușor tăiat. O lume fără școală ar crea dificultăți și ar împiedica dispersia creșterii economice, a toleranței și a aprecierii semenilor noștri.

Școala și slujitorii săi, educatorii, învățătorii și profesorii, au reprezentat dintotdeauna motoarele abstracte care au asigurat atât funcționarea unei comunități (prin modelarea tinerelor minți), cât și conservarea elementelor care alcătuiesc identitatea unei națiuni (limbă, credință, obiceiuri, tradiții etc.).

Intenția de a scrie o monografie a școlilor din comuna Tiha-Bîrgăului se bazează pe dorința firească de a lăsa urmașilor tot ce se cunoaște până acum despre aceste lăcașuri, având ca bază de documentare atât arhiva existentă a școlii, cât și Arhivele Naționale Bistrița, arhivele Consiliului Local al comunei Tiha-Bîrgăului, discuțiile cu bătrânii satului, fie martori vii ai evenimentelor legate de școală, fie folosind istorisiri preluate de la înaintașii lor și perpetuate peste generații, fie din surse ale unor oameni însemnați, care au îndrăzit să pună în lumina creionului istoria acestei minunate și binecuvântate văi, cum este Vale Bîrgăului.

Această zestre orală dovedește încă o dată că anii de școală rămân întipăriți în inimile foștilor elevi și că ei influențează mult formarea viitorilor cetățeni.

INTRODUCERE

Această lucrare nu are pretenția unei monografii desăvârșite, deocamdată. Ea este sâmburele dorinței care a germinat în sufletul unui grup de dascăli ai Școlii Gimnaziale Tiha-Bîrgăului și ai structurilor adiacente (Școala Gimnazială Mureșenii-Bîrgăului și Școala Gimnazială Piatra-Fântânele). Acești oameni, înnoșiți de un profund sentiment de respect pentru ceea ce este și trebuie să rămână, doresc ca, prin acest studiu monografic, să fie deschis drumul unei monografii în care vor fi înscrise și alte date și fapte din viața școlii, în decursul anilor ce vor fi adăugați, ca niște file de aur la cartea vieții.

Realizarea unei monografii școlare reprezintă o acțiune temerară, dificilă și plină de semne de întrebare, semne ce trebuie puse pe seama numărului mare de documente de arhivă ce se impun a fi consultate, prelucrate și interpretate.

Chiar din primele momente, când se concepea planul acestui studiu, ne-am confruntat cu realitatea că nu va fi deloc ușor. Unele informații importante nu s-au păstrat, iar altele au fost greu de găsit. Dar, prin bunăvoința unor colegi și a unor oameni deosebiți, care ne-au sprijinit în a găsi multe date prețioase, s-a ajuns la realizarea lucrării de față.

Lucrarea de față își propune să-i adăpostească între paginile sale pe cât mai mulți elevi și dascăli deopotrivă, ale căror destine s-au împletit cu școala din comuna Tiha-Bîrgăului, deci o utilă contribuție la cunoașterea trecutului școlii, dar și a prezentului ei, dinamic sub toate aspectele, în procesul de formare și educare a elevilor săi.

De aceea, rugăm cititorul să aibă înțelegere față de autori, dacă va observa lipsa anumitor informații importante, pe care el însuși le deține și îl așteptăm cu deschidere pentru orice sfat sau completare doveditoare la lucrare.

Lucrarea de față este structurată în 5 capitole, după cum urmează:

Capitolul I: Localizare geografică a comunei Tiha Bîrgăului

Capitolul II: Repere istorice, cu patru subcapitole

Capitolul III: Apariția și dezvoltarea învățământului românesc, cu șase subcapitole

Capitolul IV: Școala românească între trecut, prezent și viitor, cu șapte subcapitole

Capitolul V: Bibliografie

CAPITOLUL I

LOCALIZAREA GEOGRAFICĂ A COMUNEI TIHA BÂRGĂULUI

În cuprinsul unui spațiu geografic deosebit de complex și pitoresc, dominat de contactul dintre Munții Bârgăului și Munții Călimani, râurile Bârgău și Bistrița au sculptat una dintre cele mai frumoase și mai interesante văi carpatine și anume Valea Bârgăului, numită sugestiv de către istoricul Vasile Netea, „Țara Bârgăului”.

Valea Bârgăului este așezată în nord-estul Transilvaniei și în partea estică a municipiului Bistrița, pe cursul mijlociu și superior al râului Bistrița Ardeleană și a afluentului său, Bârgău, fiind plămădită în așa fel încât să creeze desfătare, încântare și mulțumire sufletească.

De la Bistrița, pe o distanță de 32 km, de-a lungul văii, traversează șerpuit drumul național DN 17 (E58), care străbate Valea Bistriței Ardelene, până la Prundu Bârgăului, apoi se înscrie pe Valea Bârgăului, trece prin satele Tiha Bârgăului, Tureac și Mureșenii Bârgăului care face legătura, prin pasul Bârgăului sau Tihuța, între Transilvania și Moldova. Este o vale, unică în felul ei, pe lângă care se înșiruie, pe o distanță mai mare de 20 km, de la vest la est, localitățile: Rusu Bârgăului, Josenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului, Susenii-Bârgăului, Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Tureac, Mureșenii Bârgăului și Piatra Fântânele. Dintre sate, Tiha Bârgăului împreună cu Tureac, Mureșenii Bârgăului, Piatra Fântânele și Ciosa formează comuna Tiha Bârgăului, comună în extremitatea estică a județului la granița cu județul Suceava.

Valea de-a lungul râului Bistrița, este mai lată în apropierea municipiului Bistrița și se îngustează treptat înspre munți. Pe raza comunei Tiha-Bârgăului valea dispare treptat, de-o parte și de alta ridicându-se dealuri în trepte, cu spinări aproape plate, numite de localnici „poderee”. Urmează munții, la nord Munții Bârgăului constituiți din roci cristaline și roci vulcanice, la sud Munții Călimani, formați din roci vulcanice. Între cei doi munți, spre estul comunei Tiha Bârgăului, se află Pasul Bârgăului, trecere de culme cu înălțimea de 1201 m.

Accesul spre satul Piatra Fântânele este deosebit de ușor, interesant și provocator, realizându-se în continuare pe DN 17 (E58), de la Mureșenii Bârgăului, pe o distanță de 15 km, care pătrunde în defileul Bârgăului, insinuat printre măgurile magmatice Căsarul-Măgurița-Arșița-Dl. Ariilor la sud și Oala-Lăzăroaia-Zâmbroaia la nord, escaladează în serpentine strânse versantul nordic al Bârgăului, după care iese în zona Tihuța-Canton, relativ mai deschisă, marcată de confluența pâraielor Șendroaia, Tihuța și Pârâul Poștei.

De aici, drumul ocolește vârful Precup (1055 m) și se angajează în surmontarea culmii Dealul Tihuței, dintre văile Tihuța la sud și Pârâul Poștei la nord, ajungând în satul Piatra Fântânele, dominat de silueta zveltă a Hotelului-Castel Dracula, a Școlii Gimnaziale Piatra Fântânele, precum și a mănăstirii de maici cu hramul „Nașterea Maicii Domnului”, în incinta căreia se află și impunătoarea Cruce-monument din Pasul Tihuța, cu o înălțime de 31 m, ridicată pe cel mai înalt pisc al acestuia, la o altitudine de 1227 m, aflată la granița dintre județele Bistrița-Năsăud și Suceava.

Pentru a scoate în evidență frumusețea acestei văi, amintim că, Mihai Eminescu, trecând cu diligența de la Viena spre Moldova s-a oprit în Prundu Bârgăului pentru a admira unul dintre munți, și anume Vârful Heniu (1610 m), și l-a comparat cu Olimpul. George Sion, călător și el prin aceste locuri, consemnează: „Cum trece cineva de Bistrița înainte și se afundă în Carpați, este lovit la fiecare pas de vederea locurilor celor mai pitorești și mai desfătătoare. Natura este atât de bogată, încât poți zice că a descălecat Dumnezeu pentru fericirea celor care locuiesc aici...”.

CAPITOLUL II

REPERE ISTORICE

II.1 SCURT ISTORIC AL VĂII BÂRGĂULUI

În prezent cunoașterea trecutului este nu numai un act patriotic ci și o necesitate izvorâtă din nevoia de a explica etapele evoluției de până acum și perspectivele dezvoltării viitoare.

Despre așezările omenești de pe Valea Bârgăului, deși locuite încă din orânduirea comunei primitive fără întrerupere, s-a scris puțin pentru că s-a cercetat și mai puțin trecutul lor. Monografiile ale Văii Bârgăului ne-au rămas totuși de la George Georgiță (1884), Ilarion Bozga (1931), și Toader Ghițan (1939). Cercetarea lor istorică oprindu-se înainte de 1947, s-a simțit nevoia completării monografiilor lor cu noi date și mai ales a aducerii lor la zi. Acest lucru l-au încercat în anii următori Teodor Vrăsmaș (1968, 1980, 1990), Grigore Moldovan (1968), Ioan Cernucan (1972, 1977), Eudochia Viorica Ghița (1974, 1985), Pompei Boca (1975), Traian Bălan (1980), Viorel Nemeș (1988), George Mănarcă (1990) și Titus Wachsmann Hogiu (2003).

Apelativul „Bârgău”, ce însoțește numele tuturor comunelor și se regăsește și în denumirea generică de „Valea Bârgăului”, impune descifrarea acestui cuvânt. În legătura cu originea sa au fost emise mai multe păreri, unele încercând să acrediteze ideea unei așezări întărite derivând din limba germană „burg(au)” și italianul „burgo (vico, vicino)”. Cea mai plauzibilă ipoteză este, însă, aceea potrivit căreia este de origine slavă, însemnând „văgăună”, „înfundătură” din care nu se poate ieși, decât printr-o trecătoare ce trebuie apărută. Denumirea localității Tiha, actualmente Tiha Bârgăului, derivă din cuvântul slav „tiho” care înseamnă „râu liniștit”, fiind în contrast cu valea vecină, Bistrița, și care, la izvoare, poartă și astăzi denumirea de „Repedele”, ceea ce dovedește că populația slavă cu care locuitorii au venit în contact, în timpul migrației, traduce denumirea râului de la localnicii daci romanizați.

Valea Bârgăului a oferit puține descoperiri arheologice și acelea întâmplătoare. Săpături arheologice organizate nu s-au făcut decât în așezarea de la Livezile. Urme de viață omenească, după câte știm, sunt din neolitic la Bistrița. Din epoca bronzului s-au găsit urme (ceramică), atât la Bistrița cât și la Livezile. În ultimul timp s-a găsit întâmplător ceramică din epoca fierului pe raza satului Rusu-Bârgăului. Sunt cele mai vechi urme, care logic atestă existența și pe vale în sus, la nivelul actualelor comune Prundu-Bârgăului și Tiha-Bârgăului..

Presupunem că Bârgăul a fost locuit în continuare, în timpul satelor dacice și a stăpânirii romane în Dacia. Săpăturile arheologice organizate în anii 1960-1961, au scos la iveală în nordul localității Livezile, practic în vestul Văii Bârgăului, un castru roman de pământ, înconjurat de șanț de apărare și care datează din perioada de început a stăpânirii romane în Dacia. Construirea unui castru la est de Bistrița, în afara granițelor provinciei, dovedește că Valea Bârgăului este populată de daci liberi, că aici s-au așezat și dacii fugiți din provincie și că ei erau în pericol pentru stăpânirea romană. Nu este exclus ca Pasul Bârgăului să fi fost folosit încă din acea perioadă și pe aici dacii liberi din Moldova să fie de asemenea un pericol pentru provincie. De altfel, în tradiția populară, drumul vechi de trecere prin pas, astăzi puțin folosit deși are unele porțiuni din cele mari de piatra, este denumit „drumul romanilor”.

După părăsirea Daciei de către romani, regiunea este locuită de populația romanizată, organizată într-o obște satească. Portul de astăzi al locuitorilor, format din ȋtari, cămașă lungă peste ȋtari și încinsă cu o curea lată din piele (șerpar), căciulă, opincile, haină din țesătură din lână pentru zile friguroase, toate dovedesc originea dacică a populației. În secolul al VII-lea

pătrund în Transilvania slavii. Așezarea lor pe valea aceasta, asimilarea lor de către localnici, este dovedită de cuvinte ca: Bârgău, Bistrița, Tiha, Miroslava, apoi grapă, plug, budacă, știubei, toate de origine slavă.

La începuturile feudalismului, în Transilvania sunt cunoscute invaziile mongole din anii 1241 și 1285. După părerea lui Iulian Marțian, mongolii au trecut nu numai prin Pasul Rodnei ci și prin Pasul Bârgăului. Așa se explică și o legendă despre o victorie a localnicilor într-o zi de Sânzâiene, împotriva mongolilor invadatori. Ca legendă pornește de la fapte reale, o dovedește și faptul că la ora actuală două stânci se numesc „Tătarca Mare” și „Tătarca Mica”.

În secolul al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea, după ce a pătruns și a organizat Transilvania ca voievodat vesel, regalitatea maghiară caută să alipească și văile submontane. Cu prilejul acestor încercări este întocmit un act care constituie cel mai vechi document în care este atestat Bârgaul. Este vorba de un document de la 1317 încheiat de o comisie de funcționari și comitatele Dăbâca și Szolnocul Inferior, și prin care Munții Bârgăului se împărțeau între familiile nobiliare înrudite Bethlen și Apaffy. La 1386 Carol Robert, rege al Ungariei, printr-un act, întărește domiciliul Bârgăului pentru Gheorghe Bethlen, Petru Bethlen și Ladislau Apaffy. Aceste documente dovedesc iobăgirea populației de pe Valea Bârgăului și apartenența acesteia la comitatul Dăbâca.

În anul 1506 voievodul Transilvaniei, Petru Rareș, cere printr-o scrisoare conventului din Cluj-Mănăstur să întocmească actele necesare trecerii Bârgăului în proprietatea cetății Bistrița, ca urmare a cumpărării de la nobilul Nicolae Bethlen cu suma de 600 de florini.

Prin anii 1518 -1521, printre satele aparținând Bistriței, figurează și Bârgăul de Sus și Bârgaul de Jos, împărțirea survenind probabil ca urmare a creșterii numerice a populației din zonă.

În toamna anului 1529, odată cu intrarea Bistriței în posesiunea Moldovei, Valea Bârgăului trece sub stăpânirea lui Petru Rareș. Stăpânirea Moldovei asupra Văii Bârgăului va dura până în anul 1552, când documentele dovedesc trecerea din nou în posesiunea nobiliară.

Noul stăpân este Alexie, din familia Bethlen, familie ce va stăpâni zona până la 1783, când are loc militarizarea satelor de pe Bârgău.

În secolul al XVIII-lea, după instaurarea dominației habsburgice în Transilvania, Curtea de la Viena inițiază constituirea unor regimente grănicerești, necesare atât pentru apărarea granițelor, cât și pentru oprirea și stărpirea contrabandei. Așa ia naștere Regimentul al II-lea de graniță năsăudean.

Prin militarizarea văii Someșului Mare, populația de aici s-a eliberat de obligații feudale, a primit dreptul de a purta arme și avea sarcina de a răspunde chemărilor militare ale Curții Veneze. În dorința sa de a scăpa de obligații feudale, populația Bârgăului a făcut demersuri pe lângă conducerea regimentului solicitând ca militarizarea să cuprindă și Valea Bârgăului. În întâmpinarea acestor dorințe au venit și interesele Curții Imperiale. Pe de o parte imperiul avea nevoie de cât mai multe trupe pentru dese războaie pe care le purta, pe de alta, ocuparea Bucovinei la 1755 de către imperiu și stabilirea unei linii de poștă cu diligența pe ruta Budapesta-Valea Someșului-Beclean-Bistrița-Valea Bârgăului-Bucovina, la 1779, cerea încorporarea de noi recruți, care să asigure paza în zonă.

Hotărârea militarizării satelor de pe Valea Bârgăului este luată de împăratul Iosif al II-lea cu ocazia vizitei făcute în districtul Rodnei la 1783. Imediat, după vizita sa, se numește o comisie în frunte cu maiorul Carol von Heydendorf, care la 7 august 1773 se deplasează în cătunul Prundu-Secului (Prundu-Bârgăului) și începe acțiunea de conscripție. Cu unele incidente datorate familiei Bethlen, care pretinde că mai întâi iobagii să-și plătească datoriile față de nobili și apoi să fie încorporați ca grăniceri, conscripția se desfășoară până la 16 septembrie 1783. Deja la 1 ianuarie 1784 populația Văii Bârgăului este primită în rangul

grănicerilor. Grănicerii în prezența generalului Rall depun jurământul și li se distribuie arme. Cu acest prilej se fixează hotarele comunei și se împart munții din jur pe comune.

Deoarece așezările erau formate din gospodării răzlețe pe dealurile din jur, autoritățile determină familiile să coboare în vale, se distribuie terenuri pentru fiecare gospodărie și se formează construcția de case numai de-a lungul șoselei. Concomitent noii grăniceri sunt obligați să participe la amenajarea șoselei și la construcția podurilor peste pâraie. Pe raza satului Tiha se stabilesc Comandamentul Companiei a III-a de grăniceri, condusă de un căpitan. După o pregătire de specialitate, „cătanele negre”, cum erau numiți grănicerii, vor participa nu numai la paza graniței ci și la toate companiile purtate de imperiu și prin vitejia lor atrage nenumărate elogii.

Una din urmările imediate și pozitive ale înființării regimentului de graniță a fost crearea, în anul 1784, la Prundu Bârgăului, a marii școli „Trivium-Triviola”, ce dădea posibilitatea pătrunderii științei de carte în rândurile populației de pe toată Valea Bârgăului.

Perioada 1784-1851, constituie o etapă în care bârgăuanii, de acum grăniceri, se bucură de oarecare libertate față de țăranii iobagi. Cu toate acestea viața grănicerilor presupune obligații de instruire, paza de graniță și participarea la companiile militare ale imperiului. Acesta face ca bărbații să lipsească din gospodăriile lor perioade mai lungi de timp, lucru ce are urmări asupra muncilor agricole și a altor activități gospodărești fapt ce determină ca gospodăriile lor să nu prospere.

Un moment important din viața luptătorilor din Valea Bârgăului, l-a constituit revoluția burgheză-democratică din anii 1848-1849. Locuitorii acestei regiuni, împinși de atitudinea guvernului revoluționar-maghiar, au fost determinați să sprijine Curtea de la Viena care le făgăduise libertatea. Regimentul năsăudean, inclus în armatele imperiale, va participa în a doua parte a anului 1848, la reșezarea stăpânirii habsburgice în Transilvania. Batalionul I năsăudean a acționat în cadrul trupelor de linie, iar batalionul al II-lea a rămas la Năsăud, sub conducerea locotenent-colonelului Urban. Acesta va recruta noi grăniceri, oameni care pentru a scăpa de obligațiile pretinse de nobilimea maghiară, preferă să se alăture armatei imperiale.

În a doua jumătate a lunii decembrie 1848, trupe revoluționare maghiare, vor pătrunde în Transilvania și până în luna martie a anului 1849, vor înlătura de aici trupele imperiale. Încă din 22 decembrie 1848, trupele maghiare, mai numeroase îl silesc pe colonelul Urban să se retragă în munți și îl urmăresc până către Vatra-Dornei. Trupele maghiare s-au stabilit în Prundu-Bârgăului și în Tiha-Bârgăului având avanposturi în Mureșenii-Bârgăului și în Bistrița-Bârgăului.

După o incursiune realizată în 6 februarie 1849, când lichidează avanpostul de la Mureșenii-Bârgăului, la 12 februarie unitățile imperiale conduse de Urban, trec munții dinspre Moldova și alungă trupele generalului Bem de pe Valea Bârgăului. La 25 februarie trupele maghiare revin, are loc o bătălie între localitățile Rusu-Bârgăului și Josenii-Bârgăului, unitățile lui Urban sunt înfrânte și sunt nevoite să se retragă din nou în Moldova. Trupele maghiare se reasează iarăși pe Valea Bârgăului.

În iunie 1849, trupele imperiale, între care se afla și colonelul Urban, cu cei 2300 soldați și 7 tunuri, sprijinite de importante forțe ale armatei ruse, atacă din nou dinspre Moldova. La data de 21 iunie, trupele aliate atacă Mureșenii-Bârgăului, apoi vor lovi armata revoluționară la Valea Tureacului, la Prundu-Bârgăului și cu toată intervenția generalului Bem, forța de represiune va atinge Bistrița. În acest fel Valea Bârgăului încetează de a mai fi „teatrul de luptă” în anul 1849.

În anul 1851, regimentul grăniceresc se desființează iar grănicerii devin țărani cu obligația de a plăti dare regească pentru case și pământ. Regimul absolutist austriac urmărește în continuare depozedarea populației de pământ, specificându-se ca deținute de foștii grăniceri, și astfel revin statului. Încercarea luării pământurilor deținute anterior duce la o

serie de nemulțumiri și conflicte. Abia în anul 1860 când în imperiu se trece la un sistem constituțional de guvernare, cancelaria imperială revine asupra acestei intenții și printr-un act emis la 27 august 1861, privitor la Valea Bârgăului, se stabilește că toate moșiile foste grănicerești, rămân actualilor posesori cu drept de proprietate fără nici o despăgubire. În același an s-a format Districtul românesc al Năsăudului, din care face parte și Valea Bârgăului.

În anul 1867 prin încheierea pactului dualist se formează imperiul austro-ungar, Transilvania își pierde autonomia și este înglobată politic și administrativ Ungariei. Începe o perioadă în care se întărește continuu exploatarea exercitată de nobilimea și burghezia maghiară. În anul 1876 Districtul românesc al Năsăudului este desființat, teritoriul său fiind înglobat Districtului Bistriței cu care formează județul Bistrița-Năsăud.

Dezvoltarea economică pe Valea Bârgăului se împletește cu dezvoltarea conștiinței de neam și cu lupta pentru libertatea națională. Așa se explică de ce Bârgăul, prin cei mai de seamă reprezentanți ai săi, în primul rând învățătorii Ilarion Bozga, Ioan Dologa (din Tiha), Eliseu Dan, Pavel Beșa, Iacob Onea, la sfârșitul secolului al XIX –lea, participă la mișcarea memorandistă. Aceștia pentru că au participat la acțiune, au semnat o scrisoare de adeverință în foaia Tribuna, din Sibiu, au fost suspendați din posturi și „trași în cercetare disciplinară”.

Primul război mondial a adus și pentru bârgăuani o serie de neajunsuri. În afara faptului că s-au făcut achiziții de animale și că fiecare familie a fost obligată să suporte impozite sporite, bărbații incorporabili au fost obligați să participe la război, în unități care au luptat cu fondurile din Galiția și Italia. Acestor necazuri le-au pus capăt sfârșitul războiului și hotărârea de unire a Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918. Această hotărâre a fost susținută pe plan local de întreaga populație, iar la Alba-Iulia au participat delegații sătești și alți participanți la adunare.

Perioada dintre cele două războaie mondiale se caracterizează prin deteriorarea continuă a nivelului de trai, a majorității populației. Sărăcia se face tot mai mult simțită, mai ales în perioada crizei economice, când având în vedere specificul zonei, lipsește mai ales grâul și porumbul necesar hranei populației. În aceeași perioadă, printr-o intensă activitate propagandistică, partidele politice din România vor căuta să-și găsească adepți și pe Valea Bârgăului. Din datele de arhivă a primăriilor, rezultă că cea mai mare parte dintre cetățeni simpatizau cu Partidul Național Țărănesc. Mai câștigă adepți Liga Apărării Naționale Creștine, Partidul Național Liberal și Partidul Poporului.

La 30 august 1940, în urma Diktatului de la Viena, Valea Bârgăului trece sub ocupația Ungariei horthyiste. Ocupația străină va însemna nu numai sistarea oricăror drepturi democratice ci și rechiziții, colecte forțate, maghiarizare forțată, deportarea evreilor, precum și multe distrugeri și pagube. Dacă populația în mare parte s-a opus tacit regimului exploatator străin, au fost și cazuri de cetățeni ce au trecut clandestin granița în România luptând din afară împotriva stăpânirii străine.

După actul revoluționar de la 23 august 1944, localitățile de pe Valea Bârgăului revin la țara mamă după patru ani de suferință.

Cele două războaie mondiale și-au cerut tributul de sânge și de la bârgăuani, care nu s-au dat înapoi nici un pas, luptând pentru libertatea pământului, graiului, portului, credinței, obiceiurilor strămoșești

După cel de-al doilea război mondial, puterea comunistă și „democrația” instaurate de tancurile sovietice au făcut schimbările de rigoare. Au dispărut magazinele, măcelăriile private, iar fabricile au devenit de stat. Populația a trebuit să plătească dări, cote, impozite, în prima etapă, și să contracteze statului toate animalele și produsele agricole la prețuri derizorii, în a doua etapă.

S-a încercat colectivizarea Văii Bârgăului, însă oamenii au reușit să se opună și să scape de această „binefacere” a socialismului.

Revoluția din decembrie 1989 i-a găsit și pe bârgăuani sătui de regimul comunist, de dictatură, astfel că, cei mai curajoși au fost primii sosiți la primărie, unde au aruncat toate portretele lui Ceaușescu și cărțile cu opera lui.

Perioada de după 1989 a fost una prosperă pentru bârgăuani, observându-se semne vizibile ale privatizării și ale transformărilor sub toate aspectele social, economic și politic.

O schimbare vizibilă în viața bârgăuanilor s-a observat o dată cu deschiderea granițelor și plecarea acestora la muncă, peste hotare, unii ca și sezonieri, iar alții cu contract de muncă. Pe de o parte acest lucru a fost benefic, însă pe de altă parte se observă tot mai mult tristețea bătrânilor și a copiilor care rămân în grija bunicilor sau a altor persoane apropiate. De aici urmând și un declin al situației învățământului de pe Valea Bârgăului și nu numai.

Aceasta este „Țara Bârgăului”, una dintre cele mai fascinante zone din țară. O astfel de țară nu există în realitate, copiii nu învață despre ea la orele de geografie. Și totuși, oamenii care trăiesc în așezările de pe Valea Bârgăului spun că, un asemenea loc nu se mai găsește niciunde în lume.

II.2. SCURT ISTORIC AL COMUNEI TIHA BÂRGĂULUI

Din cercetările făcute până acum, rezultă că multe date se contrazic în ceea ce privește atât înființarea satelor de pe Valea Bârgăului, cât și a școlilor, deoarece toate scrierile care s-au găsit până acum au fost făcute în urma mărturiilor făcute de înaintașii noștri din acea vreme. De aceea, noi vom încerca să prezentăm în continuare, într-o oarecare măsură, datele pe care le-am cules atât de la Arhivele Naționale Bistrița-Năsăud, cât și de la arhiva școlii, de la alte persoane sau personalități care au încercat să pună pe hârtie, cu multă trudă, istoria neamului nostru și a acestei minunate văi, Valea Bârgăului.

Datele monografice cele mai vechi, despre această comuna Tiha, au fost întocmite la 6 februarie 1865 prin grija notarului G. Salvan, a judeului comunal Larion Socină și a membrilor de comitet Gabriel Județiu și Tănase Gorea, care au completat chestionarul solicitat de Guberniul Transilvaniei.

Redăm în continuare o minunată prezentare, a locurilor acestei frumoase comune românești, așa cum a fost trecută în document.

„Comuna Borgo Tiha se află sub teritoriul cercului Borgou în Prund și se ține de districtul Năsăudului. Se numește între popor o parte a comunei și Satul Nou sau Tiha Nouă, căci aceasta sau înființat mai târziu și o fac locuitorii de la Puste și Turiac, a căror descrieri mai apriate va urma mai la vale; însă numele ei de comun cunoscut de toată țara este Tiha, ce nu au fost strămutat altmintrelea și nu s-au schimbat neci până în momentul de acum. Populațiunea acestei comune vine de acolo după cum au fost așezate coloniile romantice aduse de Traian în anu 105, cari, parte au venit de prin Marmația, România și, parte de prin Banat și Basarabia, despre care istoria românilor transilvani nu dă deslușiri mai apriate. Apoi încât este despre poporul acesta, sunt greco-cath. și au fost până la deființarea graniței din anul 1852 (Desființarea regimentului de graniță a avut loc prin autograful imperial din 22 ianuarie 1851), soldați credincioși monarhului și iubitori de patrie, a căror nume de comun au fost și este grănițeri sau militari.

Această comună în privința pusețiunei sale se află în așa numita Vale a Borgoului, învecinată de cătră răsărit cu comuna Moroșeni, de cătră amiazăzi cu comuna Bistricioara, de cătră apus cu comuna Prund și în urmă de cătră miazănoapte cu muntele Heniu, dimpreună cu ramurile sale, care despare, face granița între Valea Borgoului și a Someșului, zisă și a Rodnei. Este așezată de ambele părțile drumului împărătesc ce duce de la Bistrița la Vatra-Dorna, Câmpu- Lung și mai încolo.

Și când cineva ar voi ca să își facă o întipuire chiară despre starea comunei interne, călătorească numai prin dânsa, căci atunci condus să zicem de telegraful cel maestros, ce trece prin comuna, va ajunge la capătul satului, unde va vedea scris pre o tablă mieră (albastră), asigantă pre un stâlp colorat în forma culorilor naționale române, cu litere galbine „Borgo Tiha, Districtul Năsăudului” și așa, pășind în comună, va vedea sistemul cel frumos, cel închipue casele acestei comune, aflătoare în șire frumoase de ambe părțile drumului; va vedea cancelaria comunală, mintea căruia stă alt semn scris „Judele comunal”; cam cătră mișlocul satului școala și beserica și așa mai multe edificie frumoase; trecând prin comună de cătră apus spre răsărit și la un spațiu de 3/4 mile va eși din comună, care numără.....3 de numere a caselor.

Apoi încât este pentru numirea locurilor din giurul [ei], care sunt atât arătoare cât și puține rături și cel mai mult este de pășunat.

Căutând de-amăruntul spre amiazăzi vedem o vale curgând pre la fundul (capătul) grădinilor a sus menționatei comune, care se numește apa Tiha, de la care și comuna își posedă numele acesta, care este însemnată pentru morile cele de firez și poține de fărină, cari sunt un comerț bun în sfera activității poporului de acum. în această vale se mai varsă pe

malul drept al ei și altă vale numită Strâmba, unde au fost mai întâi așezată comuna Tiha și locurile aflătoare pre acest loc sunt, parte arate, parte nearate și [se] numesc Râtu Vădenilor, Valea Siucenilor, Pe Vale și Preste Vale.

Dicolo de esplicata apă se rădică un dâmbuș și deasupra lui un poderei, numit Podereiul Pliscului, loc de pășunat; face granița între hotarul Bistricioarei și Tihei, dară de însemnătate pentru sângele cel mult vărsat pre dânsul pentru împărat și patrie. Se află pre acest poderei și un monument frumos a unui domn cătunesc (rus), lovit din tun în anu 1848, care însă se află mai mult în partea Borgo Bistriței, cari apoi vor ști da dovezi mai chiar despre acest monument.

Încât este partea de cătră miazănoapte a acestui hotar, este estensiunea cea mai mare, cari sunt multe și numeroase dealuri ce formează un șir de cătră apus spre răsărit. Pășind din hotarul Borgo Prundului trecem Dialu Ciumagului, Dialu Ușierilor; între ambe aceste dealuri se află așa numita valea Clapii; aceste dealuri sunt mai mult pentru pășunat și huciag.

Mai spre răsărit, în direpțiune cu mai sus amentita comună se află altă vale, numită Valea Leordișului. Trecând Dealu Pavelenilor și Părăul Gorei ajungem în Prisăcile și Dealu Bombii, Dialu Pecintienilor [Pecinginelor?], Dealu Gușii, Poiana Talii, Dialu Halosta, Valea Oneștilor, Praporu Tăluții, Dialu Ursului, Vârful Prislopului, Cheosu, Porcoiu, Valea Iliuța, Dialu Senenilor, Vârful Ciosii și Cohana, Merediurile și Prislopașiu, Frumușiaoa, Dialu Calului, Priporu Candrii și Zimbru.

Dacă am numărat noi acestea dealuri și numit să aruncăm și o privire mai aproape despre ele.

Celea mai dentâi numite, afară de puține, sunt loc de pășunat, fanat și de puțin agru, pre care se află răsfirate aci și coalea câte una casă, pentru acea că își hrănesc vitele pre acestea dealuri. Pre acestea se află pădure cu lemne de foc și de alte trebuințe însă cești mai din urmă se privesc mai cu samă ca munți și margini de munte și sunt un izvor de venite după lemnele ce se află pe ele, vânzându-le, sau ca scânduri, sau ca lemn cioplit și alte forme. Pre lângă acestea numiri a locurilor amintite aicea, mai sunt și altele care, dacă s-ar fi numit, atuncea ne-ar trebui să scriem o carte întreagă.

Descriind părțile de cătră amiazăzi și amiazănoapte și partea de cătră răsărit, mai este în urmă și partea de cătră apus, care însă nu este de atâta însemnătate, aflându-se puțin loc de arat și rât însă fără numiri.

S-au fost amintită despre o Tiha Nouă și un Turiac; acestea va să însemneze următoarele: de la anu 1852 s-au înființat multe edificii nouă, afară de comuna mai dinainte aflătoare, până ce în datul de astăzi stă comuna Tiha mai într-o legătură cu comuna Moroșeni. Cei ce se află pre lângă drumul țării curgător și pre de ambe părțile apei Tiha se numesc Pustași și cei aflători pre Valea Tureacului numită, se numesc Turecani și acestea ambe numiri fac Tiha Nouă.”

Prima monografie cunoscută până în prezent, despre comuna Tiha Bârgăului, aparține învățătorului Ilarion Bosga. Lucrarea sa începe cu denumirea localității care, după argumentele prezentate, ar putea data din epoca romană. Redăm în continuare textul după manuscrisul original.

„Nuirea comunei Tiha e remarcabilă în Sicilia, unde se afla un Borgo pe timpul romanilor, o a treia parte din Siracusa (cetate în Sicilia) se numea Tiha (Ticha), cu un templu al Fortunei, de unde își avea și numele (vezi Cicero M. T. 4.53.119, T. Livius 24.21.7.25. 25. 5.). Cu această nuire occură și unele părți de munți, precum e Tihul și Tiheul. Cu asenenea nuire mai aflăm în Transilvania comuna Tiha pe unde Torma Carol a descoperit acel „Val roman”, care se începe la Sebeșul Mic (Kis-Szebes) și se întinde spre nord est pînă la Tiha, unde se finește în Someș. Torma Karoly – Adalek es eszak nyugoti Dacia fold es holyirato hoz

– pag. 35 cu o mapă. Tot la Borgotiha e o vălicică numită „Valea Corbată”. Oare să nu fie această numire italiană?”

Despre locul primelor aşezări ale locuitorilor Ilarion Bosga menţionează, la fel ca şi predecesorii săi, preotul Vasile Pavel- despre Bistriţa Bârgăului şi învăţătorul George Georgiţă- despre Mureşenii Bârgăului, faptul că vechea aşezare, din care s-au format ulterior actualele localităţi, a fost pe Strâmba. De aici, probabil pe măsură ce numărul familiilor a crescut, acestea s-au extins cu gospodăriile lor, la început pe terasa înaltă şi ferită de năvălitori de sub Piatra Bridireiului, unde sunt menţionate cele mai vechi biserici. Extinderea gospodăriilor a continuat apoi spre vest, pe o altă terasă situată în versantul drept al văii Tiha, pe actualul platou al Bozganilor de la Tureac, loc la fel de bine ferit de incursiunile tătarilor. La fel de bine au fost aşezate bisericile, atât pe Strâmba, Piatra Bridireiului şi Tureac, în locuri adăpostite, după cum menţionează autorii acestor prime monografii, unde urmele vechilor lăcaşuri s-au păstrat încă multă vreme.

Terenurile din lungul văilor Tiha şi Bistricioara nu au fost locuite, din cele mai vechi timpuri, pentru că erau în calea imediată a năvălitorilor barbari, dar şi la îndemâna proprietarilor, din familiile Bethlenilor care au stăpânit Bârgaiele secole de-a rândul. Ca dovadă arătăm că, în aceste vechi monografii se menţionează, de fiecare dată, pe lângă faptul că văile erau mlăştinoase şi împădurite cu arini şi sălcii, ele aparţineau, atât la Bistriţa Bârgăului, cât şi la Tiha Bârgăului, unor locuitori din Joseni, deci din Bârgăul de Jos. Aici controlul proprietarilor domeniului Bârgău avea mai multă putere. Aşezarea denumită Bârgăul de Sus cuprindea probabil, mai la începutul acestor denumiri, doar teritoriul ocupat de actuala localitate Susenii Bârgăului şi o mică parte din vestul comunei Prundu Bârgăului, aproximativ cartierul actual Brujenii de jos unde au existat vechi gospodării. Primii locuitori ai Prundului aveau şi ei gospodării submontane, ferite de năvălitori, pe terasele superioare nordice (Podereie), şi chiar pe culmile sudice ale văii Cioară, când aşezarea se numea „Prundu Sec”.

Concluzia pe care vrem să o prezentăm ar fi aceea că vechii locuitori din Bârgăul superior, erau familiile care alcătuiau aşezările submontane de la Strâmba, Piatra Bridereului, Bozganii, poate şi Colibiţa, Tihuţa, dar sigur Prundu Sec. Aceşti locuitori trăiau în gospodăriile lor, situate în zone ocrotite natural din calea năvălitorilor dar şi asupritorilor, care s-au perindat de secole, dacă nu chiar de milenii, prin aceste locuri care n-au fost niciodată pustii. Putem susţine chiar ideea că aceştia au fost urmaşii dacilor liberi, sau a-i celor care, ulterior, s-au amestecat cu romanii.

Străvechile aşezări submontane au constituit rădăcina din care s-au format, odată cu militarizarea, comunele din Bârgăul superior: Bistriţa Bârgăului, Mureşenii Bârgăului, Tiha Bârgăului şi chiar Prundu Bârgăului.

Prezentăm în continuare însemnările din manuscrisul lui Ilarion Bosga:

„Comuna Tiha Bârgăului a fost întemeiată mai întâi pe dealul Strîmbii, unde se văd urmele bisericii într-o vălicică către Bistriţa Bârgăului. De acolo s-a mutat la Piatra Bredereului, apoi la Tureac pe grădina economului Larion Duca (Cucoşul). Comuna Tiha a existat mai întâi de la Tureac spre est, care astăzi se numeşte pustă. La anul 1838 un ofiţer de sub graniţa regimentului I român numit Besmann, maior, a poruncit să se spargă toate casele care se află la puste şi locuitorii să se mute unde e astăzi biserica pe ambele laturi a străzii ţarii. Acolo erau păduri de arin şi răchiţi, proprietăţi a locuitorilor din Josenii Bârgăului, mai ales a familiei Busuioc, care în schimb pentru acestea a căpătat alte moşii în Paltin şi în rîtul lui Bosîioc (la Tureac), vizavi peste vale.

Familiile cele mai vechi din Tiha au fost a Popenilor şi Bozganilor (care se numesc Pop Bosga), apoi familiile Ilieş. Observ familiile Ilea şi Ilieş au fost nobile, însă statul nu le-a dat averi (pămînt, etc.), numai diplome, pentru că au fost români. Se aminteşte şi de acea împrejurare, că dacă cineva se însura pe moşia soţiei sale, nu purta connumele avut, ci acela a cui era moşia.

Un fecior din familia Bozganilor s-a însurat în comuna Bistrița Bârgăului la moșia familiei Frumos, și din aceia pe la anii 1883 un individ numit Dumitru Frumos, care a trecut în România regat și a fost înaintat controlor a tuturor poștelor din România, a vizitat în 2 rânduri neamurile din Tiha, familia Bosga Sulhac și familiile Bosga Corlă. El posedă o bibliotecă mare, care cu ocaziunea morții sale s-a înstrăinat.

Din întâmplare, atunci s-a născut Aurora Bosga și dânsul a botezat-o.

Cele dintâi biserici din Tiha erau clădite în locuri ascunse (pentru invaziunea barbarilor ce veneau pe la pasul Bârgăului). Așa a fost bisericuța de sub Piatra Bredereului, o biserică la Tureac pe moșia lui Gancea.

Comuna Tiha Bârgăului are circa 2300 locuitori cu puțină excepție sași, români de religie greco-catolică, se ocupă cu economia de pământ și creșterea vitelor, care avere este condusă foarte primitiv din lipsă de instrucțiuni, de oameni destoinici și dispozițiuni luate de către stat. Din cauza aceasta locuitorii sînt în genere săraci, mereu suferă lipsa de bucate și trăiesc tare anevoie, pentru că nu au din ce să cîștige și nefiind circulație înlesnitoare în tren, trenul nu este așa întocmit să poată mai aproape comunica cu țara mamă, așa locuitorii mereu se luptă cu existența familiilor. Observ, au munți și păduri cișigate prin lupte, dar acele nu sînt economizate pentru a se folosi poporul, fără economizare e în detrimentul lui.

Comuna Tiha posedă următorii munți: Gruitul în mărime de 100 jugcre, însă e cumulativ cu comuna Mureșeni, Zimbru, Dealul Calului, Priporul Candrii, Ciosa, Merezuri, Braniște. Hotarul privaților are cam 593 jugere arătură, 37 jugere – 643 grădini, 722 jugere pășune, 2612 jugere finaț și circa 12.000 jugere păduri.

Statul preoțesc din comuna Tiha Bârgăului:

După poveștile locuitorilor bătrîni din comună și după puținele însemnări din matriculele comunei la noiembrie 26 anul 1812 a servit:

1. **Popa Toader**, apoi
2. **Popa Maștei și popa Grigore**. Aceștia s-au perindat în serviciu pînă la anul 1826. De la 1826. 28. III, se evidențiază:
3. **Popa Vasile, popa Lup și popa Ilieș Popann**, apoi un popă **Grigore Rus**, un popă **Axente a Luchii**. În anul 1836 în august avură preot:
4. **Vasile Pavăl**, preot ortodox din Borgo-Bistrița. Un bărbat de statură mică, frumos și tare moral, precum și econom bun.
5. Din 1836 . 21.VIII- **Eremie Pop**, apoi în august venea
6. **Popa Luca Avacom**, apoi iară **Axente Ilieș și Grigore Rus**. În anul 1837 ianuarie 17 venea un popă **Lica**. În aprilie 1838 un popă **Bazil Dolha**. În anul 1837 – 13.V. venea popa **Iohann Vârtic**, se subscrie și **Ion Vârtic**. Aceștia au funcționat afirmativ ca administratori. La anul 1841 ca preot a funcționat **Chifor Cioanca**, care era din comună, fost caporal sub graniță.

După evidența din matricule preotul cel dintîi ce s-a putut găsi a fost:

1. **Miron Ilieș Popanu**, apoi
 2. **Maștei Ilieș**, moșul lui Axente Ilieș.
- Un fecior al său era cantor și avea moșie unde a astăzi casa parohială, după aceea a urmat popa:
3. **Toader Ilieș**, sub care s-a mutat biserica de la Tureac pe grădina parohială de astăzi, la sud de casa parohială, care biserică în anul 1860 s-a cîstit comunei Serețel. Acest popă avea moșie unde a astăzi moșia lui Vasile Ilieș a lui Ionică. El a avut un fecior la preotul Ion Urîtul din Strîmba, unde asemenea era o biserică a lui Ion Urîtul. El se trăgea din familia Talușenilor, care sa mutat cu biserică cu tot în comuna nouă a Mureșenilor Bârgăului.
 4. **Popa Vârtic din Mocod**, care se subscrie **Iohann Vârtic și Ion Vârtic**.
 5. **Axente Ilieș**, care apoi s-a mutat în Tradam și acolo a și repauzat.

6. La anul 1841-1859 a urmat **Grigore Moisil** din Rodna Nouă. Sub acest preot s-a început edificarea bisericii de astăzi la anul 1852. Pe atunci era vicar Anchidim Pop și comandantul Transilvaniei, principele de Schwarzenberg Carol în Sibiu. Episcop era Ion Alexi în Gherla.

Edificarea și în genere biserica greco-catolică din Tiha Bârgăului a fost ajutată mult de repausatul episcop romano-catolic contele **Zichy Dominicus**, care locuia în Maieru și pentru că ungurii răsculații în anul 1848 i-a omorât un frate, a abzis de episcopie și s-a mutat în Maieru între români, de unde biserica din Sîngeorgiu Băi, Ilva Mică, etc., au fost ajutate la edificare de el.

Biserica a mai fost ajutată și de veteranul Iacob Nacuț (Spuru). El a înfrumusețat biserica cu icoanele de la fruntar, cu veștminte preoțești și cu 500 florini, cu care sumă s-au solvit spesele edificatorului Lindorf din Bistrița. Preotul de atunci Grigore Moisil, care în anul 1848 fiind în funcțiune preoțească în Tiha, cu ocaziunea invadării honvezilor unguri, a fost căutat să-l ucidă și a scăpat în hotarul comunei numit „Dealul Ursului” la un parohian, unde a stat ascuns cu familia sa.

La anul 1859 preotul Grigore Moisil a fost înaintat la rangul de vicar foraneu a Rodnei și transferat la Năsăud.

7. **Moisa Pop** a fost denumit preot la anul 1859 noiembrie 17 pînă în anul 1890 la 13 februarie cînd a decedat. Acesta a fost un preot tare harnic, om de caracter, mereu s-a îngrijit de binele poporanilor și de educația școlară. El a fost înaintat la rangul de protopresbiter. Acest protopresbiter a servit ca și catihet la școala centrală din Prundu Bârgăului și la alegerea învățătorului Ilarion Bosga la acea școală mare protector, fiindcă pe vremea aceea învățătorii de la școlile centrale erau mai bine salarizați și așa cu ocaziunea alegerii definitive a fost mulți candidați.

În vremea aceea un învățător era inamovabil din locul unde se denumea numai prin cercetări disciplinare se putea transfera aiurea. E de observat și aceea că un învățător se eloca mai cu de-adinsul acolo unde avea voia și mai alea în comuna sa natală.

Ion Dologa a Tonmi s-a denumit la anul 1890 la 18.I. pînă la 12.X.1927. A fost protopresbiter onorar.”

Bărbați însemnați în comuna Tiha Bârgăului au fost:

Axente Bosga, locotenent pensionat de sub graniță. Acesta era mare istoric, maestru în duel și soldat tare dextru în afacerile belice. El a compus în anul 1872 cartea funduară a comunei. El era și econom, rațional, mai ales în creșterea vitelor, poseda în Iliuța Bozgii pămînt mult și în economie avea 200-300 oi și cai de preț.

Iacob Rînzîș, locotenent pensionat de sub graniță.

Axente Ilieș, poștar în Țihuta, **Ion Ilieș**, popa **Chifor Cioanca**, **Ion Dologa**, cantor, care era decorat pentru spionaj în contra ungarilor de către împăratul Austriei Francisc Iosef I personal. Era un om harnic, vorbea limba latină. **Toma Dologa**, fratele lui era pensionat din război, mare vînător.

Familia Cioncanilor se spune că a venit din Bucovina de la Ciocănești, un sat cu baie de aramă și plumb.

Iacob Greab, notar în Tiha Bîrgăului, cam la anul 1866, apoi a urmat un Bratiș, apoi **Toader Șut Brișcu**, apoi **Simeon Trif**, apoi **Ambrozie Lazăr**, **Alexandru Vlaic** și dr. **Carol Viragh**.

Din anul 1861, comuna Tiha-Bârgăului face parte din Districtul românesc autonom al Năsăudului, iar din anul 1876, cînd districtul este desființat din județul Bistrița-Năsăud, face parte din plasa Iad cu sediul în Prundu-Bârgăului. După 1944 comuna aparține raionului Bistrița, regiunea Cluj, pînă în 1968, cînd prin formarea județelor devine comună a județului Bistrița-Năsăud. Din actuala comună, una dintre cele mai mari din județ, pe o suprafață totală

de 19.878 ha, fac parte satele Tiha-Bârgăului, Tureac, Mureșenii-Bârgăului, Piatra-Fântânele și Ciosa. Satul Tiha-Bârgăului având terenuri diferite în suprafață de 4.500 ha.

În perioada comunismului se înregistrează creșteri ale populației, atât la nivel de comună cât și la nivelul satului Tiha-Bârgăului. Pentru ilustrare menționăm că, la 1 iunie 1972 comuna avea 5.910 locuitori, iar 31 decembrie 1988 comuna avea 6.519 locuitori. În aceeași perioadă, satul Tiha crește de la 1.500 locuitori la 1.673 locuitori. Cifrele demonstrează că sporul natural este de peste 6 la mie. Din totalul populației satului Tiha, 99 % sunt români și 0,01 % maghiari. La recensământul populației din 2002 s-a înregistrat un număr de 6.300 locuitori populație stabilă. S-a constatat o scădere a natalității și o migrație a populației spre țările din vestul Europei în căutare de lucru.

Populația totală a comunei la data de 31.12.2007 era de 6.294 locuitori: în localitatea Tiha-Bârgăului- 1.568 locuitori, în localitatea Tureac- 2.545 locuitori, în localitatea Mureșenii-Bârgăului- 1.656 locuitori, în localitatea Piatra-Fântânele- 303 locuitori, iar în localitatea Ciosa- 222 locuitori.

Numărul total de angajați din comună este de 570. În comună sunt un număr de 190 șomeri, dintre care 50 persoane care primesc indemnizație de șomaj.

Conform recensământului efectuat în 2011, populația comunei Tiha Bârgăului se ridică la 5.722 de locuitori, în scădere față de recensământul anterior din 2002. Majoritatea locuitorilor sunt români (92,03%), cu o minoritate de romi (4,14%). Pentru 3,74% din populație, apartenența etnică nu este cunoscută. Din punct de vedere confesional, majoritatea locuitorilor sunt ortodocși (93,46%), cu o minoritate de penticostali (1,71%). Pentru 3,74% din populație, nu este cunoscută apartenența confesională.

Dacă ocupația de bază a locuitorilor din Tiha-Bârgăului a fost din cele mai vechi timpuri agricultura, cu ramurile ei de bază (cultura plantelor și creșterea animalelor, în paralel cu dezvoltarea meșteșugurilor casnice și mai ales prelucrarea lemnului), la ora actuală (2022) rămâne aceeași, pe raza comunei existând 1675 de gospodării. Gospodăriile individuale se împart în două mari categorii: gospodării agricole ale familiilor care au ocupația de bază agricultura și alte categorii de gospodării (adică ale angajaților în întreprinderi, instituții și pensionari). Potențialul agricol oferă posibilități de dezvoltare a sistemului microfermelor în domeniul creșterii animalelor, a viticulturii și pomiculturii. În același timp, la ora actuală, suprafața forestieră constituie un important potențial economic și de mediu.

Suprafețele importante ocupate de păduri oferă posibilitatea desfășurării unor activități de agrement (vânătoare) și de valorificare a fructelor de pădure (zmeură, frăguțe, afine, mure, măcieșe și ciuperci), care, însă, rămân la un nivel insuficient de valorificate. Fiind o zonă puțin poluată, așezările de pe raza județului Bistrița-Năsăud sunt propice pentru realizarea unor culturi de plante medicinale.

După anul 1990, activitatea dominantă, care s-a extins de la an la an, a fost producția și comercializarea de canapele și fotolii, confecționate în ateliere proprii, însă și această activitate a realizat un declin în ultimii ani.

Pe fondul acestor realități și datorită liberalizării pieței forței de muncă la nivel european, a crescut numărul muncitorilor care au plecat la muncă în străinătate, fie ca muncitori sezonieri, fie cu contract de muncă permanent, înregistrându-se astfel o scădere semnificativă a populației de pe toată raza comunei, precum și la nivel de județ sau țară.

Dacă în trecut locuințele oamenilor din comuna Tiha erau din lemn, mici, cu 2-3 camere, cu geamuri mici și cu podea de lut sau mai târziu lemn, acoperișul era din nuiele de lemn confecționate pe plan local, iluminatul cu lampa de petrol, încălzirea locuințelor cu sobe de lemn, apa potabilă din fântâni sau izvoare, astăzi, viața pe raza satului s-a schimbat, mai ales după 1989. La ora actuală în comună sunt 2.650 locuințe personale (peste 70% construcții noi, supraetajate, realizate în ultimii 30 de ani), cu geamuri termopan, podea din parchet, gresie, mozaic sau marmură, acoperișul cu internit, tablă, șindrilă din fibră de sticlă

sau multe alte materiale existente pe piață, iluminatul clădirilor cu ajutorul curentului electric, existând rețea de apă potabilă, iar încălzirea locuințelor cu centrale pe lemn, peleți, cărbuni sau curent electric.

În concluzie putem spune că, începând cu anul 2000 și până în prezent, comuna Tiha Bârgăului a trecut prin mai multe etape de modernizare, astfel că, la ora actuală pe raza comunei întâlnim: o clădire a primăriei, 3 biserici (Tiha, Tureac, Mureșeni, Ciosa și Iliuța Bozghii), o mănăstire (*Mănăstirea Maicii Domnului* din Piatra Fântânele), crucea din incinta mănăstirii, 3 monumente dedicate eroilor, 3 cămine culturale, 6 școli, 3 grădinițe, 3 dispensare, unele dintre ele existând și suferind renovări, iar altele fiind construite noi, atât sub conducerea fostului primar, Vasile Dologa, cât și a actualului primar, Vasile Șut.

Bibliografie:

-Niculae Vrăsmaș, *Anuarul bârgăuan-* anul IV, nr.6, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016, pag. 37-40, 42

- <https://primariatihabargaului.ro>

II.3. SCURT ISTORIC AL SATULUI MUREȘENII BÂRGĂULUI

(Fosta comună Mureșenii Bârgăului)

În urma Conscrierii din anul 1750 rezultă că, așezările de pe Valea Bârgăului (așa dispersate cum erau) aveau biserici proprii și preoți, care se ocupau și de educația copiilor, locuitorii făcând parte din cultul creștin ortodox. După trecerea Transilvaniei sub Imperiul habsburgic, Curtea de la Viena dorea să-și impună dominația militară și spirituală, luând măsuri de catolicizare printr-un Ordin din 7 octombrie 1698.

Din cercetările făcute la Arhivele Naționale Bistrița, am găsit în cartea „File de istorie IV, Muzeul de istorie Bistrița, 1976, pag. 252-254, următoarea afirmație:

„(1750) *BISTIȚA BÎRGĂULUI, JOSENII BÎRGĂULUI, MIJLOCENII BÎRGĂULUI, MUREȘENII BÎRGĂULUI, PRUNDU BÎRGĂULUI, SUSENII BÎRGĂULUI, TIHA BÎRGĂULUI*

În documentele mai vechi, așezările omenesti de pe Valea Bîrgăului au fost cuprinse în Bîrgăul inferior și superior, respectiv în Bîrgăul de Jos și de Sus. Separat, cele opt sate bîrgăuane sînt denumite pentru prima oară în conscripția din anul 1750, unde apar înșirate după poziția teritorială astfel: Rusu Bîrgăului (Ruschi Bergeului), Josenii Bîrgăului (Szoseny), Mijlocenii Bîrgăului (Misloceny), Susenii Bîrgăului (Szusseny), Prundu Bîrgăului (Prund), Tiha Bîrgăului (Tycha), Mureșenii Bîrgăului (Sztrimba), Bistrița Bîrgăului (pe Besztercze). Tot astfel apar și în conscripția din 1783.

(Conscripția Bunea, 1750; Conscripția Bîrgău, 1784)”

Tot aici apar, într-un tabel de la pag. 253-254, vechimea satelor Rusu Bârgăului (1733), Colibița (1762), Tureac (1909), Piatra Fîntînele (1956) și Ciosa (1956).

Însă, prima descriere cu caracter monografic, a comunei Mureșenii Bârgăului, datează din 6 februarie 1865 și se datorează autorităților locale de atunci, reprezentate prin: „x Chirilă Hănganu, x Avram Belciu, x Dumitru Maseriu, x Florea Hănganu, membrii comitetului comunal, prin Casian Curea, notar; judele comunei: Leon Rusu, m.p.” Aceștia au semnat chestionarul cerut de Guvernul Transilvaniei, din care selectăm în continuare datele mai importante despre această comună.

„Districtul Năsăud, cercul Borgoului, de care să țină satul Borgo-Moroșeni, care s-a format în anul 1808, trăgându-să din comunitatea Borgo-Tiha; este așezat pe lângă drumul țării ce mere din Transilvania în Bucovina și constă din 106 casă, toate șiur pe lângă drum; e învecinată cătră ost cu Tihuța, ce e pe otaru comunității Borgo-Prund, partea a II-a, cătră sud, cu otarul Borgo- Bistrița, cătră vest cu Tiha Nouă, resp. atinenție în lungimea satului Tiha și cătră nord muntele Miroslava, pe care este una movilă, punct strategic în vârv, spre căutarea cu ochianu ingini[resc].

Satul acesta au căpătat numele Moroșeni, după una familie așa numită Moroșanu. De cercul Borgoului să țin următoarele sate: Rusu Borgoului, Borgo Joseni, Borgo Mijloceni, Borgo Suseni, Borgo Prund, Borgo Bistrița, Borgo Tiha, Borgo Moroșeni și să țină și Tihuța, unde-i poșta între Borgou și Poiana Stampii, în muntele Zîmbroaia; acestea nu au avut alte nume fiindcă locuiesc numai români.”

Se mai arată că „...înainte de militarizare, până în ano 1783 s-a ținut satele cercului Borgou de comitatul Dobocii; de la înființarea institutului militar s-a lipit de Regimentul al II-lea de frontieră română, la care au fost ștabu în Năsăud.”

Lucrarea mai arată că numele de «Borgo-Moroșeni» a fost de la început, când comunitatea «s-a împopulat din Borgo-Tiha», iar pe hotarul comunei „... nu se află monumente sau alte semne de memorii scrisă sau tipărite.”

Terenurile, pădurile, munții, apele și hotarele comunei sunt descrise cu denumirile lor

specifice, făcându-se numeroase precizări privind poziția, felul și calitățile acestora. Denumirile acestor locuri sunt foarte interesante, în mare parte ele veneau de la numele proprietarilor, între care multe se mai păstrează și astăzi. Redăm în continuare prezentarea patrimoniului ce aparținea comunei.

„Numirile topografice în otarul comunității Borgo-Moroșeni, care se împart în 8 tereni(Ried) și anume: **Terenu prim**, de sub sat (Ostsried), loc arător, loc de munte, hotariș cu Bucovina. **Terenu a doua** [sic!]: pe partea de câtră nord Fața Arșiții loc de pășune, pe care să află parau Cilia. **Terenu a treia**: Dialu Rusului, loc de pasiune, de a doua clasă, Pârău Rusului, care isvorăște din muntele Miroslava; Pădurea Braniștea, cu copaci mari de fag, prin care trec două pâraie: parau Valea lui Cotruțiu și Valea Rinzișenilor, care formează granița cu otarul comunității Borgo-Tiha; trecând apa Valea Tihii, pe partea de câtră sud, în **Terenu a patra**, care se numește La Masereni și Tomorogani, apoi un tufiș, așa numit Pădurea Tomorogii cea Mare; pe partea de câtră Valea Tihii se află o strâmtoare și două râpi; trecând câtră ost, tot pe partea de câtră sud să află un pârău Feltiniasa, pe lângă care sunt locuri de fanat și de pășune. **Terenu a cincea**: Pădurea Burdii, resp. a Nebunelii, Dialu Pintii, Dosu și Fața Blajului, Pădurea Grigoroșenilor, numai cu fagi, Parau Blaju, pe care se află locuri de fanat, pășune și tufiș. **Terenu a 6-a**, Poiana Pripoarele, Petricioa, care se numește după una stâncă Piatra Văsăucii, care este de un optar de milă de lungă, spre Poiana Colibița, ce e în otaru Borgo-Bistrița (adecă între muntele Bugșoia și Poiana Colibița). **Terenu a 7-a**: Picioru Cășariului, picior de munte în muntele Bugșoia, lângă care Isvoru Hoalbii din Bugșoia, Muntele Bugșoia, Vârvu Bugșoii, vârv de munte, Tomnatic și Măgura Sătenilor, poieni în mișlocu pădurii, Fața Muntelui Bugșoia, pădure de brad și molid, ce e graniță cu muntele Măgura Dragoșeștilor, a comunei Borgo-Mijloceni; trecând muntele în dos: Dosu Bugșoii, pădure de molid și brad, Valea Străjii, ce se numește după vremile de [de] mult, că au fost căși nemțești și le-au mâncat apa. Trecând drumul țării pe partea de câtră Tihuța în Terenu a 8-a, câtră nord, spre muntele Miroslava se află o petrărie și drumul țării trece pe o strâmtoare pe sub petri, așa numit Parau Sunător, care curge din Poiana Priponii Rusului, Poiana Borte, locuri de fanat, cam petroasă; pădure: Arșița Bortelor, pădure de fag; poiana Stânicica, loc de pășune sătesc; Cifleica, partea de munte a comunei Borgo-Moroșeni din muntele Miroslava, pe care părticică nu pot umbla numai iară vite mari (boi) pentru surupare. Toate isvoarele, pâraele câte curg în otaru comunității Borgo-Moroșeni, cură în apa numită Valea Tihii, care tre[ce] prin comuna Borgo-Moroșeni; aciaștă apă are numele Valea Tihii pentru că isvorăște de la Tihuța și trece câtră cetatea Bistrița”.

În lucrarea sa intitulată: „Însemnări istorice și geografice despre comuna Mureșeni”, George Georgiță aduce informații, date și fapte, deosebit de interesante, pe care le vom arăta și uneori comenta în continuare.

Încă din capitolul I, intitulat „Înființarea comunei Mureșeni”, arată cum „comunele s-au înființat spre a se putea ajutara românilor”. Formarea unor comunități, prin concentrarea mai multor gospodării familiale într-o vatră de sat, era din cele mai vechi timpuri o mare necesitate. Oamenii se puteau astfel mai bine organiza, ajuta și apăra de hoți și năvălitori, în caz de nevoie. Referindu-se la denumire arată că „Numirea Borgo o au toate comunele din lunca sau valea „Bârgăului”-; e o numire veche a acestui ținut sau vale.

Dacă primele datări scrise, cu această veche și poate primă denumire, „Borgo” sunt cunoscute din secolul al IV-lea (1317, 1386), ne putem da seama cât de mare este puterea de păstrare și transmitere a memoriei umane, de-a lungul generațiilor, pentru că dacă părintele Georgiță ar fi avut datele precise, cred că le-ar fi menționat.

„Comuna Borgo-Mureșeni își trage originea locuitorilor ei din Borgo-Tiha”, despre care spune că „...este rădăcina, leagănul, mama comunei Borgo-Mureșeni.”

În capitolul „II. Datarea originală” menționează că: „Încă înainte de an. 1800 aveu

locuitori din Borgotiha poeni și târle de vară și ernatece (dar nu case) prin pădurile din fundul luncei „Bârgăului” unde adi e comuna B. Mureșeni. Până atunci comuna Borgotiha nu era situată pe locul unde se află azi ci sâmburele comunei era unde se dice adi la „Turiac” în „pustele Grigoreșenilor” iar biserica era în grădina ce adi e a jidovului Hersch Weis unde se cunosc urmele forte bine.”

Reluând datele acestei monografii în 1931, Ilarion Bosga face mici modificări, poate completări și actualizări. Astfel, în fraza subliniată mai sus, apare următoarea modificare:

„...biserica era în grădina fostă a lui Larion Duca (Cocoșul).”

„Cu introducerea grenițeriei sub Maria Teresia la anul 1783.. tăindu-se pădurile de arin ce erau pe unde se află comuna B. Tiha sau împărțitu locul în „delniți” regulate și comuna la mandatu militar sa tras mai spre vestu fiindu opritu oricui a mai avea casă „la puste” adică afară din comună și cari cutezau a-și face casă acolo i se spârgeo la mandat militar. – O atare spargere a pustelor sa întâmplatu la an. 1838. de maiorul Becmann”.

În lucrarea citată a lui Ilarion Bosga se menționează astfel: „...la anul 1838 sub maiorul Betzman (despre acesta am act original)”.

„Din cauzele de sus au suplicatu oamenii ce aveu poeni în „fundul luncei” de nenumarate ori la tronul Mariei Teresia și Iosef II-lea spre a concede înființarea unei comune în acel loc; care concesiune au căpătat numai după ce au cerut și oamenii călători atât din Transilvania cât și din Bucovina ca: „călătorul ce trece spre est ori spre vest peste munți în timpul ernei se află în pericol de moarte, de nu sar concede înființarea unei comună în pasul dintre munți.” Așa sa conces înființarea comunei la an. 1802.”

După cum se observă mai sus, apare o altă dată a înființării satului, și anume 1802, față de 1808, cum rezultă din primele descrieri cu caracter monografic facute de autoritățile locale de atunci.

În al III-lea capitol, intitulat „Numele originalu” se referă la originea numelui comunei, pe care o explică în cele ce urmează.

„Familia „Mureșanu” din B. Tiha ave mai multă moșie proprie și erau mai mulți membrii care erau posesorii moșiei din gura Pasului Bârgăului unde azi comuna „Mureșeni” pentru aceea reprezentanții acestei familie au fostu cari au stăruitu mai tare prin suplici, deputațiuni, daruri de berbeci, căprioare, cocoși de munte spre a căpăta dreptul înființării comunei ca să poată fi lângă moșia loru estinsă. – Între acești membrii a familiei Mureșan, principalul era unu „Ioanu Mureșanu” vânătoru vestitu pe atunci pe numele căruia sar și pusu numele comunei.”

George Georgiță aduce o serie de informații pe care le considerăm extrem de importante, cu toate că acestea sunt, în marea lor majoritate, doar relatări verbale ale bătrânilor pe care i-a cunoscut.

Despre proveniența locuitorilor comunei Mureșenii Bârgăului în capitolul „IV. Descendența adevărată a locuitorilor” scrie următoarele: „Unii susțin că locuitorii din B. Mureșeni nu ar fi descendenți din B. Tiha ci vor a afirma că sunt veniți ca emigrați din diferite regiuni streine așa dic: „că Sărețenii sunt de la „Sărețel” din jos de Bistriță; – „Mureșenii” din „Mara-mureș”, „Rușii” din „Besarabia rusească” este ceea ce e o aserțiune nefondată; – ba poate să conțină adevăru de vor dice că în Tiha au venit întâiu din atari locuri ceea ce e posibil că sa întâmplat în decursul necazurilor câte au suferit bieții români.

Și aceea e dreptu că multe familii ce se află în Borgo-Mureșeni nu au nici urmă personală de familie prin Tiha așa de es. „Tomoroga”, „Beleiu”, „Măjeriu”, „Serețanu” etc. însă până adi sunt oameni care mai țin minte anumit dela care „număruș” cum se dicea pe atunci sau dus acele familii din Tiha în Mureșeni; – ba pot spune adi acele familii de acolo, că vatra părinților, moșilor și strămoșilor o mai sciu unde a fostu în Borgo-Tiha. Cum că în

Tiha ar fi veniți din alte părți locuitori emigrați se poate, ba se afirmă că familia „Pintican” se trage din „Pintic”.

În lucrarea citată a lui Ilarion Bosga se aduc următoarele completări la ceea ce am subliniat mai sus:

„Aceasta este posibil, căci după istoria regimentului al II-lea român de graniță transilvănean la pag. 8, autorul George Bariț, se scrie că în locul familiilor care pe la anul 1763 nau voit să ia arme, s-au adus câteva mii de juni aleși feciori de preoți boiernași și țărani căutați înadinsul de valoroși, cărora miliția le-au poruncit să se însoare cu fete viguroase și sănătoase ca ei și li s-au împărțit moșioare după număr și li s-au facilitat edificare de case prin care s-au fundat comunele grănicerești. Tot la fel, ca în comuna Tiha locuitorii ar fi veniți din alte părți, emigranți, se dă ca posibil, ba se afirmă că familia Pintican a venit din Pintic (astăzi Slătinița).”

Se pare că datele consemnate de George Georgiță sunt exacte. Familiile menționate, „Tomoroga”, „Beleiu”, „Măjeriu”, au ajuns însă ulterior și în Tiha, desigur prin căsătoria, aici, a unor feciori din Mureșeni și mutarea lor în gospodăria nevestelor. Astfel se poate explica prezența acestor nume de familie, tipic mureșene, prezente și azi în Tiha Bârgăului și nu numai. Dar mulți locuitori au venit, atât în Tiha cât poate mai ales în Mureșeni, din alte zone mai apropiate sau chiar îndepărtate.

Este foarte posibil ca „Mureșenii” să fi venit din Maramureș, așa după cum susține Georgiță, poate odată cu „Vlădenii” la Prund (n.n.). În acest sens cred că s-ar putea lua în considerare denumirea populară destul de veche, dacă nu cumva de totdeauna, de „Morșăni”, în loc de Mureșeni, care ar putea proveni de la „borșăni”, cum se numesc maramureșenii plecați din Baia Borșa.

Având în vedere însă distanța, destul de mare, de ce nu ar exista și o altă explicație, mai simplă, anume aceea că „Mureșenii” ar fi venit chiar din ținutul Mureșului superior, trecând fără prea mare piedică Piemontul Călimanilor. Există și astăzi tradiția pășunatului animalelor, de către familiile multor gospodari din comunele situate în lunca Mureșului, pe tot versantul sudic al Munților Călimani, și chiar pe cel nordic în toamnele târzii, când stânele bângăuanilor se retrag mai timpuriu spre poienile submontane.

De ce nu ar fi venit, în vremurile anterioare formării comunei Mureșeni, familii de gospodari cu animalele lor, trecând definitiv peste Munții Călimani și așezându-se pe locurile actualelor proprietăți. Acestea puteau fi atunci libere sau obținute prin înțelegere, cu ajutorul unor schimburi în natură, sau prin cumpărare. Mai ales că după informațiile expuse, anterior, de Georgiță, membrii familiei Mureșanu erau posesori de moșii, întreprinzători și vânzători vestiți, care „... au fostu cari au stăruit mai tare prin suplici, deputațiuni, daruri de berbeci, căprioare, cocoși de munte spre a căpăta dreptul înființării comunei...” Înzestrați cu astfel de calități, mai mult ca sigur că „Mureșenii”, au reușit să întemeieze acest sat cu numele lor, venit poate dela Mureș, frate cu Someșul, străvechi râuri românești cunoscute încă de la vechii greci.

Privitor la familia Rusu credem că afirmația despre posibila ei venire la Mureșeni, din „Basarabia rusească”, deși poate conține un crâmpeli de adevăr, se poate raporta la un timp ceva mai îndepărtat. În această privință s-ar putea obține mai sigure ipoteze dacă s-ar analiza acest nume de familie, prezent și în alte localități nord-est transilvane, dar mai ales formarea și vârsta localităților cu denumirea de „Rusu”, din care ar putea fi venit. Cel mai curând posibil ar fi fost chiar venirea unei familii, din Rusu Bârgăului, pentru că au existat multe vechi proprietăți, ale rusenilor și ale celor din Joseni, în Munții Bârgăului, dintre care unele se mai păstrează și azi.

În acest sens amintim și următoarea consemnare din monografia preotului Vasile Pavel care pe la 1876 arăta: „Locul unde stă satul acuma a fost mlăștină acoperită cu arini, și

a fost al oamenilor dela Joseni, și din celelalte sate din jos, și acelora li s'au dat alte locuri în hotarul Borgo-Bistriței”.

Cercetarea trecutului unor localități, sau nume de familie, trebuie să aibă în vedere, în primul rând, cunoașterea în detaliu a evenimentelor apropiate, care rămân, proaspete, în memoria mai multor generații.

Despre proveniența familiei „Serețanu” se poate afirma, aproape cu certitudine, că ar proveni din „Sărețel” (observăm aici că denumirea veche este identică cu denumirea populară actuală, pentru că, oficial, localitatea și gara se numește, în prezent, Sărățel). Argumentele privind proveniența, de aici a familiei, se regăsesc în consemnările făcute, în continuare de către George Georgiță, în legătură cu biserica veche care a fost dăruită comunei Sărețel, cu excepția ușii făcute de căprarul Serețan și soția sa. Textul menționează că *„Pe o ușă dela o biserică veche care a fost la „Turiac” cum sa dis mai sus, unde bătrânii i dicea la „Goncea” unde servia un” popa Mașteiu”, carea ușă se păstrează și adi în biserica noastră din B.Tiha (cea nouă căci biserica veche de care e amintire s-a dat „pomană” comunei „Serețel” în a. 1860) se vede scris: „această ușă sa făcutu de căprariul ...Serețan și soția sa...în anul....” – Astăzi nu mai este în Tiha nime cu numele „Serețan” – este dovadă că familia Serețan e veche ca militară pecând biserica amentită era la Turiacu.”*

În capitolul „IV. Aședarea comunei Mureșeni” este prezentată construcția satului, aducerea bisericii din străvechiul sat Strâmba, existența acolo a unei mori și a unei alte biserici rămase la Bistrița Bârgăului, precum și numele unor vechi preoți și familii înrudite, din aceste comune.

„După cum sa dis mai sus familia Mureșan a fost cea de întâiu pe acolo și îndată ce sa căpătat dela Tron dreptul de comună ei au făcut cele de întâiu case și încă în partea estică unde sunt stabilite aceste familii până în diua de adi. – Mai târziu s-au tras din Tiha atât de aceia cari aveu locuri pe acolo, cât și cari aveu mai sus la munți spre a fi aproape de ele. Biserica a duso din „Strâmba” în locul ce se numesce „Hucii urâtului” popa Ioanu un strămoș a Pop – Andronescilor din Borgo Bistriță care se numia și „popa Ioan Urîțul”. (Numele lui se vede pe un clopot la biserica din Mureșeni) pe spele sale; el a fost primul preotu în Mureșeni dela an.....

Se mai vorbesce de o biserică și unde i dic „la Teu”, sub „Bredereiu” (care se pare a o fi scoborît în „Hucii urâtului” după ce sa dus de acolo cea amentită mai sus) apoi din „Huci” au scoborîto în Borgobistriță, tot preoți Popeni („Popandroni”, Ilarion Bosga, 1931, op. cit.) care familie mare e afină cu Bosga-Pop și Pop-Ilieș din Tiha.”

În continuare Bosga (op. cit.) mai adaugă aici următoarele: *„Din familia Bosganilor a fost un inspector de școale în comitatul Maramureșului. Numele l-am avut scris, însă mi-au ars documentele în anul 1889 în casa din Prundul Bârgăului, cu acea ocaziune mi-au ars și documentele însemnate scrise de Simeon Popandron, pretor cu referință la monografia Bistrița Bârgăului a invaziunei tătarilor”.*

Redăm în continuare din lucrarea lui George Georgiță:

„Tot acolo pe moșia unde sunt adi Oniganii se vorbesce cu posivitate de o mora de măcinat „în cupe” a familiei pe atunci la „Ciocenu”, – sub „Bredereiu” sub „Plaiul Bistriței”.

Se înțelege de aici că străvechiul sat, existent pe Strâmba, a fost împărțit între locuitorii din Mureșeni și cei din Bistrița Bârgăului. La început bisericile, apoi au urmat terenurile. La fel s-au petrecut lucrurile și cu terenurile, din vecinătatea cu Tiha Bârgăului și cu munții bârgăuanilor care au fost, de asemenea, împărțiți între comune.

Aceste schimbări au fost consemnate în capitolul „V. Împărțirea primă a hotarului”, în care se arată: *„Hotarul ce la căpătat nou înființata comună „B. Mureșeni” asemenea sa rupt din hotarul comunei Borgotiha și anume sa rupt partea dintre „Părăul Rânzișenilor” – „Plaiul puiului” (prin Braniște) până în tarnița muntelui Miroslava (Ola, Gogoșa) de aici pe*

„Șdeabul Puturii” la vale spre „Lăzăroaia”, până la îmbinarea râului Lăzăroaia cu „Valea Străjii” (ce isvoresce din „Valea lui Toder și Pârâul poștii”).- a dat în schimb „Tămăul” care munte pe atunci era a Tihei și au căpătat de la Dioseni și Bistrițeni „Căsarul” și „Vârful Arilor” care i au dat comunei nouă.”

În monografia lui Ilarion Bosga (op. cit.) se fac unele completări la împărțirea hotarului. Astfel la punctul a): „... pârâul Rânzișenilor, care se mai numește și pârâul Tătarilor, fiindcă acolo a avut luptă locuitorii de pe aici cu tătarii, aproximativ în anul 1717-18”. De asemenea, la punctul b): „Comuna Tiha a dat muntele Tămău comunei Josenii Bârgăului și în schimb a primit de la Joseni și bistrițeni Casariul și Vârful Arilor, apoi muntele Gruiu în jumătate cu Tiha, iar ceilalți munți s-au dat mureșenilor.”

În capitolul „VI. Alte însemnări relative”, sunt menționate o serie de date și evenimente, extrem de importante din punct de vedere istoric, privind construirea drumului nou, pe amplasamentul celui vechi construit de primele colonii romane. Este un argument interesant în susținerea ideii că „Drumul cel vechiu” sau „Drumul Romanilor”, cum se numește din cele mai vechi timpuri, a fost într-adevăr construit de romani. George Georgiță menționează aici următoarele:

„Lucrul la drumul cel nou dela „Fântâna Iancului până la Măgura” sa început în anul 1812. și sa gătat în 1820. Teritorul la desemnat „Vasile Mureșanul” căruia i era cunoscut locul prin păduri fiindcă ave plaiu pe apă la poena sa din „Delul Tihuții” unde până adi au membrii din familia „Mureșan” moșii. –

În durata cât a ținut lucrul la drumul amentitu a fost bătaie în afară și fomete mare. (1816- 1817, precizare făcută de Ilarion Bosga, op. cit.). De această fomete se povestea de bătrânii ce au pomenito: (V.G.) (Vasile Georgiță din Tiha, precizare făcută de Ilarion Bosga, op. cit.) „că bucatele se măsurau cu „merța mică” de 16 cupe și costa o atare merță 16 zloți a 3 husari (husoși).- Bucate nu se aflau nici scumpe cum erau dar vacile erau forte lăptoase, prin ce se ajutau mult omenii. În mori se face farină de coceni și de scorță de ulm. Nu se afla o rădăcină de hren ne săpată.”

La acest text Ilarion Bosga (op. cit.) adaugă următoarele: „În vremea foametei mulți locuitori au emigrat către Moldova sau Basarabia. Așa și sora tatei lui Ilarion Bosga a emigrat și s-a măritat în Tulova după un ungur (cengău), au avut o mulțime de copii, care toți prin anii 1880- 1889 ne-au frecventat și erau economi cu stare bună.”

În continuare George Georgiță menționează:

„Conducător la edificarea drumului era un „Ujfalvyi” din o familie arist. din Chîs Cău, (Cățcău, Kaczko, după Bosga, op. cit.), portfoiul de plăți îl ave „Lani” din Bistrița, supraveghitori peste lucrători grof. „Adam” și căpitanul „Schmick” („Smisk”, după Bosga, op. cit.).

Lucrul îl prestau numai iobagii dela țară din mandatul fiecărui „Domn” căci fiecare „Domn” (Nemeș)= nobil ave o anumită stațiune. La poduri se văd în diua de azi table de piatră cu însemnele respectivului „Domn” carele a făcut podul. –

Când sa început tăierea pădurilor, bieții omeni dela țară se periclitau fiind că nu scieau tăia arborii cu așchie ci i tăeu împrejur apoi arborii cădeu pe ei. – La cererea conducătorilor sau dat omeni din regimentul nostru II-le cu plată bună cari conduceu pe țărani ce tăeu pădurea. –

„Drumul vechiu” cum se numesce adi a fostu zidit de primele „colonii romane” după cum se vede din „Ist de I. Rus” el a și fost zidit forte solid ce se pote observa și acum.”

Ultima frază, subliniată, este completată de Ilarion Bosga (op. cit.), după cum urmează:

„Drumul cel vechi care s-a folosit pînă atunci și care trece peste vîrful muntelui la stînga de la Tihuța și se întindea peste Opcioară, Iliuța și ieșeau în Măgura Calului, a fost zidit de primele colonii romane, după cum se vede din Istoria de I. Rus. Acel drum a fost

edificat foarte solid, ceea ce se vede și din existența sa astăzi. În Iliuța Corchii a fost o casă de pază (comandă) în timpul grăniceriei. La locul când era Larion Șut și Niculai Rus din Tiha Bîrgaului a fost casa poștei.”

În capitolul VII sunt prezentați de George Georgiță „Preoții și învățătorii, de cari se face amentire până în ziua de azi sunt:

preoți:

Ioanu Urîtu, primul păstor sufletesc

Gregore Rus, moșul și strămoșul familiei Rușilor din Mureșeni, păstor sufletesc pînă și strictu a măsurat spiritului timpului său, econom renumit și zelos în tote, sa născut în 1810 a reposat în 16 Iul.1880. (Datele nașterii și a decesului sunt tăiate, șterse în manuscrisul original, probabil că nu sunt cele reale, n.n.).

Cifor Cionca a fost după moartea precedentului ca administratoruani, de altcum a servit 58 ? ani în B. Bistrița unde a răposat în a. 16 Iuliu 1880 în etate de 70 ani. A fost născut în B. Tiha la an. 1810. el sa făcut preot din „căprariu”.

În lucrarea lui Bosga, op. cit., se arată că: „ Acesta a servit ca administrator, pentru că preot servea în Bistrița Bîrgaului. El a servit o durată de 50 ani.”... Preot a fost ales din stadiu ca caporal la miliție, însă avea absolvită școala de subofițeri din Năsăud.”

După moartea lui Cifor Cionca fu hirotonit ca preot în B. Mureșeni **Ioan Timariu** născut în Măereu pe Mureș la an. 1856; după ce a trecut de la religiunea gr. or. („... a trecut de la religia greco-orientală la cea greco-catolică.”, Bosga, op.cit.) El prin portarea sa a câștigat iubirea poporului ce păstorea. Consoarta sa a fost fîca lui Ilie Buta din Mijloceni fostu odată conducător a bandei milit. a reg. II-le Năsăudean, Tenza și un copil (Ioan) se odihnesc sub glie în cimiterul bisericeii din Mijlocenii Bîrg. Iar preotul Timar (Timariu, n.n.), a răposat din cauza multelor necazuri ce le-a suferit prin pierderea familiei și morburi (?) în 25 Ianuar 1881. – Era om de autoritate și popular.

După moartea lui **Timar (Timariu ?)** a administrat un an această parohie actualul preot a Borgo – Bistriței, Vasile Pop din Sângiorgiul – Someșan, carele a întreprins primii pași (planul și repartițiunea) pentru edificarea unei biserice nouă de carea se vede mare necesitate fiind actuala biserică mică și veche. – A fost adus dînsul în scurtul timp de administrare pe popor și la îndemnul de a frecuenta st. Biserică, și a regulat frecventarea scolei, – tote prin puterea cuvîntului.

Îndată după moartea preotului Timariu poporul dorind să mai aibă un preotu din sînul lor au suplicat și au tremes deputațiuni la veneratul capitolu dieces. Din Gherla spre ase pote hirotoni cât mai curend de preotu tînerul **Iacob Rus** a absolvit și maturat gim. din Năsăud, ce sa și întîmplatu, – și azi îl vedem chear la acel st. Altar servind unde era și moșul dînsului Gregore Rus.”

Referitor la preotul Iacob Rus, Ilarion Bosga face următoarele precizări: „Îndată după moartea preotului Timar, poporul dorind să aibă preoți din familia Rus a trimis deputațiuni la Gherla și s-a rugat a le hirotoni pe Iacob Rus, student absolut de gimnaziu din Năsăud. Această cerere li s-a împlinit la anul 1883, cînd susnumitul a fost sfințit și a funcționat pînă la anul 1906 cînd a repauzat de gripă. Acesta a fost un individ tare străduitor pentru cîștigare de avere proprie. Din familia lui au rămas copiii: Valeria Rus, măritată după Vasile Coșbuc, preot în Leș; Cornelia, măritată după preotul Ion Bal; Emilia Rus, măritată după preotul Gelner; Măria Rus, măritată după un ofițer în Dej; Eugen Rus, care s-a căsătorit cu o fiică a lui Simion Pop din Nepos, însă a decedat de tînr.”

În continuare prezentăm preoții care au urmat să slujească la biserica din Mureșenii Bîrgăului, în perioada 1906-1931, după datele consemnate de Ilarion Bosga (op. cit.):

7. „Preotul **Vasile Nechiti** din anul 1906-1915 a funcționat. El este din Ilva-Mică, un preot tare agil, a stăruit la edificarea bisericii, care nu s-a terminat sub timpul funcțiunii sale.

8. **Victor Lazăr** a funcționat de la anul 1915 pînă în prezent. S-a născut la anul 1886. 22. X.

în Bălan, județul Sălajului. E un preot tare harnic, a terminat edificarea bisericii și a regulat învățământul în școală.”

Referitor la școala și învățătorii din Mureșenii Bărgăului, amintiți în scrierile lui George Georgiță, vom face referire în capitolul IV-„Evoluția învățământului pe Valea Bărgăului”.

Lucrarea monografică se încheie cu următoarea: „*Notă: Dacă faptele memorabile a fiecărui ținut se vor pune pe hârtie atunci scăpăm de necasul orbecărei la care au fost supuși moși – strămoșii noștri. Cu datele putem afirma adevărul, despre întâmplări trecute, despre susținerea unor drepturi etc. Datele unor întâmplări în anumite locuri, despre anumite afaceri și persoane conțin și orecari suveniri. Pătruns de aceste îndemnuri m-am otărât a scrie pe scurt aceste (scurte) șire de până aici culese atât din documente cât și din tradițiune. E puțin ce am însemnat pe această hârtie dar rog pe D-nii preoți și învățători ca luminatori actuali și cei ce vor succede în comuna B. Mureșeni în a cărei bibliotecă școlară depun aceste, ca aicea se binevoiască a completa acest mic opșoru. Se scriem baremu de acum faptele și întâmplările bune ca o mulțămărită a celor ce le au făcut, și cari vor servi pentru sprijinirea de zelu a următorilor. – Se scriem și cele rele chear spre a învăța următorii a le evita. –*

Cei zeloși pe lângă altele vor binevoi a culege și însemna cât de pe larg următoarele: Evenimentele întâmplăte în 1848 la această comună.

Plantarea stejarilor pe podereiu sudvestic a braniscei în timpul miștiri.

Meritele bărbaților renumiți ca: D-l Constantin Hangănuț și fiul seu Dr. Nic. Hanganuț actualul medic a cerc. V., George Măjeriu, Chiril Hangan ca ajutător a St. Biserici, s.a.

Anii de coleră și foamete.

Înființarea scolei și fondului ei.

Fântâne de slatină a comunei, etc. etc.

Borgotiha 15. Martie 1884. George Georgiță.”

Satul Mureșenii Bărgăului, făcând parte din comuna Tiha Bărgăului, a trecut aproape prin aceleași etape de modernizare de-a lungul timpului, etape care sunt descrise pe larg în subcapitolul anterior.

Bibliografie:

– „*Însemnări istorice și geografice despre comuna Mureșeni*”, Manuscris- George Georgiță, 1884, Arhivele Naționale Bistrița, Fond nr. 96;

– „*Istoricul parohiei Mureșenii Bărgăului*”, „*Cronica parohiei Mureșeni Bărgăului*” , scrise de Victor Lazar (1838-1948), Arhivele Naționale Bistrița, Fond nr. 96;

– Niculae Vršmaș, *Anuarul bărgăuan-anul IV, nr.6* , Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016, pag. 29-35

II.4. SCURT ISTORIC AL SATULUI PIATRA FÂNTÂNELE

Odată cu construirea drumului prin trecătoarea Bârgăului se pune și problema înfiripării așezării de astăzi, Piatra Fântânele. La sfârșitul veacului al XVIII-lea, Consiliul de război din Viena, la cererea sătenilor de pe Bârgău, a hotărât întemeierea unui sat, în imediata apropiere a drumului, pentru a servi la efectuarea cărașurilor din Bucovina în Transilvania, peste munți. Cu organizarea și întemeierea satului a fost însărcinat Regimentul de grăniceri din Năsăud.

„Comunicația peste munții cari despart nord-estul Ardealului de către Moldova se făcea, din vremuri vechi, pe linia trecătorii de la Rodna, dar, în urma încorporării Bucovinei la Austria, se ivi necesitatea să se deschiză și trecătoarea de la Bârgău. Totuși, înfăptuirea acestui desiderat se mai amână câteva decenii până primi, în urmă, un nou impuls prin campania împăratului Napoleon împotriva Rusiei, în cadrele căreia erau cuprinse și acțiunile armatei austriace de sub comanda lui Schwartzenberg, însărcinate să apere flancul drept al armatei franceze, care în primăvara anului 1812 înaintă înspre interiorul Rusiei.

Cu acest prilej, consiliul de război de la Viena, având în vedere operațiunile armatei austriece pe teritoriul polonez, între alte măsuri de ordin strategic, prevăzu și construirea urgentă a unei șosele peste trecătoarea Carpaților de la Bârgău și întemeierea unui nou sat la locul numit Fântânele, situat alături pe traseul șoselei, între satele Murășenii Bârgăului și Dorna, la distanță de 16 km de la cel dintâi și 24 km de la al doilea.

Pe câtă vreme lucrările pe traseul șoselei începură, consiliul de război din Viena însărcină cu întemeierea și organizarea satului proiectat la Fântânele regimentul de grăniceri din Năsăud.

În bazele acestui ordin se prevedea colonizarea alor 50 de familii de grăniceri în noul sat și adecă cari se vor oferi de bună voie spre acest scop. Deci în primăvara anului 1813, procedând regimentul la executarea ordonanței de colonizare, publică apelul către grăniceri în acest scop, cu ordinul de zi No. 118 din 10 a lunii Mai.

Cum însă în urma acestui apel nu se oferi nici unul singur dintre grănicerii alor 44 de sate să locuiască în satul proiectat, consiliul de război din Viena, revenind asupra proiectului, concese pe seama coloniștilor noului sat unele favoruri și dăte noi îndrumări regimentului să facă propagandă mai intensivă în scopul realizării planului conceput.

A urmat deci că regimentul a publicat la 15 Septembrie 1813 un nou ordin specificat în această materie, care cuprinse întreg proiectul de organizare și administrarea satului Fântânele, împreună cu toate favorurile și privilegiile de cari se vor împărtăși cei ce se vor oferi să-l colonizeze. Dar mai având în vedere că acest ordin să fie accesibil tuturor grănicerilor interesați, comandamentul regimentului îngrijă publicarea lui în limba românească. Acest ordin este doar „primul act oficial” redactat în limba românească de către forurile militare austriace din Ardeal, iar textul lui este următorul:

Porunca cînstitului regiment

Din 15 Septemvrie 1813,

„Precum din porunca regimentului de la 10 a lunii Mai 1813, cu numărul 118, tuturor companiilor este cunoscut întru asemănarea rînduiei de la prea înaltul loc, că din sus de Murășeni, la locul ce se chiamă „Fântânele”, trebuie să se facă sat nou și locuitori acolo din cuprinsul regimentului să se așeze, cari datorie vor avea:

1) Toate forșponturile (cărașurile) ce s-ar întâmpla de la Fântânele până la Dorna și iar de la Fântânele până la Bistrița, spre obicinuita plată a-le purta, spre care sfârșit 50 de cară, 30 căte cu 5 cai și 20 cu căte 4 boi, spre purtarea forșponturilor ce s-ar întâmpla, totdeauna gata a ținea vor fi datori.

2) *Drumul de la Fântânele până la Priporu Candrii totdeauna bine întocmit și întocmirea sau diregerea drumului să fie lipsă la vremea sa a-o săvârși.*

3) *Aceste datorii vin de a-se socoti pe 50 de familii sau gazde, cari la Fântânele trebuie să se așeze.*

Datorințele și ușurințele cari acești locuitori, pentru slujba sa în două chipuri mai sus arătate, aceste următoare vor avea:

1) *Gazdele cari se vor așeza cu locuința la Fântânele, de toată slujba cătânească, precum și mergerea la tabără, când s-ar întâmpla război, vor fi scutiți.*

2) *Vor căpăta biserică și preot, și la împărțitul sorților de pământ se va rumpe și pe seama preotului clejie.*

3) *Vor fi socotiți și cinstiți acești lăcuiitori, ca și mai naite ca grăniceri.*

4) *Vor căpăta un tist (ofițer) spre bună îndreptare a rânduielilor din lăontru la sat, precum spre ocrotirea cea de lipsă a călătorilor, căror li-se cuvine foreșpont, spre cercarea de au legiuită „marș-route” drumarii; spre împiedicarea celor cari ar putea să-i năcăjască și spre încunjurarea a toată sila cu care cineva ca pre nește oameni fără de lege ar putea să-i asuprească; pe seama cărui tist cvartirul cu cheltuială împărâtească se va face.*

5) *Li-se vor îngădui moșiile care au avut în doi ani, până când vor putea trage hrana sa din pământul cel nou.*

6) *Fiește care gazdă va căpăta pământ de arat de 12 gălete și de opt cară de fân, și li-se va îngădui și mai încolo, din hărnicia sa, să lăzuiască și să deschiză loc.*

7) *De nu s-ar afla gazde de ajuns între grăniceri, cari să meargă la Fântânele să lăcuiască, se vor îngădui și se vor primi și jeleri din numărul regimentului, a merge să lăcuiască la Fântânele.*

8) *Se va împărți drumul de la Fântânele până la Priporu Candri după numărul gazdelor, când la unul, când la altul, și la început nu va fi scutit nimenea de greutățile acestea, fără preotul.”*

Corneliu Mureșan aduce câteva elemente în plus cu privire la conturarea satului Piatra Fântânele:

„În a doua jumătate a secolului XIX, cam pe la 1860, patru frați din familia Curean din Tiha Bârgăului au primit de la stat cu titlu de donațiune dealul Zâmbrolui și Șendroaia, unde s-au construit primele căsuțe. Cu încetul au început să defrișeze pădurile, să lărgească vatra satului și să-și creieze poieni, fânețe și pășuni. Au venit pe urmă de pe Bârgău și alte familii care s-au așezat mai aproape de șosea și pe lângă drumul romanilor, în luminișurile de sub Tășuleasa, Frumușaua și Obcioara.”

Așadar, localitatea Piatra Fântânele de astăzi, principala așezare umană din Pasul Bârgăului, a cărei înfiripare a fost hotărâtă printr-o decizie imperială la începutul secolului XIX, va prinde treptat contur în perioada următoare, prin stabilirea pe aceste meleaguri a unor locuitori din comunele Tiha Bârgăului, Mureșeni Bârgăului și Prundu Bârgăului, sub jurisdicția cărora se afla acest areal.

Noua așezarea va fi cunoscută ca **prediul** sau **cătunul Tihuța** până la mijlocul secolului XX, când, o dată cu reajustarea administrativă din 1956, primește oficial numele actual, cu toate în anumite documente cartografice din secolul XIX și mănăstirești de la începutul secolului XX este menționată ca Piatra Fântânelelor. Astfel, pe hărțile celei de-A Doua și celei de-A Treia Ridicări Topografice austriece (1806-1869; 1869-1887) apare toponimul „Piatra Fontinelelor”, care pe harta Regatului Ungar (1869-1887) devine „Petra Fantinelilor”.

Datorită reliefului permisiv, reprezentat prin plaiuri domoale, familiile „colonizatoare” s-au așezat în locuri favorabile, acoperind o suprafață mare de teren, fapt care conturează deja patternul habitatului uman de aici, cu satul Piatra Fântânele și grupările de gospodării din

poienele create prin defrișări, pe culmile Tihuța, Șendroaia, Zimbru, Măgura Calului, Dealul Calului, Dealul Îngrădit și Obcioara, precum și pe versanții însoriți.

Într-un document din anul 1913 drumul de pe Valea Bârgăului, de la Cluj spre Bucovina, este considerat „drum de stat”. După cel de-al doilea Război Mondial, acesta are statutul de Drum Național Nr. 29 (Dej-Vatra Dornei), fiind acoperit cu „*macadam de piatră și piatră spartă*”.

Între anii 1965-1973 „*pe acest drum au fost executate ziduri de sprijin, șanțuri ramforsate, șanțuri pereate (...). Au fost, de asemenea, aplicate în premieră pe județ îmbrăcăminiți de beton cu grosimi de 18-22 cm, pe o lățime de drum de 7 m, între orașul Dej și localitatea Tiha Bârgăului și de 6,5 m de aici și până la Piatra Fântânele (limita cu județul Suceava).*”

După anul 1968, drumul de pe Valea Bârgăului devine Drumul Național 17 și ulterior Drumul European 58 (Viena-Bratislava-Ujgorod-Halmeu-Baia Mare-Dej), făcând legătura între DN 1C (Cluj- Napoca-Dej) și E 85 (Lituania-Belarus-Ucraina- Suceava).

Între anii 2006-2009 această cale de comunicație numită într-un document din anul 1851 Drumul Țării, a fost modernizată, iar în anul 2010 ea a primit numele de Șoseaua Nordului.

Odată schițată aria de locuire de la hotarul dintre Valea Bârgăului și Depresiunea Dornelor, era necesară apariția unui pol de creștinătate, care să mențină încheiate aceste grupări de gospodării. Se naște astfel, spre sfârșitul anului 1927, ideea edificării unei mănăstiri, idee lansată de un comitet condus de către diaconul Vasile Lăzuncă din Bistrița Bârgăului.

Mănăstirea a fost ridicată sub vârful Piatra Fântânele, pe flancul sud-vestic, pe un teren de ½ jugăre, donat de către Moraru Dănilă.

Resursele financiare necesare realizării acestui proiect au provenit din colectele organizate pe teritoriul Mitropoliei Bucovinei, din donații „*în natură*” (bărne, icoane și veșminte, clopote și cruci, pădure, bani) și dintr-un împrumut la Banca Aurora din Bistrița, în valoare de 250.000 lei, care va fi returnat cu greu, în decursul mai multor ani.

Sfințirea schitului ridicat la Piatra Fântânele a avut loc la începutul lunii noiembrie a anului 1928. Tot atunci, la 8 Noiembrie 1928, sosește la Piatra Fântânele **Vasile Luncanu**, personaj care va influența în mod covârșitor destinul mănăstirii, locuitorilor și așezării de aici.

Portretul acestuia reiese din Declarația redactată la 15 Decembrie 1928 „*Subsemnatul Vasile Luncanu, candidat la preoție, declar înaintea lui Dumnezeu, a Prea Sfântului meu Stăpân, Domnul Nicolae Ivan, Episcopul Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, că dorind de a mă învrednici de darul preoției pentru biserica din parohia Piatra Fântânele, nu am în vedere decât a lucra pentru mântuirea sufletească a turmei duhovnicești mie încredințate. Imi voi conforma viața mea cu învățăturile Sfinților Părinți ai Bisericii Ortodoxe. Nu voi uita nici odată în viața mea cuvintele Sf. Apostol Pavel care cer ca preotul „să fie fără prihană, bărbat al unei femei”, treaz, sobru, întreg la minte, cuvințios, ospitalier, îndemnatic să învețe pe alții, nebețiv, nedeprins să bată, blând, nesfăditor, neiuitor de argint, căci dacă cineva a sa casă nu știe să și-o rânduiască, cum va purta grijă de bisericii lui Dumnezeu?*”

Din actul de Hirotonisire emis de Consiliul Eparhial Ortodox Român Cluj la 15 Decembrie 1928, aflăm câteva date biografice despre viitorul preot:

„*Din partea noastră se certifică în mod oficios că Ierodiaconul Vasile Luncanu, de religie ortodoxă, născut în 3 Februarie 1902, în comuna Săcuieni, județul Bacău, a fost hirotonisit de noi în ziua de 15 decembrie 1928 întru ieromonach, preot și duhovnic pentru Mănăstirea Piatra Fântânelelor de pe teritoriul parohiei Prundu Bârgăului, județul Năsăud.*”

Pe lângă rolul său de păstor pentru credincioșii de la Piatra Fântânele, preotul Vasile Luncanu a fost și ctitorul școlii primare de aici.

Prin Decretul nr. 410/1959, mănăstirea a devenit biserică de mir, cu hramul la 20 iulie de Sfântul Prooroc Ilie Tesviteanul, situație care se va menține până în anul 1995, când se revine la data inițială-8 septembrie, Nașterea Maicii Domnului. Biserica de mir (parohială) Piatra Fântânele avea și două filii: Ciosa și Dornișoara.

Părintele Vasile Luncanu a slujit la Mănăstirea Piatra Fântânele până în anul 1969 când pe 2 ianuarie a trecut la cele veșnice. Mormântul său se află în fața biseriței vechi, sub vârful Piatra Fântânelelor, de unde veghează și binecuvântează în continuare aceste locuri pe care le-a iubit în ciuda atâtor vicisitudini.

Din anul 1969 și până în anul 1973 Mănăstirea se află în grija preotului Alexandru Adrian Făgețeanu, transferat ulterior la Mănăstirea Lainici. Din 1973 și până în 1996 slujește la Piatra Fântânele duhovnicul Iustinian Petrinca, despre care lumea credea că este frate cu Gică Petrescu, iar din 1996 și până în 1998 Mănăstirea se află în grija părintelui Damaschin, venit de la Putna. Din 1999 la Mănăstirea Piatra Fântânele slujește **părintele duhovnic protosinghel Gavrilă**, din Groșii Țibleșului, venit de la Mănăstirea Nicula, care a fost numit oficial preot al Sfântului lăcaș din anul 2000.

Din 10 Aprilie 1995, odată cu începerea lucrărilor la construcția nouă, după o existență de 67 de ani, Mănăstirea de călugări Piatra Fântânele se transformă în mănăstire de maici, la cărmă acesteia aflându-se **Maica Stareță Pamfilia Solcanu**, venită de la Mănăstirea Văratec. Mănăstirea aparține de Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, din cadrul Mitropoliei Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

În acest moment, la Piatra Fântânele există un complex monahal alcătuit din biserică veche, biserică nouă, paraclis, chilii, ateliere (pictură, broderie) și arhondaric. În apropierea complexului, pe vârful stâncos Piatra Fântânele (1154 m), a fost amplasată în anul 2010, la inițiativa Mitropolitului Bartolomeu Anania, o cruce metalică, înaltă de 31 m (25 m structura metalică, 6 m platforma de beton), simbol al victoriei binelui asupra răului. Această cruce a devenit un reper cultural important pentru Pasul Bârgăului, fiind observată și ziua, și noaptea de la mare distanță.

Tot la Piatra Fântânele veghează din anul 1983, hotelul-castel Dracula, conceput după descrierile din romanul „Dracula” și construit la inițiativa bistrițeanului Alexandru Misiuga, primul baron al Casei Dracula, iubitor împătimit al mitului Dracula și al turismului draculist.

O etapă următoare în consolidarea funcției economice a culoarului de transport de pe Valea Bârgăului, prin Pasul Bârgăului, după edificarea Drumului Imperial, a fost amplasarea în paralel a unei căii ferate înguste, care se desfășura între Tiha Bârgăului (depoul era amplasat undeva în spațiul actualei unități militare) și Dornișoara. Această cale ferată, numită „benzino-electrică” (benzinelektrobahn) după modalitatea de deplasare a trenurilor, a fost construită în timpul primului război mondial, între 1 decembrie 1914 și 15 august 1915, pentru interesele strategice ale armatei Austro- Ungare (transport de trupe și material de război) și pentru îmbunătățirea legăturilor dintre Transilvania și Bucovina.

Calea ferată, în lungime de 34 km, a fost edificată de către Direcția Căii Ferate Militare Austro-Ungare, Compania 2 Căi Ferate, cu ajutorul a 300 de civili și prizonieri de război, 36 de ofițeri și 5600 militari.

Linia ferată se desfășura pe partea stângă a drumului preexistent (Bistrița-Vatra Dornei), de la Tiha Bârgăului până la Piatra Fântânele, de unde cobora alături de drumul forestier de pe culmea Șendroaia la Dornișoara. De la Dornișoara linia se îndrepta spre Vatra Dornei, de unde plecau alte tronsoane spre Dărmănești, Borșa și Cernăuți.

Haltele care existau pe traseul căii ferate erau Tureac, Valea Străjii, Cicera, Cărare, Tihuța, Măgura, Măgura Fântânelelor, Șendroaia, Cermakut, Dorna Mică și Dornișoara.⁵⁵ În aceste halte era o baracă provizorie din lemn, unde persoanele care așteptau trenul se puteau adăposti.

Funcționarea trenului benzino-electric de pe calea ferată Tiha Bârgăului-Dornișoara se baza pe următorul principiu:

- un tren era alcătuit dintr-un vagon-generator, prevăzut cu un motor pe benzină și un dinam, urmat de 4-5 vagoane-remorcă;
- energia produsă în vagonul-generator era transmisă prin cablu la câte un motor montat pe una din osiile vagoanelor-remorcă, care erau puse astfel, în mișcare.

După căderea Imperiului Austro-Ungar, spre sfârșitul anului 1918, Direcția Căii Ferate Militare Austro-Ungare a abandonat linia ferată Tiha Bârgăului-Dornișoara, care trece la 15 Ianuarie 1919 în administrația Direcției Generale CFR, ca proprietate a statului român. Din anul 1920, pentru asigurarea legăturilor dintre Transilvania, Bucovina și Moldova de Nord, încep lucrările de reabilitare a liniei, care va fi redată în exploatare la 8 Iunie 1922.

Din toamna anului 1938 și până în primăvara anului 1940, unități din Regimentul 1-Căi Ferate Focșani, au trecut la demontarea liniei, care a fost ulterior folosită la montarea liniei înguste pentru fortificațiile din Basarabia.

La 18 decembrie 1938, după deschiderea căii ferate normale Ilva Mică-Vatra Dornei, linia ferată îngustă „benzino-electrică” Dornișoara-Tiha Bârgăului, un veritabil unicat pentru tehnica feroviară europeană, își încetează activitatea.

Dovezi ale existenței acestei căi ferate în Pasul Bârgăului sunt debleul și terasamentul care se păstrează paralel cu drumul actual, sub Dealul Zimbru, între curba în ac de păr și înșeuarea care face trecerea spre Culmea Șendroaia.

Sub aspect administrativ-teritorial, după înfiriparea sa, **prediul Tihuța** a funcționat o vreme sub administrația comunelor din care proveneau locuitorii săi (Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Mureșenii Bârgăului), după care intră în jurisdicția comunei Prundu Bârgăului, în timpul Districtului Năsăud 1861-1876, a Comitatului Bistrița-Năsăud (1876-1918) și a județului Năsăud (1925-1940), trece apoi la comuna Tiha Bârgăului, în timpul regiunii Rodna și a raionului Bistrița (1950-1960) sub numele de **Piatra Fântânele**, prin Legea nr. 3 din 1960 devine comună în cadrul raionului Bistrița din regiunea Cluj, iar după 1968 primește statutul de sat în comuna Tiha Bârgăului. Dictatul de la Viena și cel de-al II-lea Război Mondial au afectat și Pasul Bârgăului, fapt scos în evidență de scrisoarea adresată de către preotul Vasile Luncanu la 28 Ianuarie 1943 Consiliului Eparhial Ortodox Român din Cluj: „(...) Din anul 1940, luna septembrie, imediat după ocupație, casele de locuință de la Mănăstire au fost veșnic ocupate cu armată, iar grajdul a fost ocupat de caii armatei, astăzi grajdul este aproape distrus, uși, ferestre, padiment (...).”

În anul 1940, prin Dictatul de la Viena, Județul Bistrița-Năsăud se transformă în Comitatul Bistrița-Năsăud, organizat pe 4 plase, comunele Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Mureșenii Bârgăului și implicit satul Piatra Fântânele, fiind incluse în plasa Bistrița de Jos, până în anul 1944, când se revine la organizarea administrativ- teritorială anterioară.

Urmările războiului sunt subliniate și de scrisoarea adresată prefectului județului Năsăud de către Vasile Luncanu, la 23 Decembrie 1944:

„Grozăviile războiului actual, care a distrus din temelii întreaga omenire de pe glob, n-a fost scutită nici Mănăstirea noastră. Presiunile de arestări în repetate rânduri a subsemnatului de fosta stăpânire maghiară, mau evacuat forțat ne permițându-mi a-mi ridica strictul necesar, dacă nu întreg avutul Bisericii și al caselor de locuință, rămânându-ne la Mănăstire întreg mobilierul, plus cărțile rituale, biblioteca, veșminte, etc.”

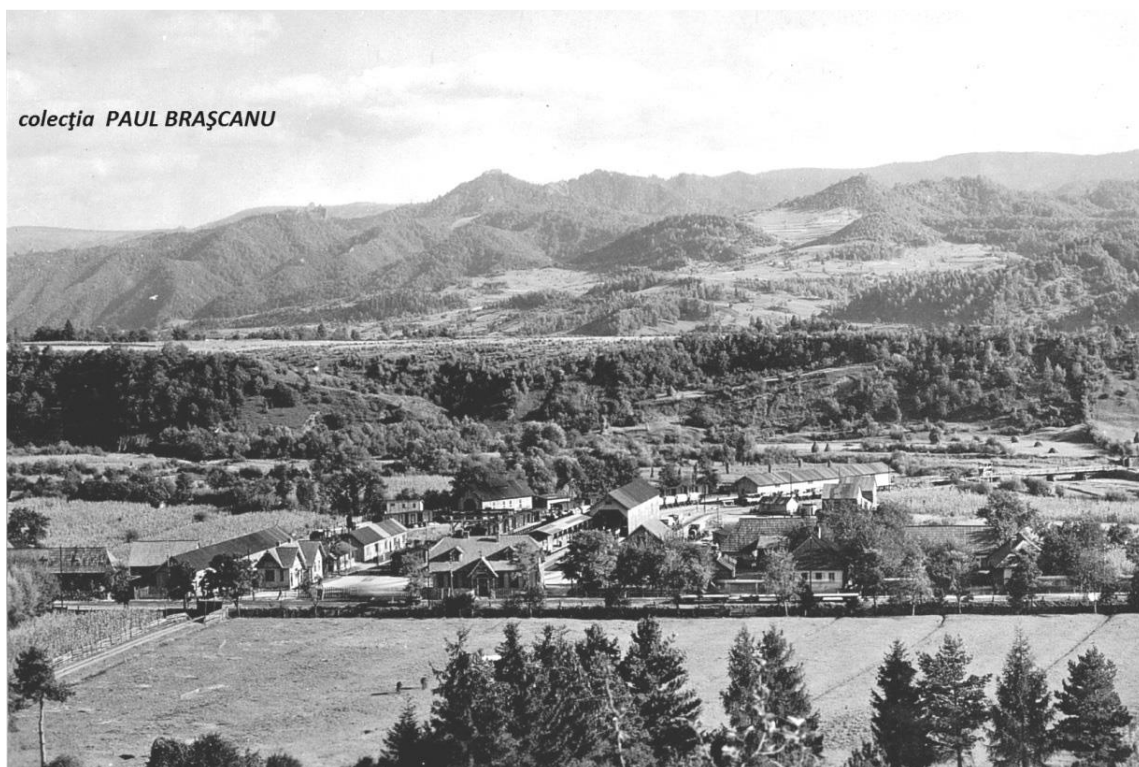
Informațiile documentare sunt susținute și de dovezile arheologice din teren, reprezentate prin numeroase fortificații militare (tranșee, locașuri individuale de tragere, cazemate din beton), construite de armata hortystă și germană pe vârfurile și pe versanții sudici ai masivelor Frumuseaia și Tășuleasa, pe culmea Obcioara, pe masivul Zimbroya, pe Măgura Calului, pe Dealul Calului, pe Culmea Corca, pe Dealul Zimbru, pe Dealul Tihuței zona La Canton, pe vf. Precub și la Valea Străjii.

Toate aceste artefacte militare făceau parte dintr-un sistem mai mare de fortificații, situat pe crestele Carpaților Orientali, numit Linia Arpad (Arpad Vonal).

Localitatea Piatra- Fântânele a suferit o dezvoltare mai însemnată, între cele două războaie mondiale și, în special, după construirea mănăstirii (1928) și a școlii (1934), și de atunci încoace până în zilele noastre. Pasul Tihuța a fost și este o zonă foarte bună pentru practicarea sporturilor de iarnă, existând și o pârtie de schi cu telescaun, care momentan este închisă. Telescaunul cu care este dotată pârtia are un singur loc și un traseu puțin mai ciudat. Acesta coboară până la o stație intermediară, după care urcă din nou, străbătând o priveliște superbă de jur împrejur.

ANEXE

Depoul căi ferate era la Tiha Bârgăului, pe locul unității militare de astăzi. Aici nu s-a mai păstrat nicio urmă a vechilor amenajări, deoarece s-au amplasat între timp elemente logistice specifice unității militare.

Vedere asupra depoului căii ferate benzino-electrice de la Tiha Bârgăului

foto din colecția d-nei muzeograf Elena Pleniceanu

Comandamentul Militar Prundu Bârgăului

Astăzi sediul Ocolului Silvic Prundu Bârgăului

La intrarea în satul Tureac, în locul numit „La Roșu”, am identificat, după materialul fotografic, o haltă a trenului benzino-electric. În teren nu s-a mai păstrat nicio dovadă a acestei halte, deoarece în anii 60 ai secolului trecut s-au desfășurat lucrări de amenajare a DN 17.

Halta Tureac. În fundal se vede muntele Căsarul.

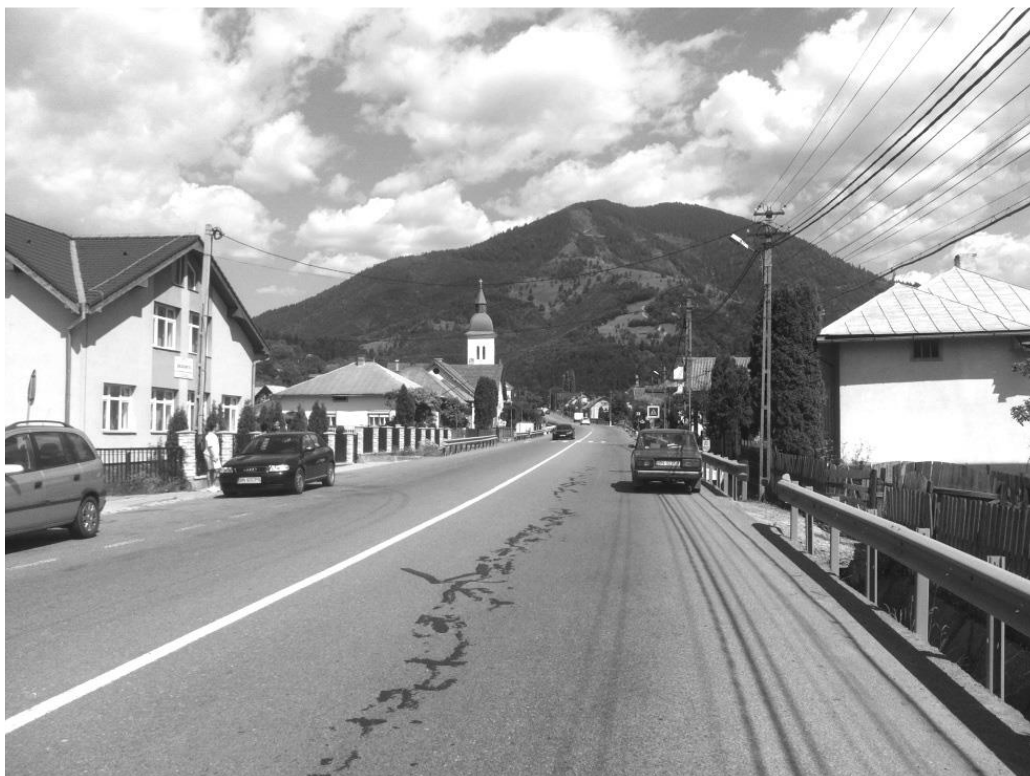
La Mureșenii Bârgăului calea ferată era amplasată pe partea stângă a sensului de urcare, pe un terasament din piatră. Nici aici nu se păstrează vreo urmă în teren, iar memoria colectivă reface vag vremurile de atunci. Materialul fotografic, însă, este concludent.

Foto din colecția

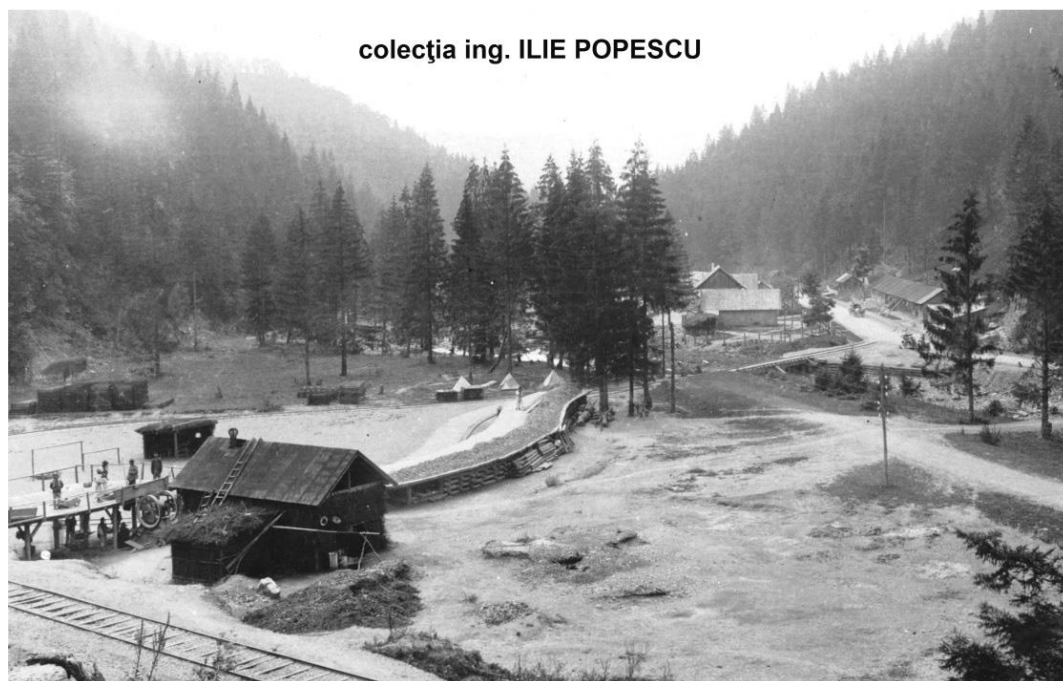
Martina Misar-Tummeltshammer / AUSTRIA

Trenul benzino-electric la Mureșenii Bârgăului în anul 1919. În fundal se vede muntele Căsarul

Satul Mureșenii Bârgăului în august 2015

Calea ferată benzino-electrică la Valea Străjii

Linia ferată militară, benzino-electrică, Dornișoara – Tiha Bârgăului, construită în regim de urgență de armata austro-ungară, inaugurată la 15 august 1915 și demontată (dispărută) în 1940

Bibliografie: Ioan Bâca, Cristina Rusu, *Borgo Pass-semnificații geografice, istorice și culturale*, Ed. Argonaut, Cluj Napoca, 2017, pag. 35-50

CAPITOLUL III

APARIȚIA ȘI DEZVOLTAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ROMÂNESC

III. 1. EVOLUȚIA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI PE VALEA BÂRGĂULUI

Nu există informații sigure despre felul în care se pregăteau tinerii de pe Valea Bârgăului înainte de 1784, dar, tradiția orală și unele însemnări lăsate de învățătorii George Georgiță și Ilarion Bozga vorbesc de primele cunoștințe pe care le primeau câțiva copii de la preoți sau dieci (pe atunci singurii cunoscători de carte), pe lângă fiecare biserică. Din relatarile lor reiese că, pe dealul Strâmba, dintre Bistrița Bârgăului și Tiha Bârgăului era o biserică de lemn la Hucii Urâtului (pădurea preotului Ioan Urâtul) și, din când în când, preotul aduna câțiva copii și le dădea primele noțiuni de scris, citit și socotit. Astăzi, prin strădania preotului Ioan Fontu și a locuitorilor din Tiha pe acel loc s-a înălțat o troiță.

Oricât de mult am dori să desprindem școala din contextul socio-politic al comunei și al Transilvaniei, acest lucru nu este posibil. Școala a făcut și face parte din preocupările comunității, guvernele vremii, biserica și preoții au fost elemente capitale în dezvoltarea școlii, motiv pentru care este necesar să fie amintite evenimente ce au avut loc și au influențat viața școlii de pe Valea Bârgăului.

Dezvoltarea învățământului este stâns legată, însă, de Constituirea Regimentului II de graniță năsăudean, înființat la 1763, pe Valea Someșului Mare, cu sediul la Năsăud.

Conform Ordinațiunilor date de împărăteasa Maria Tereza, pentru înarmarea grănicerilor cu cunoștințele necesare, la Năsăud, între 1770-1777 ia naștere o școală latino-germană sub denumirea de *școala normală* și tot aici, la 22 noiembrie 1884, își deschide porțile *Institutul de creștere militară*. Dacă, la început, aceste școli erau destinate tinerilor de pe Valea Someșului și Sălăuței, după 5 ianuarie 1784, când vor depune jurământul de credință grănicerii de pe Valea Bârgăului, vor fi primiți și copiii bârgăuanilor în școlile năsăudene.

Pregătirea soldaților, subofițerilor și ofițerilor în școlile năsăudene se putea face numai dacă tinerii veniți din satele din jur aveau un minim de cunoștințe de scris, citit și socotit.

În condițiile în care era nevoie de un număr mare de știutori de carte, Curtea de la Viena inițiază înființarea de școli în localitățile locuite de familiile grănicerilor.

Prima școală de pe Valea Bârgăului ia naștere în toamna anului 1786, la Prundu Bârgăului, sub denumirea de „*școala trivială*”, deoarece se învățau trei obiecte: citirea, scrierea și calcularea. Denumirea de școală trivială este împrumutată din terminologia școlară a Evului Mediu, când studiul gramaticii, dialecticii și retoricii formau așa numitul „*trivium*”. Școlile triviale aveau rolul de a rezolva problema unui ciclu de trei clase, după care se putea intra direct în clasa a IV-a a școlii normale, considerată curs mai înalt.

Conform datelor din „*Istoria școalelor năsăudene*” (Virgil Șotropa și Nicolae Drăgan), în celelalte localități de pe Valea Bârgăului, la insistențele Curtii de la Viena, se înființează școli în anii 1828-1829, sub denumirea de școli populare cu 4 clase, școala centrală și de referință rămânând cea de la Prund (*deși în manuscrisele lui George Georgiță școala din Mureșeni apare înființată la 1802*). Demersurile imperiului au fost bine primite de locuitorii satelor, care credeau că prin știință de carte vor scăpa mai repede de sărăcie. Acestea au funcționat ca și școli ordinare de iarnă până în 1838, când se transformă în școli stabile de un an întreg. Absolvenții clasei a IV-a, potrivit dispozițiilor, cei cu vârste cuprinse între 12 și 15 ani urmau cursul de repetiție, organizat duminica și în alte sărbători, 2 ore dimineața și 2 ore după-masa.

Începând din anul 1786, când s-a înființat școala „*Trivială*” din Prund, predarea s-a făcut în limba română, iar susținerea acesteia din *Fondul de Provente al Regimentului* (fond constituit din veniturile și contribuția grănicerilor din cele 44 de comune ale Regimentului,

înființat în 1766, prin articolul 75 al Regulamentului militar, în scopul acoperirii cheltuielilor de administrație internă a districtului confinar), precum și prin eforturile bisericii și ale comunității.

Astfel, în clasa I se învățau literele, cititul din abecedar, socotitul cu numere simple, rugăciunile și unele părți mai ușoare din micul catehism român și german. În clasa a II-a se adăugau : gramatica limbii germane, cititul cu litere gotice și latine, caligrafia și socotitul, cu cele patru operații fundamentale cu numere întregi. În clasa a III-a se adăugau: catehismul cel mare român și german, gramatica limbii germane, stilistica și deprinderi de conversație, regula de trei, fracțiunile, geografia Ardealului, pomărit și legumărit.

Înființarea de școli pe Valea Bârgăului va avea urmări însemnate în evoluția vieții în această zonă. Mulți tineri vor pleca de pe băncile școlilor bârgăuane spre școlile nășădene. Cei mai mulți vor urma *școala normală* (inițial a fost o școală latino-germană de două clase, superioară școlilor triviale și a celor comunale; din 1784 a funcționat cu trei clase, iar din 1824 cu patru clase) și *Institutul de creștere militară*. Cei mai harnici și mai inteligenți vor trece la școli înalte din Transilvania sau de la Budapesta și Viena. Apare treptat o pleiadă de subofițeri și ofițeri bârgăuani în cadrul regimentului nășăudean. Alți bârgăuani vor deveni învățători, preoți, juriști. Mulți dintre ei, după terminarea studiilor, vor reveni pe plaiurile natale și vor contribui din plin la ridicarea intelectuală și morală a satelor de aici.

Dacă la înființarea școlilor triviale de pe Valea Bârgăului autoritățile stabilesc ca limba de predare să fie limba română, în anul 1837, având în vedere că la regimentul nășăudean erau mulți ofițeri veniți din Austria și că multiplele ordine imperiale veneau în limba germană, grănicerii trebuiau să aibă noțiuni de limba germană încă din școala trivială și, ca atare, se introduce în predare, pe lângă limba română și limba germană.

Până în anul 1837 învățătorii erau aleși dintre elevii și absolvenții școlii de la Blaj sau de la școlile germane din Transilvania, iar după 1884 dintre absolvenți ai școlilor normale și ai Institutului militar din Năsăud.

Începând cu 1 noiembrie 1837, vicarul Ioan Mărian înființează și deschide primul curs preparandial de 6 luni pe lângă Școala Normală Năsăud, care pregătește viitori învățători.

În anul 1838, tot prin influența vicarului Ioan Mărian, s-a înființat *fondul școlar comunal (Gemeinde-Schulfond)*, cu scopul de a suporta cheltuielile pentru construcția școlilor, întreținerea celor existente, plata salariului învățătorilor, achiziționarea de cărți, materiale și rechizite necesare pentru școală, precum și sprijinirea tinerilor merituoși care nu aveau posibilități materiale pentru a frecventa școli superioare. Acest fond școlar se constituia din veniturile comunale pe cârciumărit, realizate anual între 29 septembrie și 31 decembrie.

Datorită faptului că învățătorul *Ioan Mărian* de la Năsăud, care este numit *vicar* mai târziu, a avut o activitate foarte intensă pentru dezvoltarea școlilor din Transilvania, implicit școlilor de pe Valea Bârgăului, se cuvine să amintim câteva date biografice ale acestuia:

„*Ioan Mărian*, originar din Zagra, după școala trivială din Telciu, cea normală din Năsăud, după liceul și teologia de la Blaj este trimis la Luxemburg, pentru specializare în pedagogie. În anul 1834 este numit director peste toate școlile din Regimentul al II-lea grăniceresc. În această calitate a dispus ca în fiecare comună, în jurul școlii să se organizeze grădini experimentale, în care școlarii să fie inițiați în cultivarea pomilor fructiferi. Tot el a intervenit la comanda regimentului pentru ca nici un tânăr să nu primească permisiunea de căsătorie, până nu va dovedi, cu certificat, „că a cercetat și terminat școala și până nu va avea în grădină un anumit număr de pomi altoiți de mâna lui.” (*Adrian Onofreiu și Viorel Rusu, Personalități din granița nășăudeană, Răsunetul*)

Din anul 1858 școala devine *școală confesională* patronată de Ordinariatul greco-catolic Gherla, iar ca organ de conducere al școlilor s-a înființat *curatorul școlii*, care se transformă, în 1896, în *senatul școlar*. Organul școlar de control, pentru început a fost constituit dintr-o *Comisie școlară* compusă dintr-un ofițer al Statului Major, vicarul

districtului și directorul Școlii Normale de la Năsăud. Până la înființarea acestei comisii, după 1851, când s-a desființat Regimentul, directorii înaintau singuri rapoarte referitoare la activitatea școlii. Încălzirea în școli se făcea cu lemne, iluminatul cu petrol, apă nu exista, iar closetele erau din lemn cu un număr de cabine, în funcție de efectivul de elevi din fiecare școală.

Mai târziu, în 1885, școala *trivială* își va pierde caracterul de *confesională*, luând denumirea de *școală populară elementară fundațională*.

După așezarea dualismului austro-ungar, autoritățile maghiare vor introduce în predare, începând cu anul 1871, și limba maghiară, la clasele a III-a și a IV-a. În anii următori vom constata că, treptat, limba germană va fi înlocuită cu limba maghiară.

După primul război mondial, la 10 noiembrie 1918, școlile de pe Valea Bârgăului își reiau activitatea ca „*Școli de Stat de 7 ani*” cu limba de predare română.

Această reformă școlară va numi școala „Școală elementară de 7 ani cu ciclurile I și II complete”.

La 1 octombrie 1923 a luat ființă, la Prundu Bârgăului, Școala Inferioară de Arte și Meserii cu trei ateliere-secții: fierărie, rotărie și tâmplărie, la care s-a mai adăugat, ulterior, unul de lăcătușărie. Durata de studii era de 5 ani, iar în urma obținerii diplomei, elevii puteau trece la școli tehnice superioare. Începând cu anul 1929 s-a înființat și o secție de sculptură, care executa rame, păretare, cuiere, strane de biserică, mobilă.

În anul 1936, Școala de Arte și Meserii se transformă în Gimnaziu Industrial cu o durată de 4 ani, absolvenții având dreptul să se înscrie la licee industriale. În cadrul acestui gimnaziu, elevii trebuiau să plătească o taxă școlară anuală de 500 lei, iar cei care doreau puteau să locuiască la internat, plătind o sumă de 3990 lei, fixată în trei rate.

În urma Diktatului de la Viena (1940), acest Gimnaziu este desființat, urmând a fi reînființat după 1990 ca Școală de Arte și Meserii, în cadrul Grupului Școlar „Radu Petrescu”.

Între anii 1924-1936 la Prundu a mai funcționat și o Școală de Ucenici, pregătind elevi de pe toată Valea Bârgăului în meseriile: pantofar, tâmplar, tinichigiu, frizer. Practica se făcea dimineața, în atelierele unor patroni, iar cursurile se făceau 3-4 ore după amiază, de către cadrele didactice ale școlii. La absolvire, ucenicilor li se recunoștea terminarea a 7 clase și meseria. Din cercetări reiese că această școală mai funcționa și între anii 1945-1948.

Din toamna anului 1940, după alipirea Ardealului de Nord la Ungaria, școlile din comuna Tiha Bârgăului funcționează din nou cu 4 clase, iar absolvenții clasei a IV-a, care doresc, pot urma clasele V-VII la școala din Prundu Bârgăului. În această perioadă se introduce limba maghiară în predare, începând cu clasa I. Se va reveni la utilizarea limbii române în școală la începutul anului școlar 1944-1945. După 1945 au urmat alte transformări ale învățământului.

Asfel că, în 1948, prin reforma învățământului se introduce din nou învățământul de 7 clase, funcționând până în toamna anului 1964, când se introduce obligativitatea învățământului de 8 clase (1964-1965).

Reforma învățământului din anul 1948 prevedea, printre altele, laicizarea acestuia și eliminarea disciplinei „religie” din grila obiectelor de învățământ. România trece în sfera de influență sovietică și începe să preia tot mai multe elemente din învățământul rusesc. Astfel, în locul trimestrelor apar pătrările și notarea de la 1 la 5, această situație fiind întâlnită în perioada cuprinsă între anii 1951-1957.

Începând cu anul școlar 1957-1958 se va reveni la împărțirea anului școlar în trimestre și la notarea tradițională a școlii românești. Se constată o politizare excesivă a învățământului manifestată prin obligativitatea cadrelor didactice de a participa lunar la învățământul politico-ideologic, iar politica Partidului Comunist Român era răspândită în rândul elevilor prin intermediul orelor de dirigiență, dar mai ales prin activitățile organizațiilor de Uniune a Tineretului Comunist Pionieri și Șoimi ai Patriei. În această perioadă, atât

preșcolarii cât și elevii erau obligați să poarte uniformă, iar la gât o cravată de culoare roșie, simbol al Partidului Comunist Român.

În 1957, pe lângă școala elementară din Prund, iau ființă cursuri liceale serale, iar de la 1 septembrie 1961 școala elementară se transformă în „Școală medie mixtă”. Școala medie va școlariza elevi în primul rând din localitățile Văii, iar la 15 iunie 1965 dă prima promoție de absolvenți de liceu.

O altă schimbare are loc la 15 septembrie 1969 când apare Școala cu clasele I-X (10 clase obligatorii), în aproape toate comunele de pe Valea Bârgăului (Joseni, Prund, Bistrița Bârgăului, Tureac și Mureșeni), aceasta funcționând până în anul 1974, când se transformă din nou în Școală cu clasele I-VIII, astfel că elevii au fost nevoiți să se orienteze spre liceul din Prundu Bârgăului sau alte localități. De asemenea la Joseni și Tureac au funcționat mai mulți ani la rând clase ale Școlii de Arte și Meserii.

Începând cu anul 1974 Liceul Teoretic din Prundu Bârgăului devine liceu industrial, patronat de I.U.T. Bistrița. Pe lângă liceu, la 15 septembrie 1987 își începe activitatea Școala profesională. În anul 1992 liceul ia numele fostului său profesor Radu Petrescu, iar în 1999 liceul și școala profesională vor deveni „Grupul școlar Radu Petrescu”, unde frecventează majoritatea elevilor de pe Valea Bârgăului.

După Revoluția din Decembrie 1989 și în special după aderarea României la Uniunea Europeană la 1 ianuarie 2007, se militează pentru ridicarea învățământului românesc la standardele învățământului occidental. Astfel, începând din anul școlar 1998-1999, trimestrele sunt înlocuite de semestre (semestrul I și II), numărul săptămânilor în care elevii trebuie să frecventeze cursurile școlare rămânând același de 35.

Unul dintre avantajele aderării României la Uniunea Europeană constă în faptul că, a urmat o reabilitare a tuturor localurilor școlilor de pe Valea Bârgăului cu fonduri nerambursabile de la Banca Mondială și Banca Europeană de Investiții. În toate școlile a fost înlocuită tâmplăria veche cu cea de tip termopan, au fost parchetate sălile de clasă, au fost înlocuite sobele cu centrale termice pe lemn, instalarea apei potabile în fiecare clădire, organizarea grupurilor sanitare și obținerea autorizațiilor sanitare de funcționare.

*

Primele date care au permis o configurare a populației școlare din comunele grănicerești au fost furnizate de recensământul din 1857. Potrivit acestuia, numărul elevilor (între 6-13 ani) școlarizați în acea perioadă pe Valea Bârgăului a fost următorul:

Rusu Bârgăului: 119 elevi, dintre care 58 băieți și 61 fete;
Joseni Bârgăului: 185 elevi, dintre care 87 băieți și 98 fete;
Mijlocenii Bârgăului: 169 elevi, dintre care 76 băieți și 93 fete;
Suseni Bârgăului: 91 elevi, dintre care 35 băieți și 56 fete;
Prundu Bârgăului: 253 elevi, dintre care 125 băieți și 128 fete;
Bistrița Bârgăului: 243 elevi, dintre care 107 băieți și 136 fete;
Tiha Bârgăului: 250 elevi, dintre care 116 băieți și 134 fete;
Mureșenii Bârgăului: 90 elevi, dintre care 43 băieți și 47 fete;

(Dan Aurelia, *Școlile grănicerești născute (1851-1918)*, Ed. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012, pag. 82-83).

La ora actuală situația copiilor de grădiniță și a elevilor de la Școala Gimnazială Tiha-Bârgăului și structurile sale este următoarea:

Școala Gimnazială Tiha-Bârgăului: 1 clasă simultană de primar CP + II + III + IV = 16 elevi, din care doi elevi fiind refugiați din Ucraina (din cauza războiului), cu statut de audienți, conform deciziei Inspectoratului Școlar Județean Bistrița-Năsăud.

Grădinița cu Program Normal Tiha-Bârgăului: 60 de preșcolari împărțiți în câte două grupe mixte, iar din anul școlar 2022-2023 una dintre grupe va funcționa cu program prelungit.

Școala Gimnazială Mureșenii-Bârgăului: 104 elevi în clasele Pregătitoare –IV. Și 86 de elevi în clasele V-VIII, din care 2 elevi cu statut de audienți, fiind refugiați din cauza războiului din Ucraina.

Grădinița cu Program Normal Mureșenii-Bârgăului: 54 de preșcolari împărțiți pe 3 grupe: mică, mijlocie și mare.

Școala Gimnazială Piatra Fântânelor: în anul școlar 2021-2022 sunt înregistrați în baza de date SIIIR un număr de: 13 preșcolari; 20 de elevi în clasa simultană (CP + I + II + III) și 16 elevi în clasa simultană V-VIII.

III.2. ISTORICUL ȘCOLII DIN TIHA BÂRGĂULUI

Primele date referitoare la situația școlii din comuna Tiha-Bârgului le regăsim în „*Monografia comunei Tiha Bârgăului*”, 1931, scrisă de Ilarion Bosga. Redăm în continuare textul după manuscrisul original al acestuia:

„Scoala din Tiha și în celealte comune s-a înființat în anul 1834. Învățătorii nu erau așa calificați, nici nu aveau așa simbrie din care să-și poată îndeplini toate trebuințele. Ei erau siliți ca să poată trăi, să lucreze și totodată propuneau și învățau copiii cum puteau. Nu aveau cărți, ci niște tăblițe pe care era scris alfabetul cu nescari vorbe. Pe acestea arăta învățătorul sau nescari școlari mai buni și ceilalți ziceau după ei. Copiii umblau la școală tare cu greu, pentru că nu aveau educație casnică, erau sălbăticiți.

Învățătorii care au funcționat au fost:

1. **Nechita Pop**, acesta a ținut prelegeri 3 ierni la casa unui sătean Magior, care casă a fost a lui Andrei Greab, iară după aceea a lui Vasile Duce. El îmblătea în tindă, iar copiii învățau pe laiță și la vatră, apoi:

2. Învățător a fost **Vartolomei Coriazat**.

3. Învățător a fost **Alexandru Ilieș**, acesta a servit o iarnă.

4. Învățător a fost **Ion Ilieș**, tatăl lui Iacob Ilieș din Tiha Bârgăului, care a fost inspector silvanal în Năsăud.

5. Învățător a fost **Ion Dologa**, cantorul din Tiha Bârgăului. El a servit 15 ani, avea salar anual 40 florini. Acesta în anul 1852 a fost decorat de maiestatea sa Francisc Iosef I, împăratul Austro-Ungariei, personal cu medalie de aur pentru spionaj contra ungarilor în răscoala din 1848. Decorarea a făptuit-o în Bistrița. Acesta după timpurile acelea a fost un om harnic, vorbea latinește.

6. Învățător a fost **Mihai Domide** din Rodna Nouă. Acesta a fost un învățător tare harnic. El a servit în urmă în Sîngeorz Băi, la școala trivială se afla atunci ca director.

7. Învățător a fost **Toader Frunzică** din Tiha. A fost un învățat. harnic. El a servit foarte puțin, avea talent mare în cânt. Pătimea de tuberculoză, a murit în anul 1866. La acest învățător a început a învăța Ilarie Bosga. Era plăcut învățătorului, așa că și la moartea lui a fost lângă el.

8. **Vasile Pop** din Feldru, care a servit 2 ani, a murit în Năsăud.

9. **Niculai Rău** din Rusul Bârgăului, care a murit ca preot gr.or. în Mijlocenii Bârgăului.

10. **George Georgiță** din Tiha. A servit din anul 1873-1884. El avea salar 200 florini la an. Acesta a fost un învățător foarte bun, înțelept, prietenos și în timpul ce a funcționat a descris întâmplările din comună și din comuna Mureșenii Bârgăului.

11. La anul 1884 la 24.II. s-a denumit învățător provizor **Niculai Cioanca** a lui Ilie. El a fost denumit mai târziu brigadir silvic.

12. În anul 1885 a fost denumit **Danilă Mureșan** și a servit pînă la anul 1886 cînd a murit.

13. În anul 1886 s-a denumit învățător suplent **Ion Daloga** (a Tomii), teolog absolvent. El a servit și ca instructor de casă la Ion Major.

14. În anul 1886 în decembrie a fost ales ca învățător **Ion Boar** din Săcel (cîmpie). În anul 1888 Ion Boar trece denumit ca învățător comunal în Nepos (Vărarăia). El n-a fost stabil în stadiu de învățător, el a abzis de carieră și a/ trecut în Moldova.

15. **Iuliu Belciug** din Șintereag, care a servit pînă în anul 1901/2, cînd a părăsit postul de învățător și s-a aplicat ca diurnist la judecătorie.

16. **Virginia Grivase** a servit din anul 1902-1907. Aceasta a fost o învățătoare foarte diligentă. De la școala aceasta a fost aleasă în comuna Nepos.

17. De la anul 1907-1919 a fost ales **Nicolau Someșan** din Tiha, când a fost denumit în *Prundul Bârgăului la școala primară de stat românească*.

18. **Emilia Rus** a lui Iacob, fiica preotului din Mureșenii Bârgăului, a servit din anul 1906/7, când s-a măritat după teologul Ghelner.

19. **Laura Epure**, a servit din anul 1907 până în 1913, când s-a strămutat în Mureșenii Bârgăului, măritându-se după teologul Victor Lazăr, preot acolo, unde servește și astăzi. Aceasta a fost învățătoare tare diligentă și a făcut spor cu copiii.

20. În anul 1920 a fost reactivat învățătorul **Victor Avram** din Tiha Bârgăului, care a servit până în anul 1930, când a fost pensionat.

21. Tot în anul 1920-1923 a fost denumit **Emil Butaci** învățător acolo.

22. Din anul 1923-1926 a fost denumită ca învățătoare **Paulina Butaci** din Tiha Bârgăului.

23. În anul 1926 a servit învățătoarea **Lucreția Pop** din Odorhei Șieu.

24. În anul 1927/8 a fost detașată **Ana Duca**.

Tabloul și istoricul școlii de la Tureac.

În anul 1890 la 11 aprilie senatul școlar confesional din Tiha Bârgăului a cumpărat una bucată de pământ lângă podul Tureacului de la Ion Dologa ca să clădească pe ea școală eventual biserică confesională acolo.

În anul 1890 toamna regiunea silvica din Bistrița a cumpărat încă o parcelă de pământ de la podul Tureacului spre vest, a clădit acolo o școală, care a predat-o comunei politice Tiha pentru o suma de 4000 fl. Care atunci se chema școală comunală, iar astăzi este edificiul școlii existente.

În comuna aceasta școala comunală era decretată din anul 1887, ca învățător era numit **Ion Mureșan** din Coci, județul Someș, dar nu avea școlari, căci românii nu-și dau copiii bucuroși la școală și apoi mai contribuia și confesiunea, preotul greco-catolic, ca să nu frecventeze copiii școala comunală, unde se propunea mai mult ungurește.

În anul 1887 Ion Mureșan a fost ales învățător confesional în Mureșenii Bârgăului, iar în locul lui a fost denumit **Sever Drăgan** la școala din Tureac, care a servit până la anul 1900 când a murit și urmează ca învățător provizor **Niculai Someșan** din Tiha. După Niculai Someșan a fost denumit ca învățător:

3. **Ananie Sas** din județul Someș, care moare în război.

4. A fost detașată **Aurelia Lazăr** din Tiha, care a servit un an.

5. **Petru Tomoroga** din Mureșeni a servit din anul 1919-24.

6. **Emil Butaci** din Tiha servește un an, apoi a urmat ca învățător suplinitor provizor:

7. **Niculau Hângan** din Bistrița Bârgăului.

8. **Viorel Cantor** din Telci și în anul 1926/27 a servit

9. **Liviu Mănarcă** din Mijlocenii Bârgăului

10. **Veturia Danci**

În anii 1927/28 sînt detașați:

11. **Gavril Purcel** din Tiha Bârgăului și

12. **Mina Moişan** din Prundul Bârgăului.

Bibliografie: Niculae Vrăsmaș, *Anuarul bârgăuan-* anul IV, nr.6, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016, pag. 40-41

*

În trecutul îndepărtat învățământul se făcea prin case particulare. Școlarii stăteau împreună cu proprietarul pe lavițe, butuci, pe piatră, pe jos sau pe unde puteau asculta ceea ce li se spunea. Despre o dotare corespunzătoare nici vorbă. Lipseau băncile pentru copii, masa, catedra și alte rechizite școlare necesare actului de instruire și educației ce se realiza în școli, la vremea aceea.

În ce an s-a înființat școala înainte de anul 1750, când localitatea a fost atestată documentar, nu se știe, cu toate că dorința de învățătură și de carte a existat în toate epocile istoriei, dar se știe că majoritatea școlilor de pe Valea Bârgăului au început în anul 1828 sub imperiul austriac, când sub comanda Regimentului Grăniceresc Năsăudean s-a trecut la înființarea de școli „poporale” confesionale, ortodoxe, în toate satele bârgăuane.

După înființarea regimentului grăniceresc năsăudean, se pune problema pregătirii copiilor de grăniceri pentru a face față nevoii de știință de carte. La început sunt înființate școli în comunele mai mari. Astfel prima școală de pe Valea Bârgăului ia naștere la Prundu-Bârgăului (1786) și este școală trivială cu predare în limba română. Cum această școală nu putea cuprinde toți copiii de pe vale, în anul 1825 un ordin imperial recomandă înființarea de școli și în alte localități mai mari.

În anul 1827 alt ordin imperial cerea introducerea școlilor de repetiție pentru copiii de 12-15 ani. În final un ordin imperial din 1829 cerea înființarea de școli în toate comunele grănicerești.

Școala din Tiha Bârgăului ia naștere în toamna anului 1829, este o școală cu 4 clase și cuprindea copii între 7 și 12 ani. În primul an școlar, 1829-1830, școala avea 4 elevi care învățau carte cu Nechita Pop Găbrișoiu, în locuința acestuia, acesta fiind primul dascăl. Pentru munca depusă, învățătorul primea din fondurile grănicerești, lunar, suma de 5 florini, cu obligația de a face cursuri de „toamna târziu pâna primăvara devreme”. Absolvenții clasei a IV-a, potrivit dispozițiilor, urmau între 12 și 15 ani cursuri de repetiție, organizate duminica și în alte sărbători, două ore dimineața și 2 ore după masa.

În urma studierii unei arhive a școlii, datele despre evoluția învățământului în localitate sunt sporadice. Totuși, se știe că, în 1838, școala se mută în incinta bisericii. Deoarece finanțarea învățământului nu mai este asigurată din fondurile regimentului grăniceresc se constituie un fond școlar anual. Sumele necesare acestui fond se realizează din veniturile comunale pe cârciumărit, realizate anual între 29 septembrie și 31 decembrie. Un comitat comunal plătea din acești bani salariul învățătorului și cumpăra, după nevoi, cărți și rechizite elevilor.

În anii 1848-1849 școala funcționează doar scurte perioade de timp, iar după ce învățătorul Vârtolomei Corca a intrat în conflict cu autoritățile maghiare, fiind sub ocupație maghiară, învățătorul este împușcat, iar școala se închide.

În anul 1851 se desființează regimentul grăniceresc năsăudean. Cum localnicii își doresc să învețe din nou carte școala se redeschide. Autoritățile comunale pun la dispoziția școlii fosta clădire a sediului companiei grănicerești și aduc pentru prima dată un învățător calificat în persoana lui *Irimie Ciotul*, născut în Măgura Ilvei. Noul local este refăcut și va servi pentru școală până în 1953. După deschiderea cursurilor, numărul elevilor va crește, iar absolvenții școlii puteau urma în continuare cursurile școlilor triviale și normale.

Din 1858 școala devine școală confesională patronată de ordinariul greco-catolic din Gherla. De acum învățătorii vor fi oameni ai bisericii, cu o bravă pregătire, unii urmând un curs de specializare ca învățători la Năsăud.

O altă schimbare în viața școlii se petrece în anul 1885 când școala devine de stat, iar ca urmare a creșterii numărului de elevi, va funcționa pentru prima dată cu două clase. Până la 1900 școala va avea când o clasă, când două clase după numărul elevilor. După 1900 vor fi în permanență doi învățători, unul care e plătit de comună și îi învață pe elevi în limba română, altul plătit de către stat și-i va învăța pe elevi în limba maghiară.

În timpul primului război mondial școala va funcționa cu toate strădaniile învățătorilor Ioan Dologa și Nicolae Someșan, doar scurte perioade în fiecare an școlar.

Din anul 1918 odată cu preluarea școlii de către statul român, învățământul din Tiha Bârgăului se dezvoltă, unitatea având de acum în permanență șapte clase. Din datele extrase din arhivele bisericii și din informațiile culese de la bătrânii satului reiese că, în fruntea școlii

au fost învățători, buni dascăli și cu prestigiu în sat ca: Victor Avram, Paulina și Emil Butaciu, Gavril Purcil, Leon Galben, Ilie Ciurea și Iacob Tănase.

Între 1940-1944 în timpul ocupației maghiare școala va funcționa din nou doar cu clasele I-IV, iar absolvenții clasei a IV-a care doresc, pot urma clasele V-VII la școala din Prundu Bârgăului. În cei patru ani de ocupație școala a funcționat cu doi învățători maghiari.

Între anii 1944-1948 școala va avea din nou șapte clase. În această etapă se vor remarca prin bună pregătire și competență cadre didactice ca: Gavril Purcil, Angela Coșbuc, Aurora și Gheorghe Socină.

De la reforma învățământului din 1948 școala din Tiha va funcționa din nou cu patru clase. Cum numărul elevilor este an de an tot mai mare începe construcția unui nou local. Noul local va fi terminat parțial în 1953, când se intră în primele două săli de clasă. Terminându-se în anii următori patru săli de clasă, în anul 1959 se va crea clasa a V-a, iar în anul 1952 școala va da prima promoție a clasei a VII-a. În anii următori pe lângă școală va funcționa și o grădiniță. Școala se va dezvolta în continuare, iar în anul 1965 vor absolvi aici prima promoție de elevi ai clasei a VIII-a. Crește numărul copiilor cuprinși în grădiniță motiv pentru care vor lua ființă încă două grupe.

Anul 1968 este cel în care s-au construit școli în localitățile comunei Tiha Bârgăului, acestea existând, cu reparații și reabilitări, până în prezent.

În anul 1989 școala avea șase săli de clasă, două săli pentru grădiniță, bibliotecă depozite de materiale, sală profesorală și direcțiune. În cele trei grupe de grădiniță erau cuprinși 92 de copii, de la 3 la 5 ani, iar în clasele I-VIII erau cuprinși un număr de 172 de elevi.

Școala din Tiha Bârgăului dispune la această vreme de o clădire etajată, în care sunt create condiții optime desfășurării unui proces instructiv educativ de calitate începând cu învățământul preșcolar, primar și gimnazial.

Până în anul 2009, este o școală coordonatoare și are în subordine școlile generale de la Tureac, Mureșenii Bârgăului, Piatra Fântânele și Ciosa.

Activitatea instructiv-educativă din comună se realizează, până în anul de cotitură istorică 1989 și chiar și după această dată în 7 unități de învățământ preuniversitar de stat. În cadrul unităților de învățământ nominalizate sunt înscriși elevii comunei.

În localitatea Tiha-Bârgăului există o unitate de învățământ preuniversitar de stat cu clasele I-VIII. În localitatea Tureac se află 4 unități de învățământ: 2 în Tureac centru, una în Bozganii cu clasele I-IV și una pe Valea Tureacului cu clasele I-IV.

În localitatea Mureșenii-Bârgăului se află o unitate de învățământ preuniversitar de stat cu clasele I-VIII, iar în localitatea Piatra-Fântânele se află o unitate de învățământ cu clasele I-VIII.

Anul 2006 este anul în care școala din localitatea Piatra Fântânele este reabilitată.

La școala Generală Tureac se realizează extinderi și mansardare, care în anul 2008 va fi finalizată, realizându-se un număr suficient de săli de clasă și laboratoare pentru elevii înscriși la Școala Generală Tureac. De asemenea, se află în execuție două grădinițe cu program prelungit în localitatea Tureac și Mureșenii-Bârgăului, asigurându-se la sfârșitul anului 2008 darea în folosință a acestora unde își vor putea desfășura activitatea copiii din grupele de grădiniță și după-masă, având asigurate condiții de cazare și joacă cu program prelungit.

Școlile din localitatea Tiha-Bârgăului și Tureac s-au dotat cu calculatoare, s-au efectuat reparații și igienizări la școlile de pe raza comunei.

Pentru dezvoltarea bazei sportive, în cadrul Programului Național de Construcție Săli de Sport a fost construită o sală de sport în localitatea Tureac.

Absolvenții claselor a VIII-a de la școlile din comuna Tiha-Bârgăului, marea majoritate, urmează cursuri liceale la Liceul Teoretic „Radu Petrescu” din Prundu-Bârgăului sau diferite licee din Bistrița.

Înainte de anul 2009, școala din localitatea Tureac întrunește condițiile pentru a funcționa cu personalitate juridică separată, astfel școala din Tiha Bârgăului rămâne cu structurile Mureșenii Bârgăului și Piatra Fântânelor.

În toamna anului 2018 elevii din Tiha Bârgăului încep cursurile în școala complet reabilitată, primind o înfățișare nouă, total schimbată, toate fiind aduse aici la standardele cerute la vremea respectivă, având la dispoziție și un microbuz pentru transportul elevilor, pus la dispoziție de către autoritățile locale.

În septembrie 2020 preșcolarii din localitatea Tiha Bârgăului încep cursurile într-o unitate nouă, construită pentru a funcționa cu orar prelungit, asta după ce de-a lungul anilor grupele de grădiniță de aici au funcționat în vechea clădire a căminului cultural (reabilitată pentru a fi folosită drept grădiniță) în săli din actualul cămin cultural și într-o casă particulară.

Unitatea are trei săli de grupă cu vestiare și grupuri sanitare proprii, sală de mese, bucătărie cu dotări necesare, sală pentru evenimente, parc de joacă, spațiu verde și o parcare generoasă. Actualmente își desfășoară activitatea 60 de copii.

III.3. ISTORICUL ȘCOLII DIN MUREȘENII BÂRGĂULUI

Datorită faptului că, pe timpul stăpânirii maghiare, s-au aprins o grămadă de documente din toate casele și din toate instituțiile comunei Mureșenii Bârgăului, nu există documente școlare concrete, care să descrie cu exactitate situația școlii de la „începuturi”, ele existând doar în manuscrisele învățătorilor, George Georgiță și Ilarion Bosga, și în manuscrisele parohiei Mureșenii Bârgăului.

Vom începe a prezenta, prima dată, situația școlii din Mureșenii Bârgăului din relatările învățătorilor George Georgiță, după care vom prezenta și cele făcute de preotul paroh Victor Lazar.

În manuscrisul lui George Georgiță, „*Însemnări Istorice și Geografice despre comuna Mureșeni*” (1884), la capitolul VII, „*Preoți și învățători*”- despre preoți (punctul a) și învățători (punctul b)- se menționează următoarele:

b) „*Învățători*”:

Școla s-a înființat la a. 1824. Între învățătorii foști până azi înseamnă:

1. **Ioan Ilieș** din Tiha fost contingent cu actualu preotu, el a fost învățător și în Tiha pe la a. 1835. More ca supravigil de stradă în Tihuță.” După Ilarion Bosga, (op. cit.), „supravigil” înseamnă „picher”. Despre acest învățător mai face următoarea completare: „De la acest învățător s-a născut inginerul silvic Alexandru Ilieș, care a servit în oficiul fondurilor grănicerești pînă la anul 1885-1886.”

2. **Filimon Pudilic** din Mureșeni; pe timpul său școla era mai mult în mod privat, învățătorii cu titlu de „jupân”. –

3. **Ilie Ciurea** din B. Bistriță, carele un timp lung a fost și notariu în Mureșeni.

4. **Leon Rus**, astăzi cronic bisericesc, supravigil silvanal a cerc...- le. În tot timpul vieții a arătat zel spre școală și biserică.” După Ilarion Bosga (op.cit.), „supravigil silvanal” înseamnă brigadier silvic iar despre Leon Rus scrie că „A servit de la anul 1860-1869.”

5. **Demetriu Candale** din „Poenă” (St. Jos.) a servit ...ani.” Ilarion Bosga (op. cit.) precizează că: „A servit de la 1864-1868.”

6. **Nicolaiu Rus**, fiul preotului Gregore Rus (frate cu D-l Leone Rus) a servit în mulți ani întreruptu.”. Ilarion Bosga (op. cit.) arată că „...a servit mai mulți ani neîntrerupt (1873/4-1867).”

7. **George Georgiță** a servit din an. 1870-1873.”. Ilarion Bosga (op. cit.) completează aici următoarele: „El a compus monografia comunei cum a putut erua datele. A fost un învățător vrednic de laudă.”

8. De atunci **Dionisiu Istrate** din Nepos (Vărarea).” Despre acesta Ilarion Bosga (op. cit.) arată că: „Doniză Istrate din Nepos (Vărarea) a servit de la 1877-1890.”

Rămâne o mică perioadă în care nu se arată, în cele două lucrări analizate, cine a fost învățător la școala din Mureșeni după George Georgiță, între 1873 și 1877 când a venit, de la Vărarea, după datele lui Ilarion Bosga, învățătorul Istrate. Cum nu am găsit până în prezent alte date, înclin să cred că Istrate a venit în 1874 și că George Georgiță are indubitabil dreptate, lucrarea lui fiind scrisă în același an.

Din monografia lui Ilarion Bosga (op. cit.), care de fapt prezintă, pentru comuna Mureșenii Bârgăului, exact manuscrisul lăsat școlii de învățătorul George Georgiță, aflăm în continuare șirul de dascăli, care au activat la școala din Mureșeni.

În „Monografia comunei Tiha Bârgăului”, scrisă de Ilarion Bosga, în capitolul despre școală și învățători se menționează următoarele: „10. **George Georgiță** din Tiha. A servit din anul 1873-1884. El avea salar 200 florini la an. Acesta a fost un învățător foarte bun, înțelept, prietenos și în timpul ce a funcționat a descris întâmplările din comună și din comuna Mureșenii Bârgăului.”

Rezultă din aceasta că, George Georgiță este al zecelea dascăl cunoscut, la școala din Tiha Bârgăului, după informațiile avute de Ilarion Bosga, care sunt și singura sursă și credem că reprezintă datele reale. Ilarion Bosga recunoaște aici, indirect, despre anterioritatea datelor monografice din manuscrisul lui George Georgiță, pe care le-am prezentat anterior. Redăm în continuare completările făcute, în manuscrisul lui Ilarion Bosga, privind învățătorii care au urmat la școala din Mureșenii Bârgăului:

„Ion Boroș a servit de la 1890-1894.

Ion Mureșan din Coci, a servit din anul 1895-1905.

Niculau Ianul din Năsăud a servit de la 1906-1914.

Petru Tomoroga din Mureșenii Bârgăului a servit din anul 1908-1931. A fost un învățător foarte activ în afacerile școlare.

Laura Epure măritată Lazăr servește din anul 1915 până în prezent.” (29. 01. 1931, n.n.).” În manuscrisul preotului paroh, Victor Lazăr (1938-1949), aceasta figurează la Tiha Bârgăului între 1908-1919, iar la Mureșeni între 1919-1935, când pleacă la școala primară din Cluj.

În mod sigur, dintre toți învățătorii care au activat la începuturile școlii din Mureșenii Bârgăului, ale căror prestări personale nici nu pot fi evaluate, dar sunt meritorii, figura puțin cunoscută a lui George Georgiță se detașează foarte clar. Datorită lui avem o primă monografie a comunei, fără de care acești ani ai secolului XIX ar fi fost mult mai întunecați. Evenimentele istorice locale se pierd, în decursul generațiilor, dacă nu sunt înregistrate. Acest lucru a fost întrevăzut clar de învățătorul Georgiță, după cum reiese din cele scrise în continuare.

„Despre meritele ce vor fi avut unii preoți și învățători se pretinde dela cei ce le cunosc a le adăuga la ceste însemnări, spre a rămâne modelu posterității. – Scrisoarea va fi mai sigură decât tradițiunea”.

*

În continuare redăm, cu exactitate, relatările făcute de către preotul paroh, Victor Lazar, în *„Istoricul parohiei Mureșenii Bârgăului”* (1938), din care rezultă date foarte importante despre înființarea școlii, despre localurile în care a funcționat, cât și despre dascălii care au slujit în această școală:

„Școala s-a înființat aproximativ în anul 1824, din ordinul vicarului Ioan Marian, fiind preot aici: Grigore Rus. Dela 1824 a fost școală confesională greco-catolică până în iulie 1918. Dela această dată, până în Decembrie 1918, a fost preluată de statul ungar. În 1919-1923, a devenit iarăși școală confesională greco-catolică, cu limba de predare română. În 1923 a trecut la statul român.

Localul vechi al școalei- cătră stradă-parter, acum în primăvară (1938) i se va ridica etaj- datează de pe timpul graniței. A fost zidit în anul 1784, ca locuință pentru sublocotenent. Localul s-a zidit din banii statului și materialul s-a dat de comunele grănicerești. În anul 1898, casa s-a transformat în local de școală, cu două sale de învățământ.

Noul local s-a clădit pe ruinele unui grajd- cel din curte, spre grădină- Erau numai 4 pereți , fără ceva acoperiș, care au rezistat peste 20 de ani tuturor tampestăților,- ceeace se atribue tencuelii, care părea a fi ciment. În anul 1933 s-a acoperit, fiind director școlar Petru Tomoroga. Eternitul l-a dat biserica, iar lemnele de acoperiș- comuna. S-a terminat în anul 1937, fiind director școlar Leon Galben,-primind de la comună 200 m³ material lemnos de molid- din care o parte s-a vândut- și din % cei primește școala dela comună, după încasări- 14%-.

Până în anul școlar 1925-1926, școala a funcționat cu V clase, în 1926-1927, cu VI clase și din 1927-1928, cu VII clase, până în prezent. (1938)

Școala a funcționat de la 1824- 1898 cu 1 învățător, dela 1898-1914, cu 2 învățători, dela 1914-1924, cu 1 învățător, dela 1924-1929, cu 2 învățători și din 1929, până în prezent (1938), cu 3 învățători.

Numele și confesiunea învățătorilor:

La această școală au servit următorii învățători:

- 1) *Ioan Ilieși dela 1824/25- 1834/35, greco-catolic.*
- 2) *Filimon Pudilic dela 1835/36- 1843/44 și 1850/51-1853/54, greco-catolic.*
- 3) *Ilie Ciurea dela 1844/45- 1849/50, fiind și notar în comună, greco-ortodox.*
- 4) *Leon Rus, fiul preotului Grigore Rus, 1854/55- 1857/58 și notar comunal, greco-catolic.*
- 5) *Nicolae Rus, fiul preotului Grigore Rus, dela 1858/59- 1863/64, greco-catolic.*
- 6) *Dumitru Candale, dela 1864/65- 1867/68, greco-catolic.*
- 7) *Nicolae Rus, dela 1868/69- 1869/70, greco-catolic.*
- 8) *George Georgiță, dela 1870/71- 1872/73, greco-catolic.*
- 9) *Nicolae Rus, dela 1873/74- 1876/77, greco-catolic.*

Ca o mică paranteză, vreau să subliniez că, în cele două lucrări analizate ale lui George Georgiță și Ilarion Bosga, rămâne o mică perioadă (1873-1877), în care nu apare cine a fost învățător la școala din Mureșeni, însă, în scrierile preotului Victor Lazar, apare ca învățător Nicolae Rus (1873/74-1876/77), fiul preotului Grigore Rus, care a predat mai mulți ani întrerupți. Următorii învățători au fost:

- 10) *Dionisiu Istrate, dela 1877/78- 1889/90, greco-catolic.*
- 11) *Ioan Boroș, dela 1890/91- 1893/94, greco-catolic.*
- 12) *Ioan Mureșan, dela 1894/95- 1904/05, greco-catolic.*
- 13) *Petru Tomoroga, dela 1899/1900- 1918/19 și 1924-1933, greco-catolic.*
- 14) *Nicolae Ianul, în postu II, dela 1906-1914, greco-catolic.*
- 15) *Laura Lazar (Laura Epure, măritată cu preotul Lazar), de la 1919/20-1934/35, greco-catolică.*
- 16) *Iuliana Gițan, 1929-1930- detașată, greco-ortodox.*
- 17) *Eleonora Bal, 1930-1931, supleantă, greco-catolică.*
- 18) *Valeria Becheș, 1930-1931, în locul d-ș Bal, supl., gr.c.*
- 19) *Aurelia Tomoroga, 1931-1932, detașată, greco-catolică.*
- 20) *Simion Morariu, 1931-1932 și 1935-1936, detașat, greco-catolic.*
- 21) *Aurel Flămând, 1932/33-1935/36, greco-ortodox.*
- 22) *Rozalia Maior, 1932-1933, supleantă, greco-catolică.*
- 23) *Florica Zăvoianu, 1933/34, supleantă, greco-catolică*
- 24) *Florin Nicolescu, 1934/35, greco-ortodox.*
- 25) *Leon Galben, 1935/36- 1936/37, greco-ortodox.*
- 26) *Maria Alexi, 1935/36 și în prezent (1938), greco-catolică.*
- 27) *Leon Onica, 1936/37, supleant, greco-catolic.*
- 28) *Iustin Ceuca, 1937/38, greco-catolic.*
- 29) *Leon Nistor, (1938), greco-catolic.*

Numărul elevilor azi e: 129, oblig.:276.

În prezent (1938) sunt 2 edificii de școală cu 3 învățători (2 învățători și 1 învățătoare). Școala e de stat.

*

Din anul 1938 și până în anul 1945, rămâne o perioadă în care nu apare cine a fost învățător la Mureșeni, însă, din „*Cronica parohiei Mureșenii Bârgăului (1938-1948)*”, referitor la situația școlară din acea vreme, rezultă următoarea situație:

„În anul 1942, la a ordinul superiorilor a fost destituit președintele comitetului școlar, care a fost preotul local, pe atunci Victor Lazăr, fiind numit ca președinte notarul comunal, iar ca membrii, preotul, primarul și casierul comunal.

În anul 1945-1946 a fost numai un **învățător la școală, Adolf Henris**, greco-catolic, din Bistrița Bârgăului (tată- neamț, mama- româncă). Copiii au frecventat școala 80-90, din cei 180 obligați de școală.

În anul școlar 1946-1947, la 1 octombrie, au sosit în comună doi învățători nou numiți:

-**Ciprian Baying**, de 18 ani, fost elev în clasa a VI –a liceală, din Moldova;

-**Antonieta Tomuleț**, de 20 de ani, cu diplomă, din Basarabia- ortodocși, care s-au căsătorit în comună, numai la civile. În acest an școlar, învățătorul **Adolf Henris** este amintit și ca director școlar. Școala a fost frecventată de 60-70 de elevi, din cei 208 obligați de școală. Motivul a fost lipsa mare de alimente și îmbrăcăminte, ca urmare a războiului.

În 4 martie 1947 au sosit în comună 10 copii (5 băieți și 5 fete), cu vârste cuprinse între 5 și 12 ani, din Moldova bătută de secetă, pentru a fi îngrijiți și susținuți până toamna, la noua recoltă. Copiii au sosit în sat într-o stare de mizerie de compătimit, fiecare purtând o cămașă zdrențuită, fără a avea ceva pe cap sau în picioare. Au fost primiți cu multă căldură sufletească și așezați la familiile mai înstărite.

În anul școlar 1947-1948, din lipsă mare de învățători, cursurile școlare au început numai pe la jumătatea lunii noiembrie, când a sosit în comună un tânăr refugiat- basarabean, fost învățător în județul Tulcea, cu numele **Mihai Rudiev**. Nu peste mult timp a sosit și învățătoarea **Lucreția Moldovan** din Năsăud.”

Din cercetările făcute la arhiva școlii nu se regăsesc documente legate de funcționarea școlii între anii 1948-1959, însă dintr-un registru de inspecții aflăm că, în anul școlar 1959-1960, școala din Mureșeni Bârgăului funcționa cu clasele I-VII, în localul nou, construit cu sprijinul Sfatului Popular și al locuitorilor din comună. Tot aici se amintește de directorul școlii Pop Vasile și de un învățător *Mureșan Francisc*, despre care se spune că a participat cu echipa de teatru la concursul „Festivalul bienal I.L. Caragiale”, luând locul I la faza intercomunală (1959-1960) și că, din 1956 conduce un cerc de citit, contribuind la răspândirea cărții și la dezvoltarea gustului pentru lectură a sătenilor, ținând multe conferințe în acest sens.

Despre învățătorul Mureșan Francisc, fost director al școlii până în 1959, se mai spune că, în calitate de director a fost și șef de șantier, numit prin decizie de Sfatul Raionului Bistrița, regiunea Cluj, pentru construirea noului local impunător, aducând și contribuții personale în acest sens. Deasemenea s-a implicat în activități de confecționare de lozinci și panouri pentru instituțiile și organizația de masă din comună, precum și membru în Comisia de Împăciuire.

În anul școlar 1960-1961 s-a terminat localul școlii, iar directorul acesteia, pe atunci Pop Vasile, cu fonduri obținute din contribuții de autoimpunere, prin contribuția cetățenilor din comună și cu sprijinul Sfatului Popular a reușit să capteze un izvor de pe dealul din apropierea școlii, aducându-l în curtea școlii. Azi poartă denumirea se Izvorul Mirosava.

Din cele relatate mai sus și din mărturiile sătenilor rezultă că, până în anul 1960 școala din Mureșeni a funcționat în localul vechi, pe locul unde se află acum Căminul Cultural, cu 2 săli de clasă. Datorită faptului că populația școlară era în creștere, s-a construit în spatele acestuia un local mai mic, în care funcționau clase de elevi și mai târziu grădinița de copii. Până la terminarea definitivă a localului nou, elevii funcționau în ambele corpuri de școală (cel vechi și parterul școlii noi).

În anul școlar 1961-1962, dintr-un registru de inspecții aflăm că, școala funcționa cu clasele I-VII, în localul nou, cu un total de 240 elevi (156 la clasele I-IV și 84 la clasele V-VII) și tot aici este pomenită pentru prima dată o grupă mixtă de grădiniță cu 27 de preșcolari, având ca educatoare pe Kantor Casandra. Deasemenea în anul școlar 1961-1962, localul vechi

al Căminului Cultural este propus pentru demolare, din cauză că era necorespunzător, urmând a se construi pe același loc actualul cămin. Datorită numărului mare de copii, în clădirea din spatele căminului mai funcționează câțiva ani grădinița.

În vara anului 1963 s-au finalizat lucrările de tencuire și vopsire al noului local de școală, iar începând cu anul școlar 1964-1965, școala din Mureșeni funcționează cu clasele I-VIII, cu un total de 294 elevi și 9 cadre didactice (4 învățători și 5 profesori), toți calificați sau în curs de calificare.

Prin generalizarea învățământului de 8 ani, s-a creat posibilitatea ca elevii din ultimul an școlar să devină membri ai organizației de tineret, organizație care în perioada de început, a întrunit aceleași valențe formative asemeni organizației de pionieri.

Începând cu anul școlar 1969-1970 organizația de tineret reunește și mai mulți membri prin generalizarea primei trepte de liceu, *clasele a IX-a și a X-a*. Activitatea era coordonată de un cadru didactic, dirigințe la una din aceste clase și, în această calitate îndeplinea funcția de director adjunct cu munca educativă.

Pentru buna desfășurare a procesului de învățământ, fiecare învățător își întocmea un plan de muncă anual la clasa pe care o conducea sau obiectul pe care-l predă, ținând seama de structura anului școlar, planul de învățământ, programa și manualul școlar.

În anul școlar 1965-1966 se practica interesistențele pe baza unui grafic stabilit în cadrul comisiilor metodice. Existau o comisie a învățătorilor, una științifică, una umanistă și una a diriginților; cu excepția primei comisii, celelalte reuneau profesorii în funcție de disciplina predată. Fiecare comisie își desfășura activitatea pe baza planurilor de muncă trimestriale. Atenție deosebită era acordată legăturilor cu familia, consilierii pedagogice ai acestora prin intermediul ședințelor și lectoratelor cu părinții. Fiecare clasă avea un comitet al părinților care avea o paletă largă de responsabilități. La nivelul școlii exista, de asemenea, un comitet al părinților pe școală.

Școlile din Tiha, Mureșeni și toată Valea Bârgăului cunosc acum, poate cea mai fastă perioadă a dezvoltării lor. Există un interes sporit pentru școală din partea tuturor organizațiilor și organelor locale de partid și de stat. Există un interes deosebit pentru învățatură din partea părinților și al elevilor. Așa cum mărturisește fostul director, prof. Morari Ioan, profesorii simțeau că părinții sunt sufletește în jurul școlii, dar și ei au știut să fie în mijlocul părinților, în mijlocul tuturor problemelor satului.

Amintirile acestora din urmă despre profesorii și învățătorii care i-au îndrumat, sunt pline de superlative, recunoștință și respect.

Neîntrecuți au fost educatorii, învățătorii și profesorii școlii nu numai în munca la clasă ci și în întrecerile cultural-artistice organizate atât cu copiii cât și cu adulții din sat.

După cum își amintește învățătoarea Florica Rîzniș (căsătorită Șerban), existau formații artistice de jocuri populare, teatru, grupuri vocale, brigăzi, coruri (numai la elevi). Formațiile de adulți aveau cuprinse și cadre didactice. Toate erau susținute de învățătorii și profesorii școlii. Se organizau foarte multe concursuri sub genericul „Dialog pe-aceeași scenă” între școli și comune.

În cadrul școlii activitatea artistică și culturală era deosebită. Existau formații artistice pe clase, pe genurile artistice amintite. Programele cultural-artistice, prezentate lunar pe scena Căminului Cultural, atrăgeau un număr mare de săteni la vizionare. Valoarea lor a fost confirmată și prin aparițiile la televiziune, prin numeroasele diplome obținute, prin participări la manifestări naționale.

În anul școlar 1963-1964, Căminul Cultural cu echipa de dansuri, echipa de teatru și corul elevilor au participat la faza a II-a a celui de-al șaptelea concurs „I.L.Caragiale”, organizat pe comune, câștigând locul I.

În anul școlar 1966-1967, ansamblul folcloric din Mureșenii-Bârgăului, format din dascăli și oameni din sat, a luat mențiunea I pe țară cu ansamblul artistic „*Nunta din bătrâni*”

de acum 100 de ani”, iar Tomoroga Măriuca a obținut mențiune specială pentru interpretare („Datul găinii”). Pe atunci director de cămin era învățătoarea *Miszti Ana*.

În anul școlar 1967-1968, în cadrul concursului „Dialog pe-aceeași scenă”, organizat la Casa de Cultură a municipiului Bistrița (pe atunci director Alexandru Misiuga, Școala din Mureșenii Bîrgăului a obținut locul al II-lea, pe locul I clasându-se cei de la „Casa pionierilor” din Bistrița.

Culturalizarea satului a avut loc în adevăratul sens al cuvântului. Între anii 1960-1970 la școală exista un registru în care erau consemnate toate activitățile și acțiunile extrașcolare și extraclasă ale fiecărui cadru didactic. Acestea însumau peste 50 de ore pe lună.

Rezultate bune sunt obținute și în anii următori. În aprilie 1979 cercul pedagogic al învățătorilor este organizat la Școala Mureșenii-Bârgăului.

Un mijloc deosebit de important în munca de educație a elevilor l-a constituit organizația de pionieri, în cadrul căreia erau primiți elevii care aveau împlinită vârsta de 9 ani și obțineau rezultate deosebite la învățătură și purtare. A deveni pionier era o dorință a fiecărui elev, ceea ce constituia un puternic suport al motivației școlare.

Pionierii din fiecare clasă constituiau un detașament organizat pe mai multe grupe. Fiecare dintre acestea aveau un comandant ales din rândul pionierilor și erau îndrumați de comandantul instructor - învățătorul sau dirigintele clasei. La nivelul școlii, din detașamente, era constituită unitatea de pionieri. Aceasta era condusă la rândul său de un comandament pionieresc, coordonat de un comandant instructor de unitate (acesta deținând și funcția de director adjunct al școlii).

Atât detașamentele cât și unitatea de pionieri își desfășurau activitatea pe baza unor programe anuale de activitate, din care erau extrase programele trimestriale. În cuprinsul acestora erau abordate probleme de educație patriotică, etică, estetică, rutieră, sanitară, prin și pentru muncă, dar și politico-ideologică.

La primirea în organizația de pionieri era rostit și semnat un „Angajament pionieresc”. Unele activități se desfășurau cu ceremonial pionieresc, prilej cu care era purtată uniforma pionierească. Organizația pionierească se voia a oferi un model de viață pentru cei ce se instruiău pe băncile școlii.

Erau organizate, prin intermediul organizației amintite, de regulă în perioada vacanțelor, excursii și tabere școlare. Parte din prețul acestora era suportat de organizație, în funcție de veniturile cumulate ale părinților, în unele situații asigurându-se chiar gratuitatea.

Începând cu 1990, datorită revoluției din decembrie 1989, aceste activități pionierești își încetează activitatea, dispar trimestrele, anul școlar fiind împărțit în două semestre, însă activitatea instructiv-educativă își mai păstrează și acum coordonatele.

În anul 1989 școala din Mureșeni avea opt săli de clasă, bibliotecă- depozit de materiale, sală profesorală, direcțiune și o sală pentru grădiniță în incinta școlii, iar două în spații închiriate în casele familiilor Vidican și Serețan. În cele trei grupe de grădiniță erau cuprinși 75 de copii, cu vârste cuprinse între 3 și 5 ani, iar în clasele I-VIII erau cuprinși un număr de 225 de elevi.

Începând cu anul școlar 2008-2009, la Mureșenii Bârgăului două din cele trei grupe de grădiniță existente la acea vreme își desfășoară activitatea instructiv-educativă într-un local nou construit de către Primăria Tiha Bârgăului, urmând ca din anul școlar următor (2009-2010) să funcționeze și cea de-a treia grupă tot aici.

Începând cu anul 2009, datorită scăderii numărului de elevi, școala din Mureșeni își pierde dreptul de a funcționa cu personalitate juridică separată, devenind structură a Școlii Gimnaziale Tiha Bârgăului, alături de Piatra-Fântânele și Ciosa. Tot acum școala din Tureac întrunește condițiile pentru a funcționa cu personalitate juridică separată. Până la această dată, fiecare școală din localitățile de pe raza comunei Tiha au funcționat cu personalitate juridică, școala din Tiha fiind o școală coordonatoare a acestora.

Datorită faptului că mulți dintre dascăli au funcționat în mai multe școli de pe raza comunei ne-am gândit că s-ar cuveni să le dedicăm un subcapitol tuturor celor care au trudit în Școala Tiha Bârgăului și în structurile aparținătoare (Mureșenii Bârgăului, Piatra Fântânele și Ciosa - chiar dacă aceasta și-a încetat activitatea la 31 august 2015).

Bibliografie:

- „Însemnări istorice și geografice despre comuna Mureșeni”, Manuscris George Georgiță, 1884, A.N.B., Fond nr. 96;
- „Istoricul parohiei Mureșenii Bârgăului”/, „Cronica parohiei Mureșeni Bârgăului” , scrise de Victor Lazar (1838-1948), Fond 96;
- Niculae Vrăsmaș, *Anuarul bârgăuan-* anul IV, nr.6, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016, pag. 35-36
- Arhiva Școlii Gimnaziale Tiha Bârgăului.

III.4. ISTORICUL ȘCOLII DIN PIATRA FÂNTÂNELE

Datorită popularizării localității Piatra-Fântânele cu un număr apreciabil de copii, iar distanța și condițiile de deplasare până la Tiha Bârgăului fiind neprielnice, starețul mănăstirii din localitate, pe atunci Vasile Luncan, a fost cel care a avut un rol hotărâtor la înființarea școlii.

Dintr-o scrisoare adresată, la sfârșitul anului 1929, Episcopului Nicolae Ivan (primul episcop al Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului, începând din 1921 și până la sfârșitul vieții, 1936), de către un grup de credincioși catolici și ortodocși din Piatra Fântânele, se poate deduce dragostea cu care aceștia l-au înconjurat pe părintele Vasile Luncanu și misiunea pe care acesta o avea:

„Subsemnații locuitori din comunele Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului și Mureșenii Bârgăului, aflători cu starea în munți la Piatra Fântânele, județul Năsăud.

Cu profund respect venim prin această cerere a cere și a ne satisface dorința.

Noi cerem Prea Sfinte Stăpâne ca ieromonahul Vasile Luncanu, care este un bun apostol al vremii de astăzi, când noi frați cu frați nu putem să trăim, a făcut din noi un aluat la un loc, a fi strânși în jurul acestui vrednic Călugăr, slujitor al Sf. Altar, care pronia Dumnezeiască ni l-a trimis între noi, cerem a a nu fi luat de la noi și a fi în mijlocul nostru și a copiilor noștri, care îl apreciază ca pe un adevărat părinte sufletesc și trupesc al nevoilor noastre de toate zilele, dându-ne curaj la muncă, credință și dragoste de neam și patrie, cele mai tari virtuți care poate să ne aducă folos societății și țării întregite.

Venim acuma și arătăm de se poate înființa o parohie titulară pe aceste meleaguri, noi care suntem de două confesiuni stăm pentru această idee națională și a nu fi trimis la alte parohii.

Așteptăm și din partea Onoratului Minister a prevedea o parohie titulară în acești munți. Noi muncim pentru a putea face un adăpost, o casă parohială acestui păstor al nostru, nu ne vom lăsa de sfaturile și îndemnurile morale și de suflet mângâietor, care îl revarsă asupra noastră, care eram ca oile fără păstor prin acești munți, astăzi avem păstor și suntem mândri că stăm față la toate greutățile care le-am găsit la sf. Mănăstire, cu datoria la Banca Aurora.

*Încurajându-ne pe noi prin Sfinția-Sa, însuși donând de la un modest călugăr suma de 100 000 lei pentru binele nostru a avea Biserica și trăind știe Dumnezeu prin casele altora, plătind chirie și nu zice nimic, noi cunoaștem munca și stăm pentru încurajarea și pe mai departe a Ieromonahului Vasile Luncanu, a ne face și un focar de cultură, **o modestă școală pentru copii neînvățați** din aceste părți, cere creșteau fără pic de cultură și credință, rugând bunătatea P.S.Voastre a ne da tot concursul la edificarea acestor focare de cultură națională românească, rugând bunătatea P.S.Voastre a interveni și la Onorat Ministerul în drept, a ne ajuta cu ce este posibil, pentru care noi propunem aflători pe aceste meleaguri, cunoscând inima și sufletul părintelui nostru de la Mănăstirea Piatra Fântânele.*

Dăm cu mâna proprie noastră iscălitură a fi înaintată P.S.Voastre ca mai marele nostru și așteptăm stăruitor binevoitorul sprijin din partea P.S.Voastre și a Onoratului Minister la vremea sa.

Trăiască P.S. Nostru Episcop Nicolae Ivan, că ne-a trimis apostol care ne dă lumină trebuitoare, din învățăturile Sf. Evanghelii, iar părintelui Vasile Luncanu să fie în mijlocul nostru.”

Pe lângă rolul său de păstor pentru credincioșii de la Piatra Fântânele, preotul Vasile Luncanu a fost și ctitorul școlii de aici, așa cum rezultă din scrisoarea adresată prefectului județului Năsăud la 15 Martie 1930:

„În urma unei mari lipse de școală ce se simțea și se simte și actualmente la locuitorii din împrejurimile acestei Sf. Mănăstiri și în urma insistențelor dese din partea locuitorilor

respectivi, ce posedă copii în vârstă de școală, aparținând de comunele Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului și Mureșenii Bârgăului, județul Năsăud, care sunt domiciliați în munții din împrejurimile acestui Sfânt lăcaș, care are o depărtare de circa 20-28 km de ultima școală primară, le este cu totul imposibil a frecventa școala primară din acele locuri îndepărtate.

În acest sens, am luat inițiativa înființării unei școli primare pe lângă această Sf. Mănăstire, deocamdată până la construirea unui local special, urmând să ținem prelegerile într-o casă închiriată de la un locuitor. Totodată cu aceasta am făcut tot posibilul și am întocmit un recensământ a copiilor de pe aceste locuri care reprezintă un număr de 86 copii în vârstă de școală, de la 7-16 ani, și nu au posibilitatea de a se bucura și ei la rândul lor de lumina trebuitoare spre pregătirea pentru viața socială de toate zilele.

Vă rog foarte respectuos Domnule Prefect, a ne da concursul necesar și a interveni a dispune pe lângă Dl. Revizor școlar al Județului, respectiv să ne dea cuvenita aprobare să putem începe cursurile, fiind pregătiți în acest sens.”

Problema școlii este reluată de către preotul Vasile Luncanu și în cererea adresată Ministerului Instrucțiunii și Cultelor la 16 Mai 1932: „Subsemnatul preot Eromonach Vasile Luncanu, starețul Sf. Mănăstiri Piatra Fântânelelor, dimpreună cu enoriașii cu starea pe aceste meleaguri, cu profund respect avem onoarea a va implora prețiosul excelenței voastre concurs, la construirea unei modeste școli primare în această regiune muntoasă. (...).

Casele sunt depărtate unele de altele, pentru a putea ușura și apropia educația lor s-ar simți nevoie de un modest internat, fiindcă și noamenii ar contribui cu strictul necesar în ce privește construcția, iar de nu s-ar putea aproba ideea aceasta ne-am simți fericiți și cu o școală ambulantă, numai să se poată bucura atât copii, cât și noi, părinții lor, pentru iluminarea minții lor (...).”

Cererea este semnată de către 59 de persoane, fapt care ne dezvăluie un aspect legat de onomastica locuitorilor de aici: cele mai frecvente nume sunt: Curean, Monda, Lușcan, Ușeriu, Vlad, Pop, Tanca, Hângănuț, Lăzăruț și Păvălean, la care se adaugă Lungu, Osian, Moroșan, Oțelea, Lușor, Sereșan, Morariu, Bozga, Istrate, Nimigean, Trif, Tălpaș, Trișcă, Sucilea, Sas, Rânziș, Forfotă, Flămând, Cioanca, Bența, Raus, Magda, Pastor, Scrabel, Sălăgean și Acăs, nume care se regăsesc și astăzi aici și în cuprinsul localităților Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului și Mureșenii Bârgăului.

Implicarea preotului Vasile Luncan în stabilirea unui cadru cultural-educativ la Piatra Fântânele reiese și din cererea trimisă în anul 1934 primarului din comuna Prundu Bârgăului:

„(...) Iată ce cerem: comunele mai sus amintite sunt rgate a ne sta în ajutor, pentru a putea edifica un local propriu în centrul de la „Fântânele”, precum și la „Ciosa”, de aceia avem nevoie de material lemnos, pentru a construi o clasă pentru a învăța copii, o cameră și o bucătărie pentru învățător, și credincioșii de aicea vor ajuta și ei cum va fi posibil la construcția localului de școală.

Stăruitor vă rugăm a s ni se vota acest material, ca cel puțin de la 15 Septembrie a.c., să putem începe cursurile; altfel ne este periclitată toată munca și toate demersurile făcute de mine personal până în prezent, dacă nu avem local și mobilier pentru școală.

Cred că cererea noastră va fi satisfăcută de cei în drept, venind cu un ceas mai devreme pentru luminarea copiilor de grăniceri, care din moșii și strămoșii lor au apărut această avere pentru folosul cultural, național și moral a urmașilor lor.”

În urma acestor solicitări, aflăm că Școala primară din Piatra-Fântânele urma să ia ființă cu data de 15 septembrie 1932, dar din lipsă de spațiu, Consiliul Comunal din Prundu Bârgăului a hotărât ca aceste cursuri să se țină în casele mai bine dotate ale sătenilor, timp în care starețul Vasile Luncan se interesa de soarta copiilor de școală din localitate, făcând intervenții către Protopopiatul Ortodox Român din Bistrița, pentru rezolvarea acestei probleme. Astfel că, începând cu 1 septembrie 1934 ia ființă, pentru prima dată, Școala

primară din Piatra Fântânele și începând cu acest an încep și lucrările de construcție a localului de școală.

Dintr-un proces verbal redactat la 22 Septembrie 1937, rezultă că școala din Piatra Fântânele dispunea de următorul inventar:

-grădina școlară pe care se clădește școala (școala este în construcție, acoperiș neterminat);

-arhivă, dosare, registre;

-mobilier (icoană, scaun, sobă cu burlan, cuier, 10 bănci, două table cu suporturi, masă);

-material didactic (harta româniei pe pânză, planiglobul pe pânză, un tablou religios, 11 tablouri istorice și 9 tablouri de științe naturale, bară magnetică, baghetă de ebonită, lampă de spirit, termometru mic, 11 corpuri geometrice, raportor de lemn, echer de lemn, compas și masă de socotit);

-biblioteca, înzestrată cu 48 de volume din literatura populară, regulamentul comitetului școlar, regulamentul legii învățământului, programe școlare;

-diverse (sigiliul școlii, antetul școlii, 4 călimări de cerneală, 50 coale albe simple).

Din documentele referitoare la Școala din Piatra- Fântânele aflăm numele *învățătorilor* care au slujit, de la înființarea acesteia (1 sept. 1934) și până la sfârșitul anului școlar 1946-1947:

- Teodor Pop (1934-1935/ 1936-1937);

- Ioan Ștefănescu (1935-1936);

- Nicolau Grigore (1937-1938);

- Vasile Luncan (1938-1940);

Între anii 1940-1944 școala a funcționat cu predare în limba maghiară, iar între anii 1944-1946 aceasta se încheie datorită situației de pe urma războiului, precum și a neprezentării la post a învățătorului Adolf Henris, care s-a detașat la Școala din Mureșenii Bârgăului. Neprezentându-se la post nici în anul școlar 1946-1947, acesta a fost suplinat de către Părintele Vasile Luncan. Acesta a ținut cursuri într-o cameră special amenajată la mănăstire, primit din partea Inspectoratului Școlar cărți și caiete noi, gratuit, iar în acest timp s-a ocupat și de reparațiile școlii, care a fost grav afectată de război.

Ca atare, la sfârșitul anului școlar 1947, din cei 41 de elevi înscriși au promovat 21, ceilalți neprezentându-se din diverse motive. Materiile pe care aceștia le-au parcurs au fost: anatomie, igienă, citire, compunere, gramatică, memorizare, istorie, matematică, științe fizico-naturale, geografie, lucru manual, practică agricolă, gospodărie, scriere frumoasă, desen, cânt, religie.

La începutul anului școlar 1947-1948, învățătorul *Adolf Henris* revine la școala din localitate, în calitate de învățător și director, însă și de această dată este primit și găzduit de preotul Vasile Luncan într-o chilie a mănăstirii pentru a desfășura cursurile școlare.

Situația școlii și a Mănăstirii, în urma războiului, este ilustrată de către Procesul Verbal încheiat la 20 Decembrie 1944:

„Localul Sf. Mănăstiri este deteriorat și devastat, atât în interior, cât și la exterior, remarcăm că interiorul lăcașului de închinăciune a fost folosit de către trupe ca bucatărie și dormitor (...).

Casa Sf. Mănăstiri este complet distrusă, cu excepția pereților și acoperișului care singure sunt folosibile (...).

Școala este în aceeași stare deteriorată ca și locuințele Sf. Mănăstiri, au fost arse și perdelele și partea de acoperiș distrus, uși, geamuri, complet distruse.

Menționăm că credincioșii reveniți la vetrele lor în urma evacuării, la rugămintea stareșului au mai păstrat localul Sf. Mănăstiri, școala, locuința Mănăstirii, de o completă distrugere de către trecătorii răi făcători (...).”

În acest context, la începutul anului 1945, preotul Vasile Luncanu locuia în comuna Prundu Bârgăului, la Dumitru Buraga.

Treptat lucrurile intră pe făgașul normal, astfel că Primăria Comunei Tiha Bârgăului cere preotului Vasile Luncanu să officieze la 13 Martie 1945 un Tedeum, cu ocazia sărbătorii naționale „Realipirea Ardealului de Nord la Patria Mamă.”

Pentru recuperarea bunurilor mănăstirești preotul Vasile Luncanu adresează la 13 August 1945 următoarea cerere către Parchetul Tribunalului Năsăud:

„Avem onoare a vă ruga să binevoiți a dispune eliberarea unei autorizații de percheziție la locuitorii din localitate, pentru adunarea lucrurilor imobile a Mănăstirei, îndepărtate de către armatele Germano-Maghiare din vara anului 1944, și care se găsesc în adăposturile făcute de către trupele maghiare pe proprietățile locuitorilor, care obiecte la reîntoarcerea locuitorilor au fost ridicate de către ai, iar în prezent sunt tănuite.”

În anul 1948, în calitate de președinte al Comitetului școlar, a primit aprobarea de la fondurile școlare superioare, să vândă materialul rezultat din fosta școală, în urma războiului, iar cu suma de 100.000 lei primită în urma vânzării, a cumpărat un „edificiu”, întăbulându-l ca local de școală pe seama Ministerului Învățământului Public. O altă faptă de toată admirația este aceea că, din diferite mobile vechi a confecționat și „un mobilier școlar adecvat” (*Mănăstirea „Nașterea Macii Domnului” Piatra-Fântânele, jud. Bistrița-Năsăud (1927-2015), Ed. Renașterea, 2016), pag.282*)

Pentru strădaniile sale, preotul Vasile Luncanu este recompensat la 7 Decembrie 1948 de către Episcopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului:

„Cuvioase Părinte, Îți aducem la cunoștință că potrivit învățăturii Sf. Ap. Pavel care spune ca „preoții care își poartă slujba cu vrednicie, de înaltă cinste să se învrednicească”, am aflat de bine să te hirotonisim ca protosinghel și să te investim cu dreptul de a purta brâu roșu.”

Încă din cele mai vechi timpuri se observă strânsa legătură dintre mănăstire și școală, legătură care este oglindită și astăzi (2022) prin strădania măicuțelor, care slujesc în acest Sfânt Lăcaș și care, se ocupă într-un mod exemplar de creșterea și educarea copiilor atât din localitate, cât și din alte părți.

În concluzie putem spune că, între mănăstirea din Piatra-Fântânele și școală, a existat și există în continuare o mare apropiere spirituală și umană, nu în ultimul rând căldurii și ospitalității maicilor. Prin tot ceea ce fac, acestea transmit o mare bucurie și o evlavie profundă.

De-a lungul anilor școala a suferit anumite renovări, însă anul 2006 este anul în care școala din localitatea Piatra Fântânele este reabilitată complet, luând o cu totul altă înfățișare.

La ora actuală școala dispune de un corp de clădire cu 3 săli de clasă, o sală de grupă pentru preșcolari, o sală profesorală, grupuri sanitare compartimentate pe sexe, o încăpere în care se află centrala termică și o anexă utilizată pentru depozitarea lemnului de foc.

Bibliografie:

Ioan Bâca, *Arealul turistic Piatra Fântânele- Măgura Calului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2012, pag. 122-126, 128-129, 131-133.

III.5. TRUDITORI PE OGORUL ȘCOLII

DIRECTORI:

Nr. Crt.	NUME ȘI PRENUME
1	ANDRIȚOIU CONSTANTIN- prof. ist.
2	ARTENE MONICA- prof. geografie
3	AXENTE MARIA- prof. matematică
4	BOZGA ADRIAN- prof. istorie
5	BUSIOC CODRUȚA - prof. biologie
6	CĂTANĂ ELENA- prof. lb. română
7	CIOANCA MONICA- prof. matematică
8	HENRIS ADOLF-FILIP- prof. istorie
9	JAUCA (BOZGA) MĂRIOARA- FELICIA -prof. itinerant
10	MOLDOVAN DOINA
11	MORARI IOAN- prof. fizică- chimie

Nr. Crt	NUME ȘI PRENUME
12	MUREȘAN FRANCISC- înv./ prof. supl.
13	OLINCA VASILE- înv./ prof. supl.
14	PINTICAN NICOLAE- prof. ed. fizică
15	POP VASILE –în v./prof. supl.
16	SĂLĂGEAN ȘTEFAN- prof. ist.
17	SEREȚAN FLORICA- prof. mate.
18	SOMEȘAN IOAN- prof. ist./geogr.
19	VLAD MĂRIOARA- prof. lb. franceză
20	VRĂȘMAȘ TEODOR- prof. ist.
21	WACHSMANN-HOGIU TITUS -prof. ist.

EDUCATOARE:

Nr. Crt.	NUME ȘI PRENUME
1	BĂLAN RAVECA
2	BELEI GABRIELA
3	BOTA LIVIA
4	BURBULEA IOANA
5	CIOANCA MĂRIOARA
6	COSTEA EUGENIA-supl.
7	CRISTEA IOANA
8	DRAGOSTE FELICIA
9	DRULE FELICIA
10	GALBEN ILEANA- supl.
11	GREAB IOANA
12	HABIC IOANA
13	HANGAN MARIA
14	HÎNGĂNUȚ ILEANA
15	HOGIU LIVIA
16	IACOB ILEANA
17	IGNAT ELENA
18	JIMBOREAN ANGELA
19	KANTOR CASANDRA
20	LUCESCU DORINA

Nr. Crt	NUME ȘI PRENUME
21	MANCIU DANIELA
22	MUSCAR MARIA
23	NEMEȘ PARASCHIVA
24	OLTEAN IOANA
25	PĂCURAR MIRELA
26	PĂSĂRELU MARIANA
27	PLUG REBECA
28	POTRA CODRUȚA
29	SBÎRCEA ECATERINA
30	SEREȚAN IOANA
31	SINITEAN VALERIA
32	SOMEȘAN DANA- FLORINA
33	ȘTEFĂNUȚ MĂRIOARA
34	ȘUT DANA MARIA-supl.
35	TALPAȘ RODICA-supl.
36	TANCA GEORGETA
37	TANCA IOANA
38	TODOR ENICO
39	TOMOROGA FLORICA
40	TURJA CORNELIA-SONIA
41	VĂDUVA MARIOARA

ÎNVĂȚĂTORI:

Nr. Crt.	NUME ȘI PRENUME
1	ANDACS ANDREI
2	AXENTE MIRELA-supl.
3	BARABAS ESZTI
4	BĂLAȘA CORNELIA
5	BERARIU ADRIANA
6	BEȘA MARIA- suplin.
7	BÎGIU IONELA
8	BOB IOAN
9	BOZGA MĂRIOARA FELICIA
10	BRUJ DANIELA
11	BRUJ VIORICA
12	BUGLEA IOAN
13	BUSUIOC (MORARI) MARIA-supl.
14	CHIBULCUTEAN NICOLAE
15	CHIBULCUTEAN TEODORA
16	CIOBOTARU LENUȚA
17	CÎMPEANU MARIA
18	CORBU VALENTIN- supl.
19	COȘBUC ANGELA
20	COTUȚIU MARIA
21	COVACI FLORICA
22	CRISTEA GHEORGHE
23	DĂNILĂ IONELA
24	DEAC ELENA
25	DREPTATE IOAN
26	FRUMOS MARIA
27	FRUMOS VASILE
28	GALBEN LIVIA
29	GÂVAN LUCIA
30	GEORGIȚĂ LIANA MARIA
31	GHEȚEA ILEANA
32	HALAS GABRIELA
33	HANGAN TRIBONIA
34	HANGAN VIORICA- supl.
35	HÎNGĂNUȚ REGHINA-supl.
36	HOGIU (CÎMPEANU) MARIA
37	LEONTE CORNELIA
38	LUNCAȘU MARIANA
39	MANCIU DANIELA LILIANA
40	MĂJERI IOAN
41	MIROȘ IOANA
42	MISZTI (PLEȘCA) ANA

Nr. Crt	NUME ȘI PRENUME
43	MUSTEAȚĂ CĂLIN
44	NEAMȚU MARIA
45	OȘAN DOINA
46	PĂRASCA ILEANA
47	PARASCA ILEANA (fiica)
48	PARASCA TEODOR
49	PĂCURAR MIRELA
50	PLEȘCA LETIȚIA- supl.
51	POP ELENA ALBINA
52	POP VERONICA- supl.
53	POPANDRON (MOIȘAN) CODRUȚA
54	PUDILIC ELENA
55	PURCIL LUCICA
56	RÎNZIȘ FLOAREA
57	ROPOTEAN LENUȚA
58	RUDIEV MIHAI
59	RUSCĂU ELENA-MARIA
60	RUSU ARON
61	MOGA LUMINIȚA LAURA
62	MOLDOVAN MIHAELA
63	MONDA AURELIA- supl.
64	MUREȘAN ADRIANA
65	RUSU FLOAREA- supl.
66	RUSU MARGARETA
67	SANDA COȘBUC
68	SÂNGEORZAN AMALIA
69	SOMEȘAN (BOZGA) MIRELA
70	STOIAN CRĂCIUN
71	SUCILEA (GREABU) ELENA
72	ȘINCAI HORAȚIU
73	ȘTEFĂNUȚ REGHINA-supl.
74	ȘUT LIVIA
75	ȘUTU TIBERIA
76	TÎMPĂNAR MARIA
77	TÎMPĂNAR VASILE
78	TOMOROGA (VÎNCA) LUCREȚIA
79	UIFELEAN (BUSIOC) ELENA
80	VÂNTU (BADIU) MARIA
81	VIDICAN ELEONORA- supl.
82	VRÎNCEAN DANIELA
83	ZAHARIE CORNELIA- supl.
84	ZĂHĂLEANU MARIA
85	ZĂHĂLEANU NICOLAE

PROFESORI:

Nr. Crt.	NUME ȘI PRENUME
1	ANCA RAVECA- supl.
2	ANDREICA MARIA- prof.
3	ARTENE MONICA- prof. geog.
4	AXENTE MARIA- prof. mate.
5	AXINTE DIANA TEREZA- prof. ist.
6	BALASZ ȘTEFAN- prof. fiz./chim.
7	BALINT ELEONORA- prof. ist.
8	BARNA ADELA IOANA- prof.tit.
9	BĂLAN DANIELA- supl. mate.
10	BĂLAN EUGENIA-prof. muzică
11	BĂLAȘA GHEORGHE-prof.supl. mate.
12	BECKEȘ ANTONIA-supl. agric./mate.
13	BINDEA ELENA- prof. lb. rom.
14	BLAGA NEGRRU MARGARETA-mate
15	BODAȘCĂ G. MUGUREL- prof. biol.
16	BOROȘ ELENA-prof. mate.
17	BOZGA ADRIAN- prof. istorie
18	BUF MARIA
19	BUGNAR FLORICA
20	BURNAR ELENA- prof. biol.
21	BURNAR IOAN- prof. ist.
22	BUSIOC CODRUȚA - prof. biol.
23	CASSIANU RALUCA- prof. lb. fr.
24	CĂLIN ELENA- prof. geogr.
25	CĂTANĂ ELENA- prof. lb. rom.
26	CÂMPEAN RADU- prof. ed. fiz.
27	CERNUCAN CORNELIA- prof. lb. rom.
28	CERNUCAN IOAN- prof. ist./geogr.
29	CEUCA SIMONA-supl. lb. mod.
30	CINDEA RODICA- supl. bio./chimie
31	CIOANCA LIA MARIA- prof. lb. fr.
32	CIOANCA LIA-MARIA- lb. franc.
33	CIOTMONDA VIORICA- supl. lb.rom.
34	CIREȘ VICTORIA GABRIELA- supl.
35	CIUNGU DIANA- prof. lb.rom./rusă
36	CIURDĂREANU EUGENIA-prof.geogr.
37	CÎMPEANU IOAN- prof. mate.
38	CÎMPEANU MARIA
39	CÎMPEANU RADU- prof. ed.-fiz.
40	COLTOR ARGHIR- prof. biol.
41	COMAN CHEȚIA MARIA-prof. lb.engl.
42	CORDOVAN (BUHAI) LIVIA- lb.rom.
43	CORNEA TEODOR- prof. religie
44	COȘBUC (HOGIU) IOANA- prof. mate.
45	CRISTEA GHEORGHE
46	CUREA IOANA-prof. lb.rom.

Nr. Crt	NUME ȘI PRENUME
83	MARGHIDAN ILEANA
84	MĂJERI ARISTICA- prof. ed. fiz.
85	MĂJERI SILVIU- prof. ed. fiz
86	MĂNARCĂ ADRIAN- prof. rom./ist.
87	MĂLUȚAN ANA-AMARIA- lb. rom.
88	MESZAROȘ MARIANA- prof. mate.
89	MITITEAN ANCUȚA- prof. mate.
90	MOCEANU EMIL- prof. ed. fiz.
91	MOISIL NASTASIA- prof. biologie
92	MOIȘAN CORINA- prof. mate.
93	MOIȘAN MILESLIA- prof. biologie
94	MOLDOVAN DOINA-lb. rusă
95	MOLDOVAN MARIA
96	MONDA (BEȘA) DORINA- prof. mate.
97	MONDA NICOLAE- prof. I.T.P.
98	MORARI IOAN- prof. fizică-chimie
99	MORARI MARIA- prof. supl.
100	MUNTEAN ANDREEA DIANA- lb. engl.
101	MUREȘAN FRANCISC-supl. mate./fizică
102	MUREȘAN RAFILA- prof. lb.rom.
103	MUREȘAN IOAN -prof. geog./rusă
104	MUSZI ANICO- prof. lb. rom./fr.
105	NAGHIU FLAVIU- prof. fizică
106	NEMEȘ VIOREL- prof. istorie
107	NICULAICIUC MARIA- prof. supl.
108	OLTEANU IOAN- prof. muzică/desen
109	OMETIȚĂ MARIA MIHAELA- fiz.-chim.
110	PARASCA DORINA- prof. matem.
111	PASĂRE GABRIELA- supl. lb. rom.
112	PASERE ALEXANDRINA – supl. lb. rom.
113	PASERE LEONTINA- lb. rom.
114	PLATON MARIA- prof. matem.
115	PODIȘOR ELENA
116	POP ADELA LAURA- supl. lb. mod.
117	POP CRISTIAN- prof.geogr.
118	POP FLOAREA-prof. I stagiar
119	Pr. FONTU IOAN- prof. religie
120	PURCIL FLORICA- prof. lb.mod.
121	PURCILEAN IOANA- prof. mate.
122	RACOȘI-BOGDAN ALINA- fizică-chimie
123	RADU AURELIA- prof. mate.
124	RAȚIU LEON- prof. supl. mate.
125	RAUS EMILIA- prof. ed. fizică
126	ROGINĂ MĂRIOARA- lb. fran.
127	RUSAN VERONICA- prof. ed. fizică
128	RUSU IOAN

47	DAN EREMIE–supl. mate.
48	DAN SABINA- prof. geogr.
49	DEAK FRANCISC-lb. rusă/fr.
50	DOCZI ELENA- prof. lb. rom.
51	DOMIDE MARCIA AURA
52	DRĂGUȘ GABRIELA- prof. istorie
53	FERICIAN ȘTEFAN- prof. muzică
54	FILIPAȘ LUCREȚIA- prof. geogr.
55	FODOR ESZTER JUDITH- prof. lb. rusă
56	GALBEN MARCELA- lb. franc.
57	GALBEN RAVECA- prof. muzică
58	GĂLĂȚEAN MARIA- lb. rusă/fr.
59	GEORGIU ALEXANDRU- prof. religie
60	GIURGIU IOAN
61	GÎNCIU NĂDEJDA-supl. lb. rom./ rusă
62	GROSU IONICA-FELICIA-prof. supl.
63	HĂRUȚĂ OCTAVIAN SIMION- ed. fiz.
64	HÂNGĂNUȚ LIANA- prof. geogr.
65	HENRIS ADOLF-FILIP- prof. istorie
66	HOGIU CODRUȚA- mate./rusă
67	IANIȘ VIOREL- prof. biologie
68	ILIEȘ ELENA- prof. matem.
69	ILIEȘ FLORICA- prof. religie
70	ILIEȘ MARIN- prof. ed. fiz.
71	IOJA IOAN- prof. mate.
72	ISOPEL PALAGICA- prof. biologie
73	IVIȘUC LORELAI GEORGIANA-lb. fr.
74	JIMBOREAN LETIȚIA- prof. mate.
75	KRESTEL ANA-MARIA- prof. mate.
76	LĂCĂTUȘ FELICIA- prof. lb. rom.
77	LĂZĂRUȚ ILEANA- prof. geogr.
78	LĂZĂRUȚ ILEANA- prof. geografie
79	LUCUȚA IULIU- supl. istorie
80	LUPȘOR MARILENA- prof. lb. fr.
81	MAN ANGELA CONSUELA- lb.rom.
82	MANCIU IOANA- prof. lb. rom.

129	SBÎRCEA PARASCHIVA- supl. geogr.
130	SCRABEL MAGDALENA- prof. biologie
131	SDROBĂU IOANA- prof. lb. rom.
132	SEREȚAN FLORICA- prof. mate.
133	SEREȚAN RADU- prof. suplin.
134	SEREȚAN TOADER- supl. lb. fr./muzică
135	SIDOR VICTORIA- prof. lb. rom.
136	SIGARTĂU CĂLIN- prf. religie
137	SOMEȘAN DANIELA- prof. lb.moderne
138	SPINOV MARUSIA- prof. lb. rusă
139	SUCILEA GRIGORE - prof. ist./geog.
140	SUCIU TITUS- prof. supl.
141	SURCEL PARASCHICA- prof. supl.
142	ȘERBAN MARIA- prof. biologie
143	ȘERBAN MARIN-prof. lb. rom./rusă
144	ȘIPEȚEAN FELICIA- prof. mate.
145	ȘTEFĂNUȚ MARIOARA- prof. lb.rom
146	ȘTEFF IOAN- prof. ist./geog.
147	ȘUTU IOAN DAMIAN- prof. istorie
148	TALA (HANGAN) CRISTINA- prof. mate.
149	TIBAD ERZSEBET-prof. ist.-geog.
150	TIOTIU ELENA- prof.fiz./chim.
151	TONEA GAROFIȚA
152	TONEA TIBERIA- prof. supl.
153	TURCULEȚ TATIANA- prof. biologie
154	ȚARCĂ ELENA- prof. mate./ fiz.
155	ȚIGĂROI TEODORA- prof. ist./geogr.
156	ȚURLAȘ MARIA
157	UNGUREANU VERONICA-supl. lb. fr.
158	URSU FLAVIU-prof. biol.
159	VINCA SANDA- prof. mate.
160	VLAD ANA- prof. bio./chimie
161	VRĂSMAȘ (ALBU) TEODOR- ist./geogr.
162	VRÂNCEAN DORINA- prof. mate.
163	WACHSMANN- HOGIU TITUS-prof.ist.
164	ZAMFIRESCU EMIL- prof. chimie
165	ZEGREAN DOREL- prof. fiz.-chimie

PERSONAL AUXILIAR:

Nr. Crt.	NUME ȘI PRENUME
1	AXENTE LUCIAN-secretar
2	CERCEJA ANDREEA-IOANA- contabilă
3	CIOANCA IOANA- secretară
4	OMULESCU GABRIELA- secretară
5	ȘTEINER ADELA- secretară
6	TOMOROGA VOICHIȚA-secretară

Nr. Crt	NUME ȘI PRENUME
7	RÎNZIȘ IOANA-secretar
8	ȘTEFĂNUȚ CARMEN SILVIA-contabil

PERSONAL NEDIDACTIC:

Nr. Crt.	NUME ȘI PRENUME
1	ANDREICA FLOAREA
2	BOARIU MARIANA
3	BUF MARIA
4	BUTA VERGINIA
5	CUREAN PETRU
6	FORFOTĂ MARIA
7	FRIȘAN VIORICA
8	HANGAN LUCA
9	LUȘCAN IULIA
10	MĂJERI LIVIA
11	NEBUNELEA PALAGICA
12	ONIGA FLOAREA
13	PĂVĂLEAN IOANA

Nr. Crt	NUME ȘI PRENUME
14	RUS IOAN
15	SIDOR IOANA
16	SINITEAN LENUȚA
17	SEREȚAN FLOAREA
18	TĂLPAȘ IOANA
19	TOMOROGA LENUȚA
20	TONEA PARASCHIVA-SAVETA
21	VIDICAN FLOAREA
22	VIDICAN IOANA
23	ZABACINSCHI ALEXANDRU
24	ZABACINSCHI RAVECA

III.6. ȘCOLILE CU CLASELE I-VIII DIN COMUNA TIHA BÂRGĂULUI LA TIMPUL PREZENT (2021-2022)

RESURSE UMANE:

COLECTIVUL DE CADRE DIDACTICE în anul școlar 2021-2022:

Niga Monica Valentina
Sîngeorzan Amalia Maria
Man Angela Consuela
Tala (Hangan) Paraschiva Cristina
Hangan Maria
Tomoroga Florica
Serețan Ioana
Bălăi Florina Iuliana
Moldovan Mihaela Florina
Bruj Daniela
Cotuțiu Maria
Ruscău Elena Maria
Hăruță Octavian Simion
Ștefănuț Mărioara
Burbulea Ioana Nastasia
Ursa Veturia Ioana
Artene Monica
Lăcătuș Felicia
Ilieș Elena
Ilieș Marin
Drăguș Gabriela
Cassianu Raluca Claudia
Coman Cheția Maria
Georgiu Alexandru
Racoși-Bogdan Alina Victoria
Busioc Codruța Agatha
Sălăgean Ștefan - director

SITUAȚIA STATISTICĂ A CADRELOR DIDACTICE DUPĂ GRADE DIDACTICE:

- gradul didactic I = 12 , gradul didactic II = 7 , definitivat = 6, debutanți = 2;

PERSONALUL AUXILIAR ȘI NEDIDACTIC în anul școlar 2021-2022:

-secretar: Omulescu Gabriela Raveca

-contabil: Cerceja Andreea Ioana

-îngrijitor: Tonea Paraschiva Saveta; Tomoroga Lenuța, Măjeri Livia, Boariu Mariana

-focist: Rus Ioan

-șofer: Tonea Gavril

EFFECTIVE DE PREȘCOLARI ȘI ELEVİ

Anul școlar: 2021-2022

Efective de elevi și preșcolari= :

1. Învățământ preșcolar:

-Nr. Preșcolari = 127

-Nr. Grupe = 6

2. Învățământul primar:

-Nr. Elevi = 140

-Nr. Clase = 7

3. Învățământul gimnazial:

- Nr. elevi = 102

- Nr. clase = 5

CAPITOLUL IV

ȘCOALA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

IV.1. ELEVUL DIN TRECUT, PREZENT ȘI VIITOR

Puntea trecut-prezent-viitor, pentru școala românească este un subiect mereu de actualitate, în care fiecare își dă cu părerea, fiecare are ceva de spus, fiecare vine cu câte o idee, cu câte o soluție, dar,.....doar cei care au trăit și trăiesc alături de școală acest fenomen al trecerii timpului, pot emite păreri, idei, soluții care să caracterizeze obiectiv acest fenomen.

Adesea, ca și cadru didactic, sunt întrebată de elevii mei: „Doamna învățătoare, cum era la școală când erați dumneavoastră elevă, așa ca noi?”

„Cum era elevul din trecut”

Elevul din trecut era unul serios, silitor, cu mult respect față de dascăl și cei din jurul său. Purta cu mândrie uniforma școlară, numărul matricol și cravata de pionier, iar la festivitățile pionierești tremura de emoția șnurului galben, roșu sau albastru, care îl reprezenta ca și comandant de grupă, detașament sau unitate.

Își lua informațiile numai de la școală sau din cărțile împrumutate de la bibliotecă, participa la numeroase concursuri sportive sau artistice, dar și la olimpiade unde dovedea multă ambiție și sete de cunoaștere. Era elevul cu doar două ore de vizionat la televizor, care nu știa cum arată internetul, calculatorul sau telefonul mobil. Era elevul care scria scrisori pentru cei dragi aflați la depărtare, elevul pentru care a te informa însemna a studia și a citi multe cărți. Își pregătea, în funcție de ambiție și dorință, viitorul și știa că acesta va fi în țara lui, deoarece nici cu gândul nu putea trece de granițele României.

Și totuși, era elevul fericit, fiindcă avea mulți prieteni de joacă, era elevul lipsit de prejudecăți. Și era elevul sănătos la minte și trup, fiindcă mânca mâncare sănătoasă.

„Cine este elevul din trecut?”

Este profesorul, doctorul, inginerul, părintele sau bunicul de astăzi, care trebuie să-și crească nepoții sau copiii după tiparul „așa-i modern”.

„Cum este elevul din prezent?”

Este așa cum unii dintre noi, dascălii de azi, elevii din trecut de ieri, îl vedem cu proprii ochi: elevul cu acces la internet, cu multiple posibilități de a obține și transmite informații într-un timp foarte scurt, pe e-mail, messenger, watshapp sau alte aplicații; elevul care printr-o simplă apăsare de buton „citește” o carte, elevul care schimbă sute de canale la tv.

Este elevul care se îmbracă la școală cum dorește, care are ghiozdan și rechizite de firmă și e mandru că pe copertele caietelor lui se află Hannah Montana sau Spiderman.

Participa la concursuri naționale și internaționale pe domenii, în funcție de competențele și abilitățile sale, își continuă studiile în străinătate, pleacă în vacanțe împreună cu părinții, cu avionul sau mașina de lux, spre destinații exotice, își face cumpărăturile de la mall. Și, mai nou, este elevul on- line, care trăiește, de multe ori, într-o lume imaginară, virtuală, alături de eroii săi din jocurile de pe calculator.

„Cum va fi elevul viitorului?”

Cred că această întrebare trebuie adresată elevului din prezent. Cu siguranță, el poate formula un răspuns lărgit la ea. Noi, elevii din trecut, am rămas doar cu amintirea și nostalgia anilor de școală. În timp ce noi sperăm el va acționa, în timp ce noi visăm doar la unele lucruri, el le va fi deja realizat.

Prof. înv. primar, Daniela Bruj

IV.2 ARC PESTE TIMP

DE LA LELEA IOANA ORBAN LA BIANCA MARIA GÂVAN

Școala Gimnazială Mureșenii Bârgăului a fost, până în anul 1990, „pista” de lansare a multor dascăli de pe Valea Bârgăului. A fost locul din care și-au început cariera didactică dascăli de prestigiu pentru școala bârgăuană, precum domnul profesor Hogiu Leon, fost inspector școlar și director al Liceului „Radu Petrescu” din Prundu Bârgăului sau domnul profesor Titus Wachsmann Hogiu, dascăl recunoscut pentru cariera didactică, dar și cea scriitoricească, domnia sa fiind cel care s-a aplecat cu pana de scris asupra trecutului spațiului bârguan.

Mi-am început cariera didactică la Școala Gimnazială Mureșenii Bârgăului, în anul 1990, moment de răscruce al societății românești. Perioada de tranziție a însemnat un drum anevoios pe „ruta elevul de ieri/elevul de azi”, cu provocări necunoscute și incertitudini. Generații de elevi în continuă schimbare, pe care noi, dascălii, i-am modelat cum am crezut că e mai bine și din rândul cărora s-au ridicat și nume, care ne-au făcut cinste.

Aș vrea însă, în câteva rânduri, să fac un „arc peste timp” al generațiilor, cu ajutorul unui portret care a rămas, până azi și va dăinui, în viața culturală a satului Mureșenii Bârgăului, strâns legată, altădată, de activitatea și contribuția dascălului.

Pe „**nana Ioana**” a cunoscut-o toată lumea de pe Valea Bârgăului, dar și din țară. S-a născut la 17 mai 1921, în satul Mureșenii Bârgăului, iar Dumnezeu, așa cum spunea ea, nu i-a hărăzit o viață prea ușoară, dar i-a compensat necazurile cu harul poeziei. Avea 21 de ani când războiul i-a luat de lângă ea soțul, lasând-o văduvă din august 1942. De atunci nana Ioana s-a aplecat asupra poeziei în care și-a vărsat toată durerea și suferința.

„*Prin Valea Bârgăului curge poezia*”, spunea marele poet Lucian Blaga. Am cunoscut-o pe nana Ioana în 1999, când mă hotărâsem ca lucrarea mea de gradul didactic I să aibă ca temă de studio, istoria locală a Văii Bârgăului. Despre numele său auzisem încă de pe vremea când eram elevă în ciclul primar, iar apoi, când am venit la această școală, colegii mei, dascăli cu vechime, îmi spuneau că lelea Ioana, sufletul satului, a coordonat ani de zile activitatea culturală a grupului de cadre didactice, în cadrul festivalului național „Cântarea României”, cu mare cinste, făcându-l astfel cunoscut în întreaga țară.

În imagine: Ioana Orban și grupul de cadre didactice de la Școala Generală Mureșenii Bârgăului, alături de alte persoane din viața satului, la „Nunta din bătrâni de acum 100 de ani”

Nana Ioana, atunci când am întâlnit-o, era o femeie subțirică, plăpândă, ce bătea pe muchie 79 de ani. Firavă, lelea Ioana era, însă, de o agerime pe care ar fi invidiat-o multe fete tinere, deși, pe chipul său se putea vedea suferința și amarul vieții sale. M-a invitat, cu multă bunăvoință, în „muzeul satului”, căsuța sa bătrânească, al cărei exterior exprima, actualmente, calea progresului și la bârgauani, dar al cărei interior conserva, în cel mai autentic mod cu putință, toate elementele de artă populară specifice Văii Bârgăului.

În interiorul „muzeului” am rămas nemișcată: nu îndrăzneam nici măcar să respir de teama de a nu rupe vraja visului, într-un moment de sfîințenie și respect, în care am îndrăznit a gândi, șovăitor, că cel Atotputernic nu a fost egoist cu oamenii, dându-le celor merițoși, puterea de a concura, prin produsele mâinilor lor, cu creațiile magnifice ale divinității.

Lelea Ioana e o adevărată enciclopedie de istorie și folclor. În caietele ei de poezii, am gasit o diversitate a surselor de inspirație, demne de marii noștri poeți. Întâlnești, în aceste creații populare toate tipurile de elemente folclorice: doine, balade, legende pe care, dacă le citești, pe lângă valoarea lor literară, reflectă, ca-ntr-o oglindă, viața satului bârgauan, cu tot ce cuprinde ea: ocupații, arta populară, tradiții, obiceiuri, datini.

„Sunt țaran la rădăcină
Nu că m-am născut la sat,
Sau că ani și ani, la rându’
Pe pământul lui am stat.
Sunt țaran fiindcă imi place
Graiul strămoșesc, curat
Doina, fluierul și hora
Și plugarii, la arat,
.....”

În anul 2003, când nana Ioana își ducea zbuciumul vieții înspre poarta veșniciei, s-a născut Maria Bianca Gâvan, o micuță „stea”, ce avea să-i ducă acesteia, mai departe, ca un arc peste timp, tot ceea ce ea a iubit: frumusețea satului bârgăuan, oglindită în folclorul românesc autentic.

Bianca Gâvan, fosta elevă a mea, se prezintă astfel:

“M-am născut la granița dintre Ardeal și Moldova, în Țara Bârgăului, acolo unde oamenii trăiesc după reguli simple, păstrate din generație în generație. În Mureșenii Bârgăului, satul meu natal, timpul încă mai are răbdare cu oamenii. Femeile țes la război, coc pîinea în cuptoare, unele vechi de sute de ani, merg la biserică în costume populare, iar bărbații sunt printre cei mai pricepuți meșteșugari. Tradiția, pe Bârgău, e sfântă. Tocmai de aceea bârgăuanii își amintesc de binele conservat prin tradiție: binele, adevărul și frumosul, în zona noastră este respectată natura, avem cea mai frumoasă zonă turistică din județ, și este respectat oml, fiindcă părinții și școala îi învață pe copii respectul față de cele sfinte și curate, dăruindu-le curaj de a crede în Dumnezeu și în ei înșiși.

Mi-am descoperit talentul acum câțiva ani; eram foarte mică, la grădinița de la Mureșenii Bârgăului, când am mers pentru prima dată la un spectacol, alături de d-na educatoare Sereșan Ioana. Pot spune că dumneaei și-a dat seama de talentul meu și m-a încurajat și susținut pe mai departe.

Cântam acasă, în fața oglinzii, cu un piaptăn în mână, în loc de microfon. Pe parcurs am crescut și, elevă fiind la Școala Gimnazială cu clasele I-VIII Mureșenii Bârgăului, am debutat, alături de un grup pe care îl voi purta mereu în inima mea, grupul „CETINIȚA”, înființat și coordonat de domnul profesor Teodor Marius Cornea, apoi dus mai departe de domnul profesor Alexandru Georgiu. Cu acest grup am participat la multe concursuri, în fiecare an, aducând premii importante pentru școala noastră.

Dupa terminarea claselor gimnaziale am urmat cursurile Liceului de arta „Tudor Jarda” din Bistrita, secția canto popular. Am participat la concursuri, cel mai reprezentativ fiind concursul național „Vedeta Populara”, unde am dus Valea Bârgăului până în semifinală.

*Doresc să îmi continui studiile superioare la Academia de Muzica „Gheorghe Dima” din Cluj Napoca. Le mulțumesc tuturor celor care au crezut în mine: părinților și, în mod deosebit, **dascălilor** de la Școala Gimnazială Mureșenii Bârgăului, pentru că ei au fost **„umerii pe care mi-am clădit visul”.**”*

Eleva Bianca Maria Gâvan

Prof. înv. primar, Daniela Bruj

IV.3. POVESTEA UNUI PROFESOR PE VALEA BÂRGĂULUI

MOTTO:

”Copilul să nu știe nimic pentru că i-ai spus, ci pentru că a înțeles el însuși; să nu învețe știința ci s-o înțeleagă”.

(Jean-Jacques Rousseau)

Așa cum bine spune citatul știința nu trebuie învățată, ea trebuie descoperită și înțeleasă. De la acest motto am pornit în anul 2011 an în care mi-am început cariera didactică pe Valea Bârgăului. În septembrie 2011 am pășit ca profesor suplitor de fizică pe Valea Bârgăului la Școala Gimnazială Tiha –Bârgăului și Școala Gimnazială Tureac, o zonă nu prea cunoscută mie deoarece până atunci fusesem dascăl pe Valea Someșului, la Năsăud. Am pășit oarecum nesigură în școală, nu cunoșteam pe nimeni, iar colegii dădeau impresia unei familii bine încheagată.,mă simțeam ca un intrus în acea familie. Dar încetul cu încetul am început să ne descoperim unii pe alții, să ne cunoaștem, să apreciez calitățile deosebite ale dascălilor cu experiență. Activă din fire eram curioasă cum sunt elevii, ce știu , cu ce material lucrez și am aflat că întradevăr material aveam dar trebuia șlefuit. Elevii erau pentru prima dată în fața unui profesor doar de fizică care are și așteptări de la ei. Cam stângaci la început, chiar dacă știau răspunsul la întrebările mele nu prea aveau curajul de a răspunde , erau oarecum nesiguri. Am înțeles astfel că trebuie să mă fac mai bine înțeleasă, să fac să dispară acea frică de a greși și să mă joc mai mult cu ei astfel încât să rețină cât mai multe lucruri, deoarece toată lumea avea o frică de fizică, pentru că ”este grea ” ziceau ei. Așadar trebuie să trecem la lucruri practice dar cu ce, laborator propriu-zis nu era iar materiale didactice puține sau foarte vechi. Am început să ne folosim de ce avem , iar dacă nu avem să construim sau să improvizăm. Așa am și făcut la fenomene mecanice ne jucam cu mașinuța, ba măsuram temperaturi, ba realizam circuite electrice , practic ne jucam la fiecare oră. Oarecum am reușit, zic eu, să trezesc interesul copiilor pentru știință și să-i fac să descopere că fizica nu este grea ci este frumoasă și o întâlnim peste tot în jurul nostru.Am învățat lucruri noi prin descoperire aplicând diferite metode didactice, ne-am descoperit stilurile de învățare aplicnd diferite metode de lucru în grup. Laboratorul a început să se îmbogățească cu materiale realizate de elevi, materiale care ulterior au fost folosite în lecțiile predate la clasă. Elevii erau bucuroși când vedeau materiale realizate de frații lor mai mari. Iată că nu după mult timp în anul 2015 elevul SEREȚAN VASILE (atunci clasa a VI-a) a participat la Olimpiada Județeană de Fizică A fost o experiență nouă pentru el , ulterior elevul urmând cursurile Liceului Militar.

Activități frumoase am realizat și în săptămâna ”Școala Altfel” în care am învățat să reutilizăm materialele reciclabile, am învățat să gătim, am învățat să modelăm hârtia, practic ne-a apropiat mai mult și am început să înlăturăm acea barieră profesor-elev.

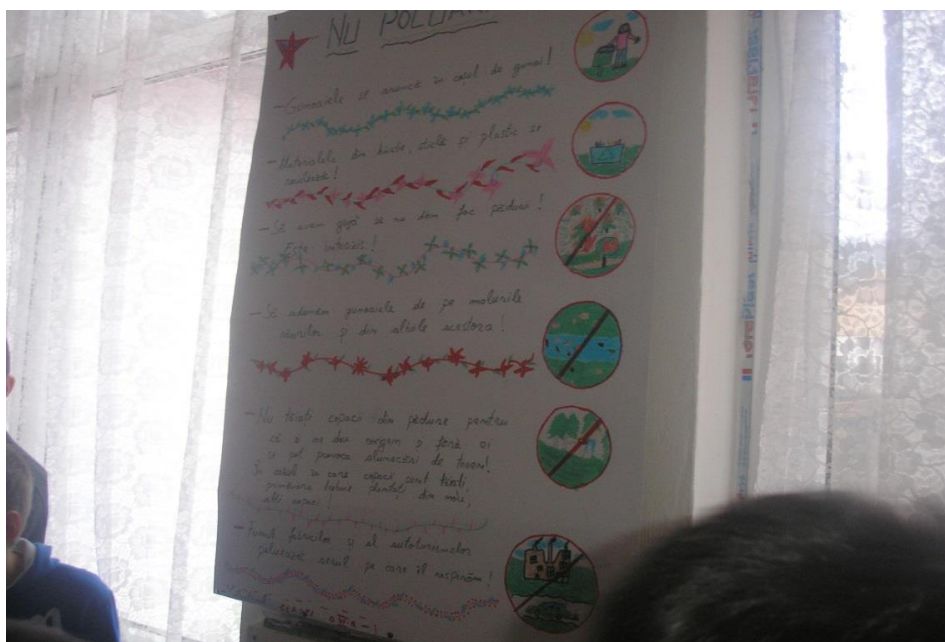
Relațiile colegiale și profesionale sunt foarte bune , și asta datorită implicării conducerii și întregului corp profesoral. Munca din această școală este mereu antrenantă. Îmi dedic o mare parte pregătirii materiei, lecțiile să fie cât mai relaxante cu joc și joacă dar și lecții colaborative astfel încât elevilor să le fie mai ușor să înțeleagă fizica să-și dezvolte competențe și abilități noi. Odată cu trecerea anilor și generațiile de elevi se schimbă, vin elevii generației Z care sunt la zi cu tehnologia astfel încât și la ore trebuie să folosim cât mai mult tehnologia și acest lucru o facem fie prin jocuri care au ca scop aflare de noutăți, fie jocuri de fixare a cunoștințelor, multe experimente virtuale, e drept cele fizice sunt mai bune deoarece pe ce pune elevul mâna și face el cu mâna lui este mai de durată decât ceea ce vede. Este solicitant ca la fiecare oră să vii cu ceva nou, așadar trebuie să ținem pasul cu elevii noștri deoarece ei au așteptări foarte mari de la noi.

Nu știu în ce măsură tinerii de astăzi se mai simt atrași de științe, dar un lucru e cert elevii din generațiile trecute vin și astăzi pe la școală mă caută și îmi mulțumesc, pentru acele zile în care le ceream foarte multe lucruri să știe, îmi spun că foarte mult i-a ajutat noțiunile învățate la clasă și nu le este așa de greu acum când sunt la liceu.

Mă bucur că fac parte din colectivul acestei școli, îmi plac colegii pe care îi am și le mulțumesc pentru faptul că atunci în 2011 m-au primit în familia lor.

Iată câteva imagini din ateliere susținute în școală la care am participat:

"Săptămâna Educației Globale-Despre reciclarea deșeurilor și Poluare

Elevii clasei a VIII-a

Săptămâna Școala Altfel 2018

Profesor: Alina Victoria Racoși-Bogdan

IV.4. AMINTIRI...

Mi-am început activitatea de „dascăl” în 15 septembrie 1965, ca profesor suplinitor, în curs de calificare la Școala Generală Tureac, când am cunoscut pe intransigentul învățător Chiburcutean Nicolae, director al școlii pe atunci, care m-a felicitat: „...îți spun drept domnișoară, te-ai orientat bine să te faci profesor de matematică, pentru că $2 \times 2 = 4$, în orice regim”. Nu am priceput atunci tâlcul vorbelor, decât după 1989: câtă dreptate a avut...!

În 1966 am abandonat învățământul F.F. (fără frecvență), am intrat la cursuri de zi ale aceleași facultăți de matematică I.P.3-Cluj - Institutul Pedagogic de 3 ani. La absolvire, am obținut repartitie la Școala Generală Tiha Bârgăului, unde am lucrat în perioada 1 septembrie 1969-31 august 1977.

Ani frumoși ai tinereții: un colectiv tânăr, de cadre didactice (cu studii superioare) implicate în profesia aleasă, foarte, foarte bine primite de învățătorii în prag de pensionare: distinsul și autoritarul învățător Rudiev Mihai, Rusu Aron cu soția și Parasca Teodor cu soția.

Tânărul și proaspăt numitul director Andrițoiu Constantin, profesor de istorie, cu vechime de 7 ani în activitatea didactică ne-a fost mentor, coleg și prieten.

În perioada aceea „triada” profesor, elev, părinte a funcționat perfect: lectoratele cu părinții (nu erau formale, erau de fapt un dialog cu ei – învățăm unii de la alții – mintea țaranului român, autentic era trează și interesată pentru școală), vizitele la domiciliu etc.

La școală elevii se bucurau de „instrucție” de calitate (ore suplimentare) dar și timpul liber bine și plăcut organizat.

Excursii, activitate culturală (cor – incredibil – de 100 de copii întruniți și cu elevi de la Școala Tureac sub măiestria profesoarei de muzică Galben Raveca; piese de teatru de păpuși (cu păpuși confecționate de copii), concurs de recitări etc.

Activitatea cu pionierii, cu activități ca cele de mai sus nu ne părea o corvoadă. Ne era într-adevăr neplăcut să facem copiilor „învățământ politic” (cu „eroul” și eroii neamului) și planul economic: fiecare clasă avea obligația să facă bani... cu diverse activități: adunat sticle, borcane, cules de plante medicinale, viermi de mătase! Nu conta, bani să iasă... Aici am avut inspirația de a aduce în școală război de țesut (ajutată de mama mea) și am făcut plase de rafie pe care le-am scos la piață. Tot pentru bani, fetițele au cusut „seturi de cafea”, fețe de masă, dar au mai cusut și prosoape, draperii ca să-și decoreze clasa, așa cum făcea fiecare bârgăuancă cu decorarea propriei case.

Cumplită era obligativitatea activităților duminicale. Trebuia ocupat timpul elevilor duminica, chiar și (dar mai ales) în ziua de Paște, NU aveam ce căuta la Biserică, elev sau profesor!

Problema duminicilor am rezolvat-o frumos: îmi puneam pick-up-ul personal sub braț, mergeam la școală, și făceam „duminica dansantă”. Învățam să dansăm, să cântăm, mergeam în drumeții în împrejurimi Făceam întâlniri între elevii de la școlile de pe raza comunei. Chiar și „drumeții în ospeție” când elevi de la Ciosa și Iliuța veneau și își petreceau după-mese la colegii de la școala de centru din Tiha Bârgăului, chiar înnoptând la aceștia.

Ca să-mi pot onora activitatea de profesor (așa cum am învățat la pedagogie, psihologie și metodică) mi-am luat cameră – cu chirie – în Tiha sat, ca să fiu aproape de școală, deși domiciliul stabil era la 3 km distanță, în Bistrița Bârgăului, nr. 2.

Așa se face că m-am atașat și de săteni, cu care am făcut multe activități culturale. Am regizat piese de teatru cu actori cadre didactice (prof. Moisil Nastasia, Someșan Ioan, Nemeș Viorel, și inv. Purcil Lenuța) și săteni. Piese de teatru „Piatra din casă”, „Comedie cu olteni”, s-au bucurat de multe aprecieri.

Cadrele didactice aveau ca sarcini, între altele, în „fișa postului” și munca culturală și serviciul de noapte de la telefonul din „Sfatul Popular”.

Alt aspect al „culturalizării” maselor l-am cunoscut în anul școlar 1965-1966, când cadrele didactice aveau obligația să organizeze săptămânal cerc de citit: mergeam seara în câte o familie, (dinainte anunțată, veneau și vecinii), unde citeam diverse... de la lumina lămpii (pe atunci, Bârgăul nu avea curent electric, cu excepția Prundului).

La acele vremuri nu știam să ne împotrivim, nu aveam alte alternative. Respectam regulile; chiar alegeam partea frumoasă a lucrurilor.

Optimismul care m-a caracterizat în primii ani de învățământ, m-a însoțit tot timpul cât am fost la catedră: am lucrat 25 de ani la Liceul Teoretic „Radu Petrescu”, (fac parte din prima promoție a acestui liceu). Minunat: am fost colegă de cancelarie cu foști profesori și foști elevi.

După pensionarea din 2005, am lucrat doi ani la Școala Generală Colibița și la Piatra Fântânelor doi ani și un semestru. Și de aici am organizat excursii la Praid, la București, am făcut drumeții, am organizat carnaval cu copiii și programe cu ocazii diverse.

Prin viața fiecărui om, cu siguranță trece un dascăl, frumoasa meserie care îți oferă bucurii, satisfacții, împliniri ...

”Oricine poate explica mai bine sau mai rău, oricine poate pune note rele, poate să admonesteze o clasă de elevi... dar nu oricine poate să colaboreze cu elevii sau să-i învețe să colaboreze între ei.”

(Bruner)

Prof. Elena Boroș

IV.5. PERSONALITĂȚI, ABSOLVENȚI AI ȘCOLII, MÂNDRIA COMUNEI TIHA BÂRGĂULUI

1. NICOLAE HÂNGĂNUȚ (18 decembrie 1850-19 noiembrie 1927)

Din documentele studiate până acum, se pare că, medicul Nicolae Hângănuț este cea mai îndepărtată personalitate, în timp, care face comunei Tiha Bârgăului deschiderea în *Cartea spiritualității bârgăuane*.

Nicolae Hângănuț s-a născut într-o familie de țărani din satul **Mureșenii Bârgăului**. Datorită faptului că tatăl acestuia a primit slujba de pădurar, mic slujbaş districtual peste comunele grănicerești, și-a permis să facă studii. Primele trei clase primare le face în satul natal, după care continuă la școala trivială de la Prund și apoi la Gimnaziul german din Bistrița (1864-1872). A făcut studii superioare de medicină la Universitatea din Viena (1872-1878), obținând titlul de doctor în medicină generală. Merită să subliniem faptul că a fost primul medic român de pe Valea Bârgăului

În perioada respective exista la Viena societatea „România Jună” al cărei secretar a fost Nicolae Hângănuț, în anul universitar 1875-1876, ceea ce dovedește un real „prestigiu în cadrul studenționii române din capitala Imperiului Habsburgic, și pune în evidență integrarea lui în colectivitatea academică vieneză, spiritul lui patriotic-național, activismul politic angajat”. (Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, vol. VI).

Încă din perioada studiilor, dar și după aceea a luptat pentru afirmarea drepturilor urmașilor săi grăniceri.

După obținerea diplomei, a fost numit medic de circumscripție al Văii Bârgăului, cu reședința la Prund, unde rămâne și practică medicina până la pensionare (1920).

Paralel cu activitatea profesională s-a integrat în viața culturală, politică și socială, implicându-se în acțiunile de Despărțământului bistrițean al Astei, dar și în frământările din timpul mișcării memorandiste (1892) și pentru Unire.

Merită să amintim faptul că, împreună cu preotul Eliseu Dan de la Suseni și cu învățătorul Ioan Dologa din Tiha, a înființat, în anul 1885, banca „Speranța” din Prund, bancă la care s-au împrumutat mulți bârgăuani pentru a-și trimite copiii la școli mai înalte.

Pentru activitatea sa meritorie și de înainte-mergător în domeniul medicinei, a fost numit „prim-medic onorariu” (medic onorific județean) și a fost decorat cu înalta distincție a vremii „Crucea României în grad de cavaler”.

Nicolae Hângănuț a avut familie și copii. Unul dinre ei, Marius, pregătindu-se și continuând profesia de medic a tatălui său. Crescând într-o familie frumoasă, cu un tată renumit, a reușit să-și depășească tatăl în domeniul cercetării științifice. (Titus Wachsmann-Hogiu, *Bârgăuani de top*, Ed. Karuna, Bistrița, 2009, pag. 419-420)

2. ILARION BOSGA (1856-15 Iunie 1937)

Ilarion Bosga este unul dintre numele cele mai des invocate în lumea dascălimii bârgăuane, făcând parte din grupul de înainte-mergători ai intelectualității, grup care și-a pus amprenta asupra dezvoltării sociale și culturale a Văii Bârgăului.

A fost o personalitate remarcabilă pentru toate componentele vieții: profesional, social, cultural, politic, moral. În plus era un om chipeș, având și o prezență fizică ce impunea respect, prin ținută și aspect.

S-a născut în localitatea **Tureac**, comuna Tiha Bârgăului, în anul 1856, într-o familie de țărani gospodari. Tatăl său, Ilie Bosga, l-a purtat la școlile din Prund și Năsăud, cu multe greutăți, băiatul dovedind calități deosebite. După terminarea școlii din Năsăud este trimis ca

bursier la școala din Deva, pe care a absolvit-o cu rezultate excepționale și s-a întors ca învățător la școala din Mureșenii Bârgăului.

În anul 1877 a încercat să fugă peste graniță, în România, pentru a se înrola ca voluntar în armata română, dar este prins la Măgura Calului- Fântânele și dus cu forța la oaste (armata austro-ungară), unde face serviciul militar 4 ani, astfel școala din Mureșeni rămânând fără dascăl. La întoarcere este numit învățător la Prundu Bârgăului, dar făcând parte din Mișcarea Memorandistă, împreună cu Pavel Beșa , Iavcob Oanea , Elise Dan și alții, a fost chemat în fața Curții cu jurați din Cluj, într-un process, și trimis într-o închisoare din Sopron.. După eliberare a servit până la pensionare ca învățător și director la Prund (peste 40 de ani).

Amintirile vieții le destăinuie într-un caiet care cuprinde : *Familia Bosga (24 pagini), Monografia comunei Tiha Bârgăului (10 pag.), Tabloul și istoricul școlii din Tureac, Monografia comunei Mureșenii Bârgăului, Monografia comunelor din Valea Bârgăului.*

Ilarion Bosga a fost evocat, prezentat în simpozioane și în numeroase lucrări de către mai mulți cercetători între care amintim: Teodor Ghițan, Teodor Tanco, Ioan Cernucan, Simion Cristea, Matei Albu, Titus Wachsmann-Hogiu.. Toate cadrele didactice care au elaborat lucrări pentru obținerea gradului didactic I, care au avut subiecte referitoare la Valea Bârgăului, au avut ca sursă de informare și lucrările lui Ilarion Bosga (rămase în manuscris și aflate prin diferite biblioteci particulare).

Profesorul Matei Albu, mulți ani fost director adjunct al școlii din Prund, a fost unul dintre elevii lui Ilarion Bosga, care la rândul său și-a dedicat viața pentru slujirea școlii și a comunității. Acesta spunea că era un dascăl de o reală renume, cu o pregătire temeinică, o cultură deosebită și cunoștințe mai multe decât ale unui învățător obișnuit, vorbea trei limbi, era un neîntrecut povestitor și un virtual autor.

Ilarion Bosga era competent și foarte exigent. Un inspector școlar ungur, în urma unei inspecții făcute la Prund a declarant: „nici la Pesta nu se află învățător mai bun ca Bosga”. Așa se explică și decorațiunile primite atât de la Budapesta, cât și de la București. A fost căsătorit și a avut o fiică, Aurica, căsătorită Farcașu.

3. IOAN DOLOGA (26 aprilie 1859- 12 octombrie 1927)

Preotul Ioan Dologa este una dintre personalitățile vechi ce sunt originare din Tiha și care a lucrat și ca învățător. Ar fi intrat, poate, în uitare, dacă nu l-ar fi evocat Teodor Tanco și George Vasile Rațiu, singurele surse corecte pe care le-am găsit și folosit.

Ioan Dologa s-a născut la 26 aprilie 1859 într-o familie înstărită de foști grăniceri din **Tiha Bârgăului** (cf. George Vasile Rațiu, *Soarele stă la Bârgău*, Bistrița, 2002).

Primii ani de școală îi face în satul natal, după care urmează la școala trivială din Prund. În perioada 1871-1880, sprijinit și de o bursa provenită din Fondurile grănicerești, devine elev al Gimnaziului Superior Românesc din Năsăud. Ca urmare a unor rezultate foarte bune la învățătură, în anii 1880-1884 urmează cursurile Seminarului teologic greco-catolic din Gherla.

Încă din timpul studiilor este pasionat de folclor, de poezia populară, devenind culegător și în același timp publicând în revista *Familia* de la Oradea, al cărei colaborator active a fost în perioada 1884-1888.

După obținerea licenței servește ca învățător, iar apoi, după hirotonisire, primește Parohia din Tiha, la care servește ca preot până la decesul său, în 12 octombrie 1927.

Gazeta Bistriței, scria în 1927 că Ioan Dologa a fost un remarcabil patriot, deoarece, „pe timpul Memorandumului răsună Clujul de „*Hora lui Iancu*”, „*Vrem pământ*” și „*Patria neatârnată*” cantată de cvartetul bârgăuanilor Ioan Dologa, Anchidim Candale și Ioan Orban, toți preoți, din care făcea parte și părintele Dan.” (apud George- Vasile Rațiu, (op. cit.

Părintela Dan era Eliseu Dan de la Suseni, vrednic și ca preot, dar și ca dascăl.

La 1 Decembrie 1918 Ioan Dologa face parte din delegația bârgăuanilor și a bistrițenilor, din cei 1228 de reprezentanți ai românilor care au strigat pe Câmpia Libertății de la Alba Iulia: „*Noi vrem să ne unim cu țara!*”.

Ioan Dologa a fost prieten apropiat al lui George Coșbuc și mai târziu „om de încredere al doamnei Elena Coșbuc” (G.V. Rațiu)

Dacă Ioan Dologa ar fi rămas să fie doar un bun preot de țară, nu ar fi ocupat un loc în *Cartea spiritualității bârgăuane*. Dar el a fost un important culegător de folclor de pe Valea Bârgăului și din Câmpia Ardealului. Este meritul profesorului George-Vasile Rațiu de a-l fi readus în atenție și de a-l scoate din uitarea în care se pare că era să cadă. Acesta a fost cel care a îngrijit și a făcut posibilă apariția volumului „*Ioan Dologa, Doine și hore, Căntece de haiducie, Balade, I. Din ținutul Bârgăului, II. Din Câmpia Ardealului (1884-1888)*”, Editura Nova Didactica, Bistrița, 2005”.

4. ZAHARIA ȘUTU (14 mai 1891- 21 ianuarie 1963)

Zaharia Șutu s-a născut în familia lui Ilarion și al Ilenei Șutu, la data de 14 mai 1891. A fost unul dintre primii români care s-a îndreptat spre studiul **farmaciei**. Apariția lui Zaharia Șutu „*în această arena privilegiată și rezervată nu oricui, a fost o surpriză, prin iscusința și capacitatea afirmării profesionale remarcabile. Cu atât mai mult, că descindea dintre românii săraci ai zonei de munte din Tiha Bârgăului.*” (Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, vol. VI, Bistrița, 1987)

Din descrierea lui Teodor Tanco (lucr.cit.), dar și din cuprinderea în „*Spiritualitatea nășăudeană bistrițeană*” a lui Ion Bureacă, rezultă că Zaharia Șutu este o personalitate importantă în domeniul său de specializare. A fost uitat de bârgăuani, probabil, prin faptul că întoarcerile lui pe Bârgău au fost prea rare, însă credem că e nevoie să-l scoatem din uitare și să-l așezăm pe locul pe care îl merită în spiritualitatea zonei din care a plecat în lume.

Conform datelor de care dispunem (a se vedea și Teodor Paveleanu, *Istoria farmaciilor din Transilvania*, Brașov, 1995), Zaharia Șutu a început **școala la Tiha** și apoi la Prund. În anii școlari 1904-1906 figurează în clasa I și a II-a din Anuarele Școlii civile de băieți din Bistrița (Polgari- fiu iskola), iar în perioada 1906-1911 este găsit în Anuarele Gimnaziului Superior Fundațional din Năsăud, pe care l-a absolvit, se pare, cu anumite dificultăți de frecvență. Cum era înclinat spre științele reale, s-a înscris la Universitatea din Budapesta, la Facultatea de Matematică. După doi ani se refugiază în România și se înscrie la Facultatea de Farmacie din Iași. Face practică la *Farmacia Națională* din Calea Victoriei. După absolvirea facultății rămâne asistent la catedra profesorului dr. N.T. Deleanu. Socotește că i-ar fi mai bine acasă și, în 1921, trece examenul pentru aprobarea deschiderii unei farmacii și se întoarce la Bistrița.

Prin Înalt Decret Regal nr. 4907 din 26 noiembrie 1921 i s-a acordat domnului farmacist dreptul de a deschide farmacie, cu drept personal, ceea ce s-a și realizat la 19 septembrie 1922, într-o clădire situată în Piața Unirii nr.1, mutată în 1930 pe Strada Lemnelor (Holzstrasse), astăzi Pietonalul din Centru.

Dornic de o specializare superioară, după un an de la deschidere, în 1923, „*se supune unui concurs pentru o bursa de studii în străinătate*” (Teodor Tanco, lucr. cit.), reușind și plecând la Paris, unde a lucrat la Institutul Pasteur. Aici studiază cu febrilitate, face experimente în laboratorul profesorului Calmette și obține **doctoratul**, cu teza: „*Dosage de l'acide Phosphorique*”. Se căsătorește cu o franțuzoaică, de care divorțează după scurt timp, din cauza neadaptării acesteia pe meleagurile noastre.

Farmacia din Bistrița rămâne în proprietatea sa și va fi condusă de Könfphler Sigismund și **Codru- Viorel Dan** (născut la 8 aprilie 1905 în Susenii Bârgăului, fiul protopopului **Eliseu Dan**, luptător pentru Unire, participant la Memorandum).

În 1928 se întoarce la Bistrița, considerând că aici îi este locul. Pe lângă farmacie deschide un **laborator** în care să prepare medicamente pe bază de extracte organice și fermenți.

După afirmare și recunoaștere, se mută la București, unde își deschide o farmacie și un laborator, în plin centru, pe Calea Victoriei, nr. 34. Laboratorul acestuia se numea **Biotherapia** și a funcționat în București –Pasajul Victoria vis- a- vis de Palatul Telefoanelor. Farmacia din Bistrița o dă în arendă farmacistului Bercovits, până în 1938 când se reîntoarce. În scurt timp și aici vin vremuri grele, prin Diktatul de la Viena, ceea ce îl determină, ca pe mulți alți români, să se refugieze.

Astfel, în baza legii de refugiat, i se acordă drept de farmacie în Brașov, strada Prundului, pe care însă nu o deschide, printre altele și datorită faptului că nu găsește un spațiu care să-i convină. De aici ajunge să conducă o farmacie din comuna Pătârlagele-Buzău, pe care o conduce până în 1945.

Dificultățile, situația financiară nefavorabilă, îl aduc din nou la Bistrița, dar nu scapă de acestea în continuare. Visele și ambițiile lui de cercetător sunt spulberate. Naționalizările de după 1948 îl alungă într-o farmacie din comuna Lechința (Farmacia „Scheint”, 1952-1954) și de aici la Seini- Maramureș.

Cu ambițiile sale științifice , cu peregrinările prin lume (Budapesta, Iași, Paris, Bistrița, București, Lechința, Seini), poate că și situația sa familială a avut de suferit. Din a doua căsătorie, făcută destul de târziu, a avut doi fii: Valentin și Cornel.

Moare la 72 de ani și este înmormântat la Seini- Maramureș

Ar fi incorrect să-l uităm pe farmacistul Zaharia Șutu, un cercetător neobosit, un pilduitor exemplu pentru urmașii săi.

Laboratorul *Biotherapia* al dr. Șutu, a realizat mai multe preparate bacterioterapeutice. Între acestea două sunt mai importante, care au fost aprobate și introduse în comercializare.(cf. T. Paveleanu, lucr. cit.):

-„**Neofermentul Dr. Șutu**”, extras din lapte și fiind în cea mai strânsă legătură cu biologia fermenților lactici. „*El este cu deosebire indicat în cazurile grave de intoleranță, debilitate etc..., și poate fi administrat chiar și copiilor sugari fără nici un inconvenient.*”(pag. 635)

-„**Ovulele biol**”- pe bază de fermenți lactici, având o superioritate dovedită „*în tratamentul bolilor de femei*”.

„...Bioul, ca antiseptic de profunzime, distruge printr-o concurență vitală, prin marele număr de fermenți vii, microbii proteolitici și piogeni- producători de puroi...-constituie antidotul sigur și aproape specific al tuturor supurațiunilor, tuturor infecțiilor putrede și purulente din organism, în toate cazurile unde celelalte tratamente au dat greș...” (Teodor Paveleanu, lucr. cit., pag. 636)

Mai multe spitale, clinici și personalități din domeniul medicine au dat certificate prin care aceste medicamente sunt apreciate și recomandate.

Dr. farmacist Zaharie Șutu a fost și rămâne una dintre personalitățile de referință din istoria medicală a României.

5.IUSTIN CEUCA (26 septembrie 1939)

Poetul și criticul de teatru, Iustin Ceuca, născut la data de 26 septembrie 1939, în comuna Mureșenii Bârgăului, urmează studiile primare și gimnaziale la diferite școli din județ.

Continuă studiile superioare la Facultatea de Filologie a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, pe care le finalizează în anul 1964. Urmează studii postuniversitare de teatrologie-filmologie la I.A.T.C. din București. Obține titlul științific de Doctor în Filologie cu teza „Coordonate ale teatrologiei românești interbelice”.

După absolvirea studiilor universitare, lucrează o perioadă la Cluj ca profesor de limba și literatura română. Ulterior, din anul 1965, devine secretar literar la Teatrul Național din Cluj.

Debutează cu proză în revista „Steaua” în anul 1965. Desfășoară o bogată activitate publicistică, colaborând la revistele clujene „Steaua”, „Tribuna” și „Apostrof”, la „România literară”, „Luceafărul”, „Teatrul” (București) și la „Familia” (Oradea), publicând poezii, monografii și studii critice.

Este membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Cluj.

Din opera lui Ceuca Iustin amintim: *Colocvii teatrale clujene*, 2 vol. (în colab.), 1974-1975; *Zaharia Bârsan*, 1978; *Melancolii*, versuri, 1987; *Teatrologia românească interbelică*, 1990; *Teatrul Național Cluj-Napoca*, 1994 (în colab.); *Silvia Ghelan. Eseu despre actor*, 1998; *Despre constituirea dramei*, 2000; *Evoluția formelor dramatice*, 2002; *Aventura dramei românești*, 2005. Prezent în *Vlad Mugur - spectacolul morții*, 2001.

(www.uniuneascriitorilor-filialacluj.ro/ Tanco, Teodor, „Dicționar literar 1639-1997 al județului Bistrița-Năsăud/Cluj- Napoca”, Ed. Virtus Romana Rediviva, 1998, pag. 102-103)

6. IOANA ORBAN (17 mai 1921- 2003)

Poetă populară, născută în data de 17 mai 1921 la **Mureșenii Bârgăului**, semnează în „Ecolul” grupajul de versuri intitulat „*Cântă țara, cântă glia*”, cu o prefață de George Vasile Rațiu. (Teodor Tanco, „*Dicționar literar 1639-1997 al județului Bistrița-Năsăud*”, pag. 261)

7. GAVRIL PURCIL (28 mai 1909- 6 Nnembrie 1946)

Învățătorul Gavril Purcil, fiu de țăran din comuna **Tiha Bârgăului**, tatăl Nicolae și mama Ileana, a fost cel de al 6-lea dintre cei 11 copii ai familiei Purcil. Doi dintre băieți au devenit învățători iar ceilalți buni gospodari, datorită exemplului frumos al părinților lor.

Gavril născut în anul 1909, în luna mai ziua 28, face școala primară la Prundu Bârgăului fiind printre cei mai buni elevi din școală. A fost elevul dascălului Ilarion Bosga, directorul școlii din Prund, care a fost tot din Tiha – Tureac. A mai avut dascăl pe Someșan Nicolae, care era tot din Tiha și Ovidiu Lupescu, care l-au îndrumat pe micul școlar să meargă la studii mai departe. Astfel, în toamna anului 1922 se prezintă la examenul de admitere la școala normală de învățători din Cluj, unde a reușit printre primii. În cei 6 ani cât a stat la această școală îndrăgește mult vioara și acompaniat cântă frumoasele cântece populare învățate de la sătenii lui, ajungând solistul numărul unu al Școlii normale. Obține diploma de învățători în anul 1927 cu rezultate deosebite. Este numit învățător la Budac și pe urmă la Tureac. Ajunge dascăl în comuna natală abia în 1933 căsătorindu-se cu Cioanca Marioara.

Învățătorul Gavril Purcil, ultimul din dreapta, cu soția Marioara,
Nina și Matei Albu, în refugiu la Botoșani

În munca pedagogică s-a dovedit cel mai bun pedagog din vremea lui. Foștii lui elevi pe care i-a învățat cu multă inimă, au ajuns oameni de nădejde amintindu-și cu adâncă recunoștință de inimosul lor dascăl. Și astăzi se vorbește în sat că „Așa ne învăța dascălul Purcil, sau „așa cântam cu dascălul Purcil” sau despre minunatele seri culturale pe care le desfășura dascălul Purcil, povestesc și astăzi sătenii.

Într-adevăr în afara muncii din școală, a desfășurat o rodnică și prestigioasă activitate pe tărâm socio-cultural. A iubit școala mai presus de orice, i-a dat tot ce a avut mai bun în sufletul său. A fost călăuzit întotdeauna de dorința vie de a vedea pe toată lumea mulțumită în jurul său. A luptat mult pentru păstrarea minunatului port național făcând propagandă cu părinții pentru păstrarea folclorului și transmiterea lui nealterată.

Albu Matei cu soția Nina, cumnata Ionuca, Ioan și Mărioara Purcil, împreună cu fiul lor Ioan
(Cioanca)

Mai presus de toate s-a ocupat de educația patriotică a elevilor și a sătenilor. A pus mai presus de toate frumusețea morală a faptelor înaintașilor noștri. A căutat cu orice ocazie să le insufle elevilor cea mai puternică dragoste pentru neam. Prin dansurile populare și prin teatrele pe care le făcea, a căutat întotdeauna ca să păstreze nealterat tot ceea ce am moștenit de la bunii și străbunii noștri. Corul pe care l-a format cu sătenii din Tiha, de cca 70 persoane, prezenta cele mai frumoase cântece românești. În cântecul „Răsunetul Ardealului” cântând solo, incita prin vocea lui deosebită la fel și cântecul „Negruța”. Activând și în corul bisericesc a căutat întotdeauna să păstreze momentele cele mai înălțătoare ale poporului român.

Avea un dar deosebit de-aș însufleți coriștii și de a-i face să cânte așa cum înțelegea și cum simțea el, fiind prețuit foarte mult de public. Participând cu corul la cele mai reprezentative concursuri pe plan județean, a fost întotdeauna apreciat și clasificat pe locul I. Fiind apreciat de toți învățătorii și de Inspectoratul școlar, este numit președintele cercurilor culturale ce aveau ședințe lunar, unde învățătorul Purcil se afirma cu materiale deosebit de bine documentate din punct de vedere pedagogic. Talentat în multe domenii reușește să inventeze, primul pe aceste meleaguri, teatrul de păpuși cu care a ajuns până în capitala țării unde a fost și premiat.

Multe putea să realizeze din ceea ce și-a propus dar evenimentele politice din această vreme l-au împiedecat. Astfel în anul 1940, când s-a cedat vremelnice Ardealul, a fost torturat și, astfel, după mai multe torturi, fiind închis în lagărul militar de la Odorheiul Secuiesc, reușește să scape temporar, timp în care fuge peste graniță prin Dealu Maxim, ajutat de Toader Ștefănuț și de învățătorul Nicolae Moldovan. Asta s-a petrecut în anul 1942. În refugiu s-a stabilit în orașul Câmpulung, unde a desfășurat o vie activitate în cadrul școlii, organizând

și aici un cor mixt, fiind apreciat foarte mult de toți colegii și de toate forurile din vremea aceea din localitate.

După terminarea războiului se întoarce în comuna natală cu mare dragoste pentru ceea ce a lăsat, sătenii și copiii. În scurt timp, o boală foarte grea îl răpune și în numai 3 săptămâni moare, la 6 noiembrie 1946. Întregul sat și întreaga vale a Bârgăului a participat cu mare durere conducându-l pe ultimul drum.

După 76 de ani, astăzi, la rându-ne, ne plecăm frunțile cu pioșenie, păstrând în aceste mărețe clipe de aducere aminte un solemn moment de reculegere. (Articol publicat în „Gazeta de Bârgău”, „Răsunetul”, Mie, 27.05.2009)

8. TEODOR PAVELEAN (7 aprilie 1911- 6 martie 2004)

Teodor Pavelean este nepot al lui Zaharia Șutu, farmacistul pe care l-am prezentat anterior. Deși, în Tiha și pe toată Valea Bârgăului, familia Pavelean este binecunoscută, despre Teodor Pavelean se știe și se vorbește foarte puțin. Acest om deosebit a plecat de pe frumoasele locuri natale, slujind cu înaltă competență în cele mai înalte farmacii din București și din alte locuri. El însuși se consideră *„fiu al Văii Bârgăului și urmaș al vechilor grăniceri...”*, deși a putut veni destul de rar pe acasă.

Teodor Pavelean a făcut școala la Tiha, pe urmă la Prund, Năsăud și Bistrița (Liceul *Alexandru Odobescu*). La examenul de bacalaureat a obținut cele mai frumoase rezultate, situându-se *„întâiul peste cele cinci licee unde s-au ținut examenele”*.

Face practică 2 ani (1929-1931) în farmacia *„Dr. Zaharie Șutu”* din Bistrița (farmacia unchiului său). În septembrie 1931 trece examenul de practică și admitere la Facultatea de Farmacie din Cluj, reușind al patrulea. În final, a absolvit Facultatea de Farmacie din București, iar în urma concursului obține postul de *farmacist intern*, slujind la *„Euforia Spitalelor Civile Clinice”* (Spitalul Colțea, Spitalul Grigore Alexandrescu, Spitalul Colentina). Într-o perioadă a ajuns la conducerea farmaciei din Balcic, fiind proprietar al ei (jud. Caliacra-astăzi în Bulgaria).

În septembrie 1940, în urma Tratatului de la Sofia și Viena, două județe au fost cedate Bulgariei, motiv pentru care s-a întors la București și a lucrat la farmaciile *„La Pelican”* și *„Electra”*.

În urma unui concurs, din anul 1943, a reușit al 18-lea din 1030 de candidați și alege să profeseze în Brașov, la fosta farmacie *„La Pelicanul de Aur”* (prima farmacie din Brașov, fondată în 1690, numită *„Zum goldenen Pelikan”*, devenită mai târziu *„Ursul”* (în 1890, cu numele *„Baren Apotheke”*) și apoi *„Paveleanu”*, al cărei proprietar a fost din 1943 până în anul 1949, când s-a făcut naționalizarea. Concesionarea și deschiderea farmaciei *„Paveleanu”* a trecut prin câteva dificultăți. Farmacia *„Ursul”* a fost închisă pentru că se încheiase termenul de concesiune. Deși a fost sfătuit de unii colegi să nu aleagă circumscripția respectivă, pe motiv că e prea scumpă, acesta a făcut-o, dar realizând că este prea mare cheltuiala, găsește o clădire mai convenabilă, pentru o sumă mai mică (600.000 lei), pe strada Hirscher, nr 16, în vecini de clădirea nr. 14, în care a funcționat vechea farmacie *„Ursul”*. După ce a făcut un contract, pe 30 de ani, pentru o chirie de 1500 lei pe lună, Paveleanu a amenajat spațial și a pus firma *„Farmacia Paveleanu”*. După câteva zile, proprietarul clădirii a cerut rezilierea contractului. Paveleanu deschide proces, în urma căruia câștigă. Astfel, rămâne în funcțiune până în 2 aprilie 1949, când farmacia a fost naționalizată și desființată.

Cum nu mai existau farmacii private, Teodor Paveleanu a rămas în Brașov, activând ca farmacist al statului, la Policlinica nr.1, la Serviciul Medical C.F.R., la Centrofarm și, în final, la Farmacia nr.2, până la pensionare, ce trebuia să fie în 1973, dar a fost păstrat până în 1976.

Farmacistul Paveleanu a desfășurat o bogată activitate de cercetare științifică, a participat la simpozioane și congrese de farmacie.

Câteva exemple vor fi edificatoare:

- Schimbările de ioni în organism și rolul lor asupra acțiunii diuretice;
- Plantele din jurul Brașovului;
- Farmaciști care au contribuit la Unirea Transilvaniei cu România;
- Farmacii și farmaciști din sec. XVIII, XIX și XX din Brașov.

Acest bărgăuan a fost un intelectual distins, vorbea mai multe limbi străine, printre care maghiara, germana și latina. A tradus din latină *Regulamentul farmaciilor* (emis de dr. Josephus Ferentzi). De asemenea, a adunat multe rețete vechi, pe bază de plante, pe care le-a tradus din germana populară în denumirea latină și apoi în cea populară românească, realizând o lucrare pe care a prezentat-o la un Congres de Farmacie.

Cea mai importantă lucrare a sa este *Istoria Farmaciilor din Transilvania*, apărută la Editura Tipocart din Brașov, în 1995. Lucrarea este alcătuită din 11 volume, primele două ocupându-se de Brașov, Sibiu, împrejurimi și Bistrița-Năsăud. Această opera începe cu o dedicație: „*Iubitei mele fiice Stanca Doina, care este sufletul meu, care m-a ajutat în realizarea acestei monografii*”.

Pentru a întregi portretul lui Teodor Paveleanu, redăm câteva fraze din Prefața, pe care însuși autorul a scris-o, în loc de introducere:

„Am scris această lucrare pentru a cunoaște trecutul farmaciilor, să învățăm trăgând concluziile, să consolidăm nu să distrugem...cine n-are trecut, n-are nici viitor de trait, n-are nici ce apăra , totul se distruge și în timp dispare. (...) Unele din cele scrise sunt trăite de subsemnatul, luând parte la congrese și adunări profesionale începând din anul 1929 până în 1995.... Într-o perioadă lungă de timp au fost mari schimbări, crize financiare, războaie și apoi actuala epocă de tranziție. (...)

Viitorul ne va arăta și vom vedea ce ne poate aduce, dar noi trebuie să fim dreapți, muncitori, corecți, căci numai așa se poate trece peste greutățile și lipsurile întâlnite.”

Din nefericire numai două volume au cunoscut lumina tiparului, celelalte rămânând în manuscris.

Farmacistul Teodor Pavelean s-a căsătorit destul de târziu, cu o membră a familiei Brătianu, Victoria Violeta. Teodor decedat la 6 martie 2004, iar soția acestuia la 6 septembrie 1996, au rămășițele pământești în cimitirul din Tiha Bârgăului.

Fiica lor, Stăncuța, trăiește departe de țară, în Germania, dar păstrează permanent legătura cu Bârgăul, prin verișorul ei , medical veterinary Nelu Sbârcea din Mijloceni.

9. TEODOR RUSU (12 iunie 1929- 23 decembrie 1995)

Despre regretatul om de știință, Teodor Rusu (sau Teo, cum îi ziceau familia, prietenii și cunoscuții), mulți oameni de pe Bârgău nu știu, însă, cine a fost cu adevărat acest om minunat. De ce spun minunat, deoarece am avut plăcerea să-i trec pragul casei, de nenumărate ori, fiind și neamuri pe de o parte (bunicul meu, Nicolae Tomoroga, din Mureșenii Bîrgăului, a fost verișor primar cu Teodor Rusu). Sora mea, prof. Cătană Elena, a stat la dânsii, în chirie, în perioada facultății, fiind niște gazde desăvârșite. Chiar și după plecarea lui dintre noi, ușa casei lui a rămas în continuare deschisă pentru oricine, inclusiv pentru familia mea, de către soția acestuia, doamna Maria Rusu. Îmi aduc cu drag aminte vorbele doamnei Maria (doamna Mărioara, cum îi spunem noi), soția acestuia, în urmă cu vreo 10 ani, când am fost găzduite, eu și fiica mea, pe perioada examenelor de la Universitatea Tehnică Cluj: „.....*Teodora dragă, fii liniștită că o să treci examenul. De-a lungul vieții, au stat la noi mulți copii de pe Bârgău sau din alte părți, în perioada examenelor de admitere la facultate, însă nici unul nu a picat, toți și-au luat examenul de admitere....așa că, te rog să nu-ți faci griji....*”

Pot să spun că, am reușit să cunosc niște oameni cu adevărat binecuvântați de Dumnezeu, însă datorită perioadelor tulburi pe care le-am traversat în ultimii doi ani, nu am mai păstrat legătura cu doamna Maria, dar mi-am permis să îl citez, în descrierea domnului Teo Rusu, pe regretatul *Titus Whacsmann- Hogiu*, care în urmă cu câțiva ani a solicitat ajutorul dânsui, pentru a-i face un portret cât de cât conturat al acestuia.

Țin să menționez că, doamna Maria Rusu a fost profesor de științe naturale (pensionară actualmente) și sora cunoscutului filolog Alexandru Husar de la Iași.

Aceasta, după cum spunea dânsa, „l-a înțeles și susținut în activitatea științifică, timp de patruzeci de ani, îl respectă și îi cultivă cu fidelitate memoria”. Prin urmare a reușit să facă o prezentare foarte impresionantă a acestuia, pe care o redau în continuare:

„Cunoscut ca geograf și speolog, apreciat om de știință, Teodor Rusu este fiul unei numeroase familii de țărani din satul Mureșenii Bârgăului.

S-a născut la 12 iunie 1929 și a rămas de la vârsta de 11 ani orfan de mama, care a dat viață la 10 copii: 7 fete și 3 băieți, și a fost onorată în 1939 cu Diploma de **Mamă eroină**, dată de Regina Maria.

Tatăl său, Grigore Rusu (deac la biserica din sat), gospodar de frunte al satului, a fost înrolat în primul război mondial pe front, în Italia. Familia nu uită ajutorul dat de bunica după mama, Maria Curean, până la adânci bătrâneți, în îngrijirea și educarea celor 9 orfani: Valeria, Viorica, Măriuca, Cornelia, Teodor, Livia, Grigore, Ioan și Dochia (Ioana a decedat la o vârstă fragedă).

După școala primară în satul natal, Teodor Rusu a urmat primele clase de liceu la Năsăud și apoi a absolvit Liceul Teoretic din Bistrița, unde a avut profesori, printre alții, pe Trăzneau, Teohar Mihaladaș, Mihalcea.

După terminarea liceului a lucrat doi ani ca învățător la școala din Mureșeni, după care a intrat la Facultatea de Geologie- Geografie a Universității din Cluj Victor Babeș, pe atunci neunificată cu Bolyai.

Licențiat în 1954 în geologie- geografie, a fost numit șef de laborator (s.n.) la catedra de geografie a acestei facultăți, apoi, în aprilie 1961 a fost transferat ca **cercetător științific** (s.n.), iar în 1980, în baza lucrării sale de sinteză asupra carstului din Munții Pădurea Neagră, a obținut titlul științific de **Doctor în geografie**. (s.n.)

Timp de trei decenii Teodor Rusu și-a concentrate preocupările asupra studiului peșterilor din Munții Apuseni și Munții Rodnei și, îndeosebi, asupra carstului din Masivul Pădurea Craiului, care a devenit terenul său predilect de studio, după cum spuneau colegii săi, <a treia lui casă>.

Prin lungi campanii de explorări, uneori singur, alteori însoțit de colegii săi din Cluj și din țară, a reușit să realizeze un studio de sinteză asupra acestei zone carstice foarte importante din România, astfel încât a devenit, în scurtă vreme, cel mai profund cunoscător al acestei zone, consultat și de colegii din străinătate, care îi cunosc lucrările, îl citează și îl apreciază ca pe o autoritate științifică excepțională în materie.

Dr. Rado Gospodenici (Slovenia), prof. dr. Marian Pulina (Varșovia), prof. dr. Vladimir Panos (univ. din Olomouc), au închinat lui Teo dedicații și citate în propriile lor lucrări. Jaques Choppi de la Paris, nu încheie vreun text de morfologie a carstului sau fenomenologia izbucnirilor intermitente, fără să schimbe mai întâi o corespondență cu Teo Rusu din România.

Prof. dr. Bernard Geze, președintele Uniunii Naționale a Speologilor, îl vizitează personal la Cluj și merge cu el în teren spre a cunoaște cu propriii lui ochi descoperirile publicate de Teo Rusu. Ziarul clujean „Făclia” a publicat un interviu cu Bernard Geze, care i-a adus lui Teo un elogiu deosebit.

În 1967, Academia Română îi acordă **premiul „Emil Racoviță”** pentru lucrarea „Harta regiunilor carstice din România” (în colaborare cu Vasile Decu).

Între anii 1956-1994 publică **47 titluri** de articole, studii, cercetări, în diverse reviste de specialitate: *Natura*, *Revista Română de Geologie-Geografie*, *Ocrotirea naturii*, *Buletinul Institutului de Speologie din București*.... În 1967 colaborează la „Ghidul stațiunilor balneoclimaterice, cabanelor și obiectivelor turistice din regiunea Cluj”, iar în 1969 publică revelatorul său studio, „Primele urme de pași ale omului prehistoric din peșterile României”...urmărite de articole despre complexul carstic de la Scărișoara, Toplița Ciur, Domiș, geneza rețelei hidrografice din Munții Piatra Craiului....

În colaborare cu al său coleg, Gheorghe Racoviță, a publicat lucrarea „Peștera urșilor din Chișcău” (1981), tradusă în limba franceză. În 1988 îi apare lucrarea de sinteză „Munții Pădurea Craiului”...

Teodor Rusu a participat la schimburi de experiență în Bulgaria, Iugoslavia, Austria, Belgia...

Atent la cel mai mic detaliu, de o conștiinciozitate rară, Teo Rusu... s-a strădui continuu să descifreze istoria formelor carstice... Ideile pe care le-a exprimat în acest domeniu sunt bazate pe argumente solide, căci el a definit acest tip de depresiuni, cum arată colegul său, Gheorghe Racoviță (nepotul lui Emil Racoviță), folosind criteriile genetice, care elimină confuziile...

A fost totodată un model ca om, de o extremă eficacitate și disponibilitate în orice misiune. În studenție a fost responsabilul corului studențesc. Mereu și-a ajutat familia, frații, trei reușind să termine studii superioare.

De la început a fost un pilon de încredere în Institutul de Speologie... repara motocicleta Institutului și inventarul material... a condus lucrările de amenajare turistică a Peșterii Urșilor de la Chișcău. Împreună cu colegul său, Iosif Viehmann, sau singur, a ținut conferințe cu diapozitive, în diferite centre ale țării și pe Valea Bârgăului.

... a fost un model de corectitudine și de conștiinciozitate, un exemplu demn de urmat. Ca om de știință, după cum arată colegii săi de la Academia Română, era un reper în constelația carstologiei românești, un reper sigur....

Cao m de societate a fost generos, săritor, permanent disponibil, având ușa deschisă solicitanților, mai ales când veneau de pe Valea Bârgăului, din ținutul natal, de care îl leagă fire invizibile....

A fost în același timp un soț credincios și un tată sever, dar plin de iubire și afecțiune paternă. A crescut doi copii realizați în viață: Adrian- Andrei (absolvent al Politehnicii din Cluj) și Alexandra (absolventă a Facultății de Medicină din Cluj, medic primar, conferențiar universitar). ”

Ce s-ar mai putea adăuga despre Teo Rusu? Că are doi nepoți: Matei și Andra. Că soția lui, Maria, și toate rudeniile îi duc dorul... Că viața spirituală a Văii Bârgăului se mândrește cu cel care a fost și a rămas Teo Rusu, zis „a lui Grigore a deacului”.

10. IOAN RÎNZIȘ (6 februarie 1949)

Inginerul Ioan Rînzîș s-a născut la data de 6 februarie 1949, într-o familie frumoasă de oameni gospodari, tatăl- Ioan și mama- Emilia, ambii orfani de câte un părinte. Inginerul Ioan este mezinul familiei Rînzîș, alături de ceilalți frați mai mari Nicolae (și el inginer constructor la Cluj), Maria (plecată mult pre repede dintre noi) și Floarea (economistă la Cluj).

Crescând în sânul familiei cu o mamă pe care o asemuiesc cu Smaranda Ciubotaru, mama lui Nică din Amintiri din copilărie, „*lelea Imilia*” (după cum îi spuneau sătenii) era o femeie simplă de la țară, neștiutoare de carte, însă din cale afară de harnică, iubitoare, isteată, dornică de învățătură, năzuind să ofere copiilor o viață mai bună. Datorită ei, familia Rînzîș este singura familie, care în vremurile de atunci reușește să trimită la facultate pe 3 din cei 4 copii ai săi (Nicolae, Ioan și Florica)

Inginerul Ioan Rînzîș face cursurile școlii cu clasele I-VII în satul natal, între anii 1956-1963, fiind ultima promoție a școlii cu 7 clase (1962-1963), urmând ca, din anul școlar 1964-1965, școala obligatorie să fie de 8 clase. După absolvirea celor 7 clase, continuă liceul teoretic din Prundu Bârgăului, absolvind în anul 1967.

După liceu, pleacă la București unde se înscrie la *Facultatea de electronică și telecomunicații*, din cadrul Institutului Politehnic București, absolvind în anul 1973, ca *inginer electronist*.

Între anii 1973-1977 urmează stagiatura la „*Întreprinderea Conect*” din București (produce contactori pentru toată industria din țară, cât și pentru export), ocupând funcția de metrolog șef pe întreprindere.

Începând cu anul 1978 și până la sfârșitul anului 1988, ocupă *funcția de cercetător*, în cadrul *Institutului Național de Aviație* din București, după care, pe 1 ianuarie 1989, se mută, pe aceeași funcție de cercetător, la *Societatea Comercială „Aerofina” S.A.* din București, al cărei obiect de activitate era, printre multe altele, „*cercetarea, proiectarea și producția de aparatură și echipamente industriale în domeniile: aviație civilă și militară, armament și tehnică de luptă, tehnică medicală, autovehicule, căi ferate și vagoane de tren pentru călători, electronica și electrotehnică*”.

Aici lucrează până în 2004, când *Aerofina* se desființează și, datorită grupei de muncă în care se află, se pensionează.

Ajuns la vârsta pensionării, devine conștient de legătura sufletească cu vatra bârgăuană și mai ales cu părinții, cărora le purta o dragoste profundă, astfel că revine în satul natal, Mureșenii Bârgăului, fiind sprijin pentru părinții aflați la o vârstă mai înaintată.

Obişnuit de tânăr cu munca, nu are stare deloc și își dedică tot timpul creșterii animalelor, obținând și un proiect în acest sens, și pomiculturii.

Inginerul electronist Ioan Rînzîș a fost căsătorit cu Oana Rînzîș, biolog la o fabrică de medicamente din București, cu care are un fiu, Radu, de la care are și un nepot.

Despre Ioan Rînzîș se mai pot spune multe lucruri, dar printre altele, pot să spun că vorbește cursiv engleza și, încă, de pe timpul când lucra la București, s-a ocupat cu creșterea nutrilor, fiind ajutat și de către părinți, pe atunci încă în putere.

Mai pot spune cu mândrie că este omul care nu a uitat nici o clipă de unde a plecat și cine a ajuns. Chiar dacă viața i-a oferit multe urcușuri, asta nu înseamnă că nu a avut parte și de coborâșuri, însă a avut puterea de a înfrunta cu tărie toate obstacolele vieții.

Despre frații săi pot spune că:

11. NICOLAE RÎNZIȘ (25 februarie 1942)

Nicolae Rînzîș s-a născut la data de 25 februarie 1942, fiind cel mai mare dintre frați. Școala primară cu clasele I-IV o face în satul natal între anii 1949-1953, după care continuă cursurile Școlii elementare de la Prund, apoi urmează cursurile liceului Liviu Rebreanu din Bistrița (1956-1960), pe atunci școală medie mixtă, absolvind în anul 1960 cu rezultate foarte bune.

Între anii 1960-1965 urmează cursurile Facultății de Construcții Civile și Agricole din cadrul Universității Tehnice Cluj-Napoca, obținând diploma de inginer constructor.

Începând cu anul 1965 lucrează ca inginer constructor la Trustul de Construcții Montaj Miner, unde a lucrat timp de 14 ani parcurgând etapele de la inginer stagiar, principal, șef lot, având lucrări în Cluj-Napoca, Aghireș și Căpuș.

În data de 27 iunie 1980 a fost admis de către ARCOM BUCUREȘTI să lucreze la ARCOM TRIPOLI LIBIA.

Aici a lucrat timp de șapte ani evoluând de la funcția de inspector tehnic, șef lot și ulterior șef șantier în Tripoli, unde avea în subordine cca patru sute de muncitori. A lucrat la un contract pentru școli cu 30 săli de clasă, respectiv 20 săli de clasă.

Recepția acestor școli a fost cu toată dotarea, inclusiv table de ardezie importate din Danemarca. Pardoseala la casa scării era din marmora și tâmplăria din mahon masiv.

Tot la Tripoli a avut în contract clădirea Băncii Centrale și de la Ministerul Telecomunicațiilor.

Un alt contract deosebit pe care l-a avut a fost „SPORT CITY TRIPOLI”, un complex sportiv proiectat de englezi, FIRMA CONSARC ENGLAND, unde se asigura și asistență tehnică.

Aici pe lângă stadionul de 70 mii de locuri, a mai construit un velodrom de 25 de mii de locuri, stadion de handbal în aer liber de 10 mii de locuri, alt stadion de antrenament cu pista pentru alergări din tartan cu 6 mii de locuri, sala de sport de 15 mii de locuri, două școli sportive și stadion pentru tenis de câmp.

Întors acasă, lucrează ca șef serviciu la Oficiul Județean de Turism Transilvania până în anul 1995, după care se angajează la SC PRECON SRL, activând până în anul 2006 când se pensionează și înființează o firmă de consultanță tehnică în construcții NR ENG CONSTRUCT SRL. Aici își desfășoară activitatea până în prezent ca diriginte de șantier pentru lucrările în construcții, instalații electrice, sanitare și termoventilații. De asemenea este autorizat și pentru RTE (Responsabil tehnic cu execuția pentru lucrări în construcții și edilitare).

Inginerul Nae Rîzniș (după cum îi spun cei din familie) este căsătorit cu Steluța Maria, inginer constructor și ea, având împreună un copil, Cristian-Nicolae, inginer electronist, care momentan deține o fabrică de abrazive (materiale pentru prelucrarea pietrei-marmurei), la Cluj, numită ARCROM DIAMONDS SRL. De la acesta are doi nepoți, Andrei- economist și Mara- studentă.

12. FLOAREA RÎNZIȘ (5 februarie 1947)

Floarea Rânziș s-a născut la data de 5 februarie 1947, fiind cea de-a treia dintre frați. Face cursurile școlii primare cu clasele I-VII în satul natal, între anii 1954-1951, după care urmează cursurile liceului cu profil real din Prundu Bârgăului, între anii 1961-1965, fiind prima promoție de absolvenți ai Liceului Prundu Bârgăului.

Datorită greutăților financiare, se angajează ca învățătoare la școala din Mureșenii Bârgăului, suplinind între anii 1965-1974. În acest timp se înscrie și la Facultatea de Științe Economice din cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj, la cursuri fără frecvență (1970-1975), pe care o termină cu rezultate foarte bune. Un an mai târziu, 1976-1977, urmează un curs de analizi la București.

După absolvirea facultății, între 1976- 1990, se angajează la Oficiul de Calcul al Fabricii de Mobilă *Libertatea* din Cluj-Napoca, iar între anii 1990-2003, ca economist la Biroul Financiar din cadrul aceleiași fabrici.

Fica Rânziș (după cum îi spun cei apropiați) a fost căsătorită cu inginerul horticultor, Șerban Stelian, la Cluj. Dacă Dumnezeu nu le-a hărăzit să aibă copii, aceștia au înfiat o fată din satul natal, Mureșenii Bârgăului, pe care au crescut-o și educat-o cu multă dragoste și căldură. Cu așa părinți pe măsură, tot traseul educațional l-a făcut cu rezultate excepționale, astăzi fiind doctorandă A.T.I., în orașul Zurich din Elveția, lucrând ca programator și totodată fiind și cetățean elvețian.

13. PAUL ILIEȘ (30 Iunie 1952)

Inginerul Paul Ilieș se înscrie cu succes în rândul personalităților originare din comuna Tiha-Bârgăului, care a ieșit și s-a afirmat mai mult decât alți ingineri bârgăuani.

Provine dintr-o familie cu aptitudini tehnice, întrucât tatăl său, Andrei Ilieș, a fost mecanic șef la CPL (Combinatul de Prelucrare a Lemnului) din Bistrița și la Fabrica de Hârtie din Prundu-Bârgăului, meserie în care a făcut mai multe invenții și inovații care să

contribuie la îmbunătățirea și sporirea productivității muncii. Mama lui, casnică, având în grijă problemele gospodărești, agricole ale familiei.

Paul este fiul mijlociu dintre cei trei ai familiei. A început pregătirea la școala din satul natal și apoi a continuat la Prundu-Bârgăului, unde a absolvit și liceul (1966-1970). Mai mult ca sigur că a fost atras de profesia tatălui său și s-a înscris la Institutul Politehnic din București, Facultatea de Mecanică.

Tânărul inginer mecanic a fost repartizat la Combinatul Industrial pentru Construcții de Mașini (CICM) din Bistrița și apoi la Intreprinderea de Utilaj Tehnologic (IUT). În 1985 devine șef de atelier proiectare, funcție pe care o deține până în 1990. În luna mai a aceluiași an este ales deputat în Parlamentul României, câștigând o experiență politică pe care însă nu a folosit-o, căci după încheierea mandatului a revenit în activitatea productivă industrială, a revenit la profesia lui de bază, ingineria. Este numit director general la Radiatoare din Alumiu (RAAL) Bistrița. Conform direcției de evoluție a societății românești a acționat pentru privatizarea acestei unități economice, fiind un manager de succes. În 2008 a deschis o secție RAAL la Prundu-Bârgăului (în spațiul vechii Fabrici de Hârtie), ceea ce înseamnă o contribuție importantă a lui Paul Ilieș pentru asigurarea locurilor de muncă pe Valea Bârgăului.

Cum Paul Ilieș este un inginer important, un manager de succes, o personalitate care a depășit mult granițele Văii Bârgăului (inclusiv pentru calitatea de deputat), socotim că merită să fie inclus în *Cartea spiritualității bârgăuane*.

14. IOAN BÎCA (8 iunie 1963)

Ioan Bîca s-a născut la data de 8 iunie 1963 în localitatea Mureșenii-Bârgăului, într-o familie frumoasă de oameni simpli de la țară, din tatăl, Ioan Bîca (de meserie- jocar) și mama, Ioana Bîca (casnică), având o copilărie frumoasă alături de fratele mai mic, Nicolae Bîca, de profesie operator chimist.

Ioan Bîca a urmat cursurile școlii generale din satul natal (1969-1977) și apoi liceul Industrial Mecanic din Prundu-Bârgăului (1977-1981), pe care l-a absolvit cu rezultate foarte bune. Fiind un elev bun, „înclinat spre carte” și cu reale șanse de evoluție intelectuală, a reușit să rămână întipărit în sufletele celor care i-au călăuzit pașii de-a lungul anilor de liceu.

La rândul lui, își amintește cu drag de câțiva profesori de care s-a simțit mai apropiat: Grigore Sucilea, Simion Bota, Francisc Deac, Mircea Platon, Ana Florescu, Marin Mariciuc.

A urmat Facultatea de Geografie a Universității din București, specializarea geografie-limba franceză (1985-1990), simțind nevoia să amintească de Wilfried Schreiber, profesorul care i-a influențat pregătirea profesională.

După absolvirea facultății, primește o catedră de geografie la Grupul Școlar „Grigore Moisil” din Bistrița, pe care o conduce cu măiestrie și cu dorința de a cunoaște din ce în ce mai mult, organizând multiple excursii și expediții școlare de cercetare. Pe lângă acestea, continuă să se pregătească, să se perfecționeze urmând diferite cursuri de informatică, psihopedagogie, foto-video etc.

Cea mai importantă formă de pregătire, pe care a urmat-o cu stăruință, a fost aceea pentru doctorat. Astfel, în 2004 obține titlul de doctor în geografie al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj, cu tema Analiza Geomorfologică Comparativă a Masivelor Magmatice Intrusive Țibleş și Toroiaga, avându-l ca îndrumător pe prof. univ. dr. Ioan Mac.

Începând cu anul școlar 2009-2010 și până în prezent (2022), ocupă funcția de șef de lucrări dr. în cadrul Facultății de Geografie a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca-extensia Bistrița.

Ca profesor, Ioan Bîca are preocupări de studii și cercetări, pe care le finalizează prin articole publicate în diverse reviste de specialitate. De asemenea, are numeroase preocupări și

în afara catedrei, fiind inițiator, organizator și animator a numeroase activități cultural-educative (Clubul chitariștilor, Halloween, Serbările Zăpezii, Parada medievală, expediții montane, activități ecologice).

Este un bun moderator al studenților, bun organizator în cadrul muncii în echipă, specialist în domeniul turismului, ecoturismului, turismului montan, geomorfoturismului, cartografiei turistice.

Preocupat de domenii particulare ale geografiei (Geografia turismului, Geografia urbană, Geografia culturală, Geografia mediului), a făcut numeroase călătorii de cercetare în Ungaria, Cehia, Austria, Marea Britanie, Bulgaria, Grecia, Turcia.

În perioada 2000-2007, a fost secretar de redacție al volumului *Studii și Cercetări de Geologie-Geografie* de pe lângă Muzeul Județean Bistrița-Năsăud.

Începând din august 2007, este colaborator al postului bistrițean de televiziune AS-TV, fiind realizator al emisiunii săptămânale „**Emisiunea fără nume**”. În această calitate, Ioan Bâca este omul total: scenarist, documentarist, regizor, cameraman, editor și prezentator. Are un talent remarcabil spre imaginea relevantă, spre amănuntul important, spre informația utilă...

Iată și câteva titluri dintre lucrările semnificative pe care le-a publicat:

- Bîca Ioan, (2009), *Turismul și mediul turistic din cadrul depresiei Colibița-Probleme de geografie aplicată*, , Analele Universității Ștefan cel Mare, Suceava, Secțiunea Geografie, XVIII, Categ CNCSIS C, P.271 – 280
- Bîca Ioan, Barta Andras-Istvan, Muresianu Mircea Leontin, Schuster Eduard, (2010), *Ecoturismul în județul Bistrița-Năsăud. Realități și perspective*, Analele Universității Ștefan cel Mare, Suceava, Secțiunea Geografie, XIX, , Categ CNCSIS C, P.95 – 102
- Bîca Ioan, Barta Andras-Istvan, Muresianu Mircea Leontin, Schuster Eduard, (2010), *The Present-day state and the practicing of ecotourism in Romania*, Studii și cercetări de geologie-geografie, 15, Categ CNCSIS D, Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, P.31 – 38
- Bîca I., (2010), *Tăul Zânelor from Colibița-Morphotouristic characterisation*, Analele științifice ale Universității Al. I. Cuza (serie nouă), s II C, Geografie, Tome LVI, Categ CNCSIS C, Iasi, P.69 – 76
- Bîca, I., (2010), *Analiză morfologică comparativă a masivelor magmatice intrusive Țibleș și Toroiaga*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca
- Bîca, I., Rusu, C, (2017), *Borgo Pass-Semnificații geografice, istorice și culturale*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca

Ioan Bîca este profund influențat de frumusețea locurilor natale și mărturisește: „*Am o concepție bârgovenistă asupra lumii-libertate, dragoste de frumos, asta exprimă probabil apartenența mea la Bârgău. M-aș iscăli **Ioan Bîca de Bârgău**, dacă aș putea...*”.

Cine îl poate opri?

Nicidecum strofele care urmează și pe care le transcriem cu plăcere, socotind că reprezintă modul său de a se raporta la meleagurile sale natale:

BÂRGĂU

Bârgău, tărâm de vârfuri și de plaiuri
Arhipelag de măguri împietrite,
Ești raiul veșnic dintre raiuri
Cântat în versuri iscusite.
Împărăție de rășină
Tu-ți tăvălești prin ierburi vântul
Și te învălui în lumină
De parcă ai fi tot pământul.
Susuri de ape și hotar de nori,

Pe tâlpi port lutul tău de foc
Te pierd pe aripi de cocori,
Te regăsesc în florile de soc.
Bârgău, vatră de pomenire,
Meleag de binecuvântare,
Cu tine ameteșc și-mi vin în fire,
Mă înalț spre cer și nu am stare.

Ioan Bîca este căsătorit cu Liana, profesoară de vioară la Liceul de Muzică „Tudor Jarda” din Bistrița. Din căsătoria cu aceasta are un fiu, Ionuț, care a moștenit talentul mamei sale și care este pianist și producător muzical la București.

15. NICOLAE BÎCA (31 iulie 1988)

Nicolae Bîca, nepotul prof. Ioan Bîca, s-a născut la data de 31.07.1988 în localitatea Mureșenii Bârgăului, fiind unicul fiu al familiei Nicolae și Jenica Bîca. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal unde a urmat și cursurile școlii cu 8 clase. Mă bucur din suflet că acest minunat copil se află printre cei cărora le purtăm recunoștință și respect, pentru munca depusă de-a lungul anilor de școală și pentru faptul că au îndrăznit să viseze cât mai departe.

Pe Nicușor, îl cunosc de când era foarte mic, fiind consăteni, vecini și colegă de muncă cu părinții lui. Încă din clasele primare s-a dovedit a fi un elev foarte bun, cu dragoste de carte.

Pentru a mă documenta cu exactitate despre traseul educațional pe care l-a făcut după plecarea de pe meleagurile bârgăuane, l-am contactat și tot ce îmi rămâne de făcut este să redau cu exactitate descrierea făcută de el însuși:

„Bazele formării mele și începuturile pregătirii școlare s-au petrecut în cadrul Școlii Generale cu clasele I-VIII din Mureșenii Bârgăului, instituție în care am urmat ciclul primar de învățământ în perioada 1995-1999. Această perioadă a fost influențată semnificativ de experiența stimatei doamne învățătoare Busioc Elena, care și-a pus amprenta asupra pregătirii mele școlare, fiind singurul cadru didactic, care s-a dedicat în totalitate în ceea ce înseamnă educarea și îndrumarea unor copii, pentru a urma cu plăcere formele de învățământ din acea perioadă și din anii ce au urmat.

La sfârșitul clasei a IV-a, am decis împreună cu părinții mei ca perioada gimnazială să o petrec în cadrul Școlii Generale cu clasele V-VIII din cadrul Liceului Teoretic „Radu Petrescu” din Prundu Bârgăului. Astfel, în perioada 1999-2003 am urmat cursurile acestei instituții, în care, cunoștințele acumulate în ciclul primar au avut o importanță deosebită pentru adaptarea la noul mediu și continuarea pe aceeași linie superioară a pregătirii mele școlare.

În clasa a VIII-a, fiind oarecum nemulțumit de oferta educațională pusă la dispoziție de liceul din Prundu Bârgăului și fiind atras de partea militară, am decis să susțin examenul și probele eliminatorii pentru admiterea în cadrul unui liceu militar. Astfel, în perioada 2003-2007, am urmat cursurile Colegiului Național Militar „Mihai Viteazul” din Alba Iulia, județul Alba, liceu cu profil matematică-informatică, vocațional militar. Această instituție a avut un aport semnificativ în întreaga dezvoltare școlară și s-a constituit ca bază pentru profesia de cadru militar.

În perioada 2007-2010, am urmat studiile de licență în cadrul unei instituții militare de învățământ superior și anume Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu, Facultatea de Științe Militare, specializarea Managementul organizației. În urma absolvirii acestei instituții am dobândit calitatea de cadru militar, ofițer în cadrul MAPN, arma infanterie.

În perioada 2010-2012, am urmat studiile masterale în cadrul aceleiași instituții militare de învățământ superior, obținând diploma de master în domeniul Managementului capacităților organizaționale.

Din anul 2010 până în anul 2021 am ocupat diferite funcții de comandă și execuție în cadrul mai multor unități militare din București, având în prezent gradul de maior și fiind specializat ca și cercetaș și parașutist militar, în urma desfășurării mai multor cursuri de pregătire în domeniul militar.

De asemenea, în urma executării, în perioada 2012-2013, a unei misiuni externe în Afganistan, am fost declarat militar veteran din teatrele de operații.

Începând din octombrie 2021, sunt ofițer masterand în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I” din București, instituție în care urmez studiile aferente unui master profesional cu durata de 2 ani.”

Nicolae Bîca locuiește la București și este căsătorit cu Corina Bîca, cadru militar și ea, având împreună un copil de 2 anișori, Nicolas.

16. Lia- Maria Cioanca (3 august 1981)

Lia-Maria Cioanca s-a născut la data de 3 august 1981, într-o familie de gospodari din localitatea Tiha Bârgăului, alături de frații ei mai mari, Octavian și Dana, moștenind toți trei, de la părinții lor, Ilie și Ravica, oameni simpli, dar cu frică de Dumnezeu și credință străbună, dragostea și respectul pentru locurile natale.

A urmat cursurile Școlii primare din satul natal (1987-1991), apoi ale celei gimnaziale și liceale, profilul Filologie, la Prundu Bârgăului, în cadrul Liceului Teoretic „Radu Petrescu” (1991-1999).

A continuat traseul educativ la Universitatea din Oradea, unde a studiat timp de 4 ani Limba și literatura germană și Limba și literatura franceză, în cadrul Facultății de Litere, absolvind în 2003 și devenind ulterior Licențiată în Filologie.

După absolvirea facultății a predat timp de un an limba germană, ca profesor suplitor, la Liceul cu Program Sportiv din Bistrița, urmând ca, în 2004, să se titularizeze la catedra de limba franceză din cadrul Școlilor Generale Mureșenii Bârgăului și Piatra Fântânelor.

Din anul 2005, în urma unui transfer, a continuat predarea limbii franceze, ca profesor titular, la Școala Generală Mureșenii Bârgăului și Tureac, timp de 9 ani, până în 2014.

În paralel cu exercitarea profesiei, a început în 2004 studiile Facultății de Geografie, din cadrul Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Colegiul de Activități turistice, devenit ulterior, Extensia Universitară Bistrița, absolvind în 2008 cursurile specializării Geografia Turismului.

În anul 2009, a absolvit cursurile de Master, din cadrul Facultății de Studii Europene a Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Specializarea Management Performant.

Începând din toamna anului 2009, inclusiv în prezent, predă Limba franceză, limbaj de specialitate, la Extensia Universitară Bistrița, a UBB Cluj-Napoca.

În anul 2013 a obținut titlul de **Doctor în domeniul Geografie**, în cadrul Facultății de Geografie a Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca cu tema: *Fenomene geografice de risc în Munții Bârgăului*, teză de doctorat coordonată de către Prof. univ. dr. Pompei Cocian.

Din anul 2014 a început să profeseze ca asistent universitar, titular, la Facultatea de Geografie, specializarea Geografia Turismului, Extensia Universitară Bistrița, din cadrul UBB Cluj-Napoca, iar în anul 2021 a avansat la postul de Șef Lucrări, din cadrul aceleiași specializări.

Printre competențele dobândite de-a lungul timpului, enumerăm doar câteva, cum ar fi: Definitivarea în învățământ – 2005; Autorizație de traducător și interpret pentru limbile germană și franceză, acordată de către Ministerul Justiției – 2005; Curs de Manager în Activitatea de Turism – 2007; Brevet de Turism acordat de către Ministerul pentru Întreprinderi Mici și Mijlocii, Comerț, Turism și Profesii Liberale – 2007; Gradul didactic II în învățământ – 2010; Curs de formator – 2015; Curs de metodist – 2015; Curs de perfecționare „Asigurarea eficienței managementului educațional în unitățile de învățământ” – 2016; Participarea constantă la diversele conferințe naționale și internaționale și publicarea de articole în revistele de specialitate.

Lia- Maria Cioanca s-a implicat activ și în viața comunității locale, începând din anul 2016, inclusiv în prezent, fiind Consilier local în cadrul Consiliului Local al comunei Tiha Bârgăului și Președinte al Comisiei de Activități social-culturale, culte, muncă și protecție socială, învățământ, sănătate și familie, protecție copii, tineret și sport.

17. IOAN-CRISTIAN MORARI (9 octombrie 1970)

Între tinerii intelectuali de valoare pe care i-a dat satul Mureșenii-Bârgăului se numără și Ioan-Cristian Morari, născut în data de 9 octombrie 1970 într-o familie de cadre didactice, tatăl- Ioan, fiind profesor de fizică–chimie și foarte mulți ani director al Școlii Generale din Mureșenii Bârgăului, iar mama- Maria, suplinind mai mulți ani ca învățătoare, după care a predat desenul și muzica la clasele V-VIII.

Cristi (după cum îi spunem toți cei care îl cunoaștem) a avut privilegiul de a se naște într-o familie binecuvântată de Dumnezeu, având o copilărie frumoasă și fericită alături de părinți și sora lui mai mică, Anca, care este farmacistă în Cluj.

Cristi Morari a făcut școala în satul natal până la absolvirea clasei a VIII-a, apoi a urmat cursurile Liceului „Liviu Rebreanu” din Bistrița, profilul matematică-fizică (1985-1989).

A continuat la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj, devenind licențiat în fizică (1990-1994), după care continuă pregătirea la Facultatea de Fizică a Universității „Claude Bernard” din Lion – Franța (septembrie 1994 – iunie 1995). Se întoarce la Cluj pentru a pregăti un masterat în fizică atomică (octombrie 1995 – iunie 1996). Se încadrează cu locul de muncă la INCDTIM (Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Tehnologii Izotopice și Moleculare) Cluj-Napoca, CS II, de unde „evadează” de două ori pentru a-și săvârși pregătirea profesională.

Prima dată (martie 1998 – mai 2001), se duce la Universitatea din Siegen- Germania, la Catedra de Chimie Teoretică, ca doctorand, devenind **doctor în științe naturale**, specializarea **Chimie Teoretică (dr. Rerum Naturalia)**.

A doua oară (octombrie 2004- octombrie 2006), postdoctoral, se duce la Universitatea Catholique de Louvain Physical Chemistry and Physics of Materials (PCPM) din Louvain la Neuve – Belgia. Aici se ocupă cu aplicațiile orbitalilor Wainer la studiul transportului electronic; studiul proprietăților de transport electronic în nanojoncțiuni metal-complex organometalic-metalic.

În perioada de studii și-a însușit trei limbi străine: engleza, franceza și germana.

A reușit să elaboreze 13 lucrări publicate în reviste de specialitate cotate ISI și 9 lucrări publicate în reviste de specialitate necotate ISI, 9 lucrări prezentate la Congrese/Conferințe Internaționale și 14 lucrări prezentate la Congrese/Conferințe Naționale (adică până acum 45 de lucrări).

A publicat o lucrare de autor, proprie, „Modelarea transportului electronic în sisteme nanoscopice”, editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007.

Preocupat de o continuă ridicare a competențelor profesionale, Cristi Morari a participat la următoarele activități care să-i permită specializare și calificare:

- A. 2004-2006 Stagiul postdoctoral, Département des sciences des matériaux et des procédés (DICE/PCPM), Faculté des Sciences Appliquées, Université Catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve, Belgique.
- B. 23.09.2005 FAME Workshop: First principles modeling of transport properties, Liege, Belgium, Invited lecture: "From Wannier orbitals to transport properties".
- C. 13-15.01.2005 12th International Workshop on Computational Physics and Material Science: Total Energy and Force Methods, Trieste, Italy, Poster: "*Ab initio* calculation of transport properties".
25.02-01.03.2004 Transsylvanian Workshop in Păltiniș: "Frontiers of Magnetic Resonance Applications to Nano- and Microscopically Structured Systems", organizatori: Alexander von Humboldt Institute Partnership Physics Dep. of the Technical University of Cluj-Napoca and Sektion Kernresonanz-spektroskopie, University of Ulm. Talk.
- D. "*Methods and techniques for theoretical simulation of NMR spectra*".
- E. 04-06.10.2000 HLRS Workshop, "Time-dependent reactive scattering for ion-neutral collisions", Karlsruhe, Germany, Oral communication.
- F. 20.02-23.02.1999 Workshop on Theoretical Chemistry, Mariapfarr, Salzburg, Österreich
- G. 21.02-25.02.2000 Winterschool "Modern Methods and Algorithms of Quantum Chemistry", Jülich, Germania.

A făcut parte din mai multe echipe de cercetare în diferite proiecte/programe naționale și internaționale.

Iată și câteva titluri dintre lucrările semnificative pe care le-a publicat:

- C. Morari: "Bond energy and electronic structure in M-bis-terpyridine complexes (M=Os, Co and Ru)", Phys. Lett. A 372, 1885-1889 (2008).
- C. Morari, G.-M. Riganesse, S. Melinte, "Electronic properties of 1-4, dicyanobenzene and 1-4, phenylene diisocyanide molecules contacted between Pt and Pd electrodes: First-principles study", Phys. Rev. B 76, 115428 (2007).
- Diana Bogdan, Cristian Morari, "Electronic structures and driving forces in β -cyclodextrin-diclofenac inclusion complexes", Physics Let. A 366, 454-459 (2007).
- C. Morari, R. Jaquet, "Time-dependent reactive scattering for the system H+D₂ HD+D₂ and comparison with H+H₂ H₂+H" J. Phys. Chem. A 109(15) 3396-3404 (2005).
- C. Morari, C. Munteanu, "Numerical simulations of the Raman spectra of GC Watson-Crick and Hoogsteen Base Pairs", Biopolymers (Biospectroscopy) 72, 339 (2003).

Cristi Morari este căsătorit cu Brândușa (născută Pleșca), astăzi profesoară de informatică în Cluj. Este fiica unei cunoscute familii de intelectuali din Susenii-Bârgăului, învățătoarea Ana Pleșca (care și-a început cariera didactică la școla din Mureșeni-actualmente pensionară) și inginerul Emil Pleșca (plecat mult prea repede în lumea umbrelor).

Tânărul doctor Rerum Naturae are doi copii: Andrei și Camelia, dar și perspective frumoase de afirmare.

18. BOZGA ADRIAN (5 martie 1949 – 16 ianuarie 2007)

Profesorul Adrian Bozga a fost cel care a sădit în inimile copiilor dragostea pentru disciplina istorie. Asta înseamnă că a reușit să creeze un spațiu elevilor, în care să se simtă ei înșiși, să se descopere și să învețe iubind ceea ce fac.

Datorită faptului că am avut ocazia să îl cunosc personal pe profesorul Adrian Bozga, fiind profesor și dirigintele fiicei mele, Teodora Serețan, pot să spun că le sunt profund recunoscătoare generațiilor anterioare de profesori, care m-au făcut să înțeleg că respectul nu se clamează ci se câștigă.

Pentru a-l cunoaște mai bine pe profesorul Adrian Bozga, am apelat la soția acestuia, Mirela Bozga, drept pentru care o să prezint descrierea făcută de ea.

Mulțumesc celor care au avut inițiativa scrierii unei monografii a școlilor din comuna Tiha Bârgăului, amintindu-l și pe soțul meu, Adrian Bozga, care în 5 martie 2022 ar fi împlinit 73 de ani.

Între anii 1956-1960 face școala primară la Tureac, după care urmează cursurile gimnaziale la școala din Tiha Bârgăului, până în anul 1964. Între anii 1964-1968 continuă cursurile la liceul din Prundu Bârgăului, după care urmează cursurile Facultății de Istorie Filozofie, în cadrul Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, absolvind în anul 1972 cu rezultate foarte bune.

Primii doi ani de activitate i-a desfășurat, ca profesor de istorie, la un liceu din Suceva, după care s-a transferat la Casa Elevilor din Prundu Bârgăului. Mai târziu, activează ca director la Școala Generală din Colibița, după care ajunge la Școala Generală din Tiha Bârgăului, în funcția de director și profesor de istorie. Ultimii doi ani de activitate i-a desfășurat ca profesor de istorie la școlile din Tiha Bârgăului și Mureșenii Bârgăului.

Cred că toți cei care l-au cunoscut pot spune despre Adrian că și-a iubit familia, profesia, dând dovadă de seriozitate și respect față de elevi, cadre didactice și cei din jur.

A iubit copiii, iar ei l-au iubit la rândul lor. A respectat oamenii satului și a fost la rândul ei respectat, totodată fiind și consilier local.

De multe ori când dădea premii elevilor foarte buni, dar cu posibilități financiare mici, în cârticica de premiu le pune bani și le șoptea: „De pe bani să-ți cumperi o carte”.

Cred că acest lucru spune foarte multe despre el, noblețea, altruismul, dar și că în casa noastră este o mică bibliotecă cu sute de volume, de care era foarte mandru.

Cu statura lui impunătoare, sportivă, cu zambetul lui binevoitor, nimeni nu bănuia că la o vârstă care i-ar fi dat dreptul să mai trăiască mulți ani alături de noi, a părăsit această viață.

Chiar dacă profesorul pleacă, lecțiile mai rămân.

Cea care i-a fost prietenă și soție 25 de ani, Mirela Bozga.

Adrian Bozga a fost căsătorit cu Mirela Someșan, cadru didactic la școala din Tureac, având împreună două fete, Adriana și Diana.

Ce-aș mai putea spune despre profesorul Adrian Bozga, în afară de faptul că a fost iubit, respectat și regretat de către toți cei care l-au cunoscut cu adevărat: elevi, profesori, prieteni, comunitate și nu în ultimul rând de familie.

19. CLAUDIA ANAMARIA FONTU (14 iunie 1976)

Claudia Anamaria Fontu s-a născut la 14 iunie 1976, fiind a doua fiică (prima este Ioana, profesoară de geografie la Cluj) a preotului Ioan Fontu și a asistentei medicale, Rodica Fontu, din Tiha-Bârgăului. Școala primară o face în satul natal, după care urmează gimnaziul la Prundu-Bârgăului (1987-1991) fiind premiată în fiecare an școlar și participând cu succes la Olimpiada Națională de Limba și Literatura Română.

Urmează studii liceale la Liceul Bilingv francez-român „Mihai Eminescu” din Cluj (1991-1995), luându-și bacalureatul cu media 9,95, deci o absolventă eminentă.

În perioada liceului a participat la Olimpiada Națională de Limba și Literatură Franceză, obținând mențiuni.

În 1995 a câștigat locul al III-lea la Olimpiada Națională de Filosofie.

Pregătirea prin studii superioare a Claudiei Fontu este uimitoare pentru un tânăr de astăzi: trei licențe universitare, trei masterate și un doctorat.

Licențe:

- Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie-Filosofie, specializarea Filosofie (1995-1999), având media finală 9,75;
- Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, Facultatea de Filologie, specializarea engleză-franceză (2001-2005), având media finală 9,40;
- „Université de Marne-la-Vallée”, Paris, specializarea limba și literatura franceză (2003-2004), Bursier al Statului Român.

Studii postuniversitare-master:

- Université Paris III „Sorbonne Nouvelle”, Paris (2004-2005), Master în cadrul Departamentului de Literatură Franceză cu o lucrare despre Teatrul Francez Contemporan – Roland Dubillard, cu media finală 9,50;
- Université Paris III „Sorbonne Nouvelle”, Paris (2004-2006), Master II în cadrul Institutului de Studii Anglofone cu o lucrare despre Teatrul American Contemporan – Edward Albee, cu media finală 9,75;
- Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca (1999-2000), Master în cadrul Facultății de Istorie și Filosofie, Filosofia Franceză Contemporană, cu media finală 9,25.

Doctorat:

- Université Paris III „Sorbonne Nouvelle”, Institutului de Studii Anglofone, Paris (2006) cu teza Etica și Politica: reprezentarea absenței în teatrul lui Edward Albee, sub îndrumarea științifică a prof. univ. dr. Patrice Badonnel.

În urma studiilor făcute, stăpânește excellent limbile franceză și engleză și are bune conștiințe de spaniolă și portugheză.

Claudia Fontu are o strălucită carieră intelectuală, atât în țară cât și în străinătate, în domeniile didactic, jurnalistic și de traducător.

Între 2000-2002 o găsim ca **profesor de filosofie** la Liceul „Mihai Eminescu” din Cluj-Napoca, iar începând cu anul 2007 ca **lector universitar**, Departamentul de Franceză și Italiană, University of Southern California, Los Angeles.

În domeniul jurnalistic activează ca **redactor-șef**, Departamentul Cultură și Educație, Radio Renașterea, Cluj-Napoca (2001-2003) și ca **redactor-stagiatar** la Radio France Internationale, Redacția în limba română, 2003.

Între 2001-2003 activează ca **redactor** la revista Echinox din Cluj-Napoca, între 2002-2003 **colaborator** la revista Mișcarea Literară Bistrița, în 2005 este **traducător oficial** pentru limbile română, engleză și franceză, iar începând cu 2008 **traducător și translator la Compania Kelton Research, Los Angeles, California**.

Pe parcursul vieții a făcut și o serie de **publicații**:

- 2002-2004: poeme și diverse articole în revista Echinx și Caietele Echinx;
- 2005: traduce Dinu Flămând „Grădini/Jardins”, ediție bilingvă româno-franceză, Editura Idea Print Design, Cluj, 2005;
- 2007: *Un copac cu sunete: Poeți bistrițeni/L'Arbre à Sons*, ediție bilingvă româno-franceză, în cadrul proiectului „Lira”, finanțat de Ministerul Culturii și Cultelor;
- 2009: traduce în limba română opera de teatru a lui Roland Dubillard „Naive rândunici”.

Claudia Fontu a participat la mai multe simpozioane/ateliere:

- Simpozionul Catedrei de Lingvistică, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj, Facultatea de Litere;
- 2004-2006: participări la Simpozionul Masteranzilor, Université Paris III „ Sorbonne Nouvelle”, Paris;
- 2007-2008: organizator de ateliere cu tema „Metode Interactive (cinema, teatru, muzică, expoziții) în Predarea Limbii și Literaturii Franceză”, „ University of Southern California”, Los Angeles.

În prezent își desăvârșește specializările în SUA, printre altele fiind responsabilă a Clubului de Film Francez, University of Southern California, Los Angeles.

Claudia Fontu este deja o personalitate importantă a spiritualității din Țara Bârgăului, având mari perspective de viitor.

Bibliografie: Titus Wachsmann- Hogiu, *Bârgăuani de top*, Editura Karuna, Bistrița, 2009, pag. 419-465

IV.6. ASPECTE DIN ACTIVITĂȚILE CULTURALE, ARTISTICE, SPORTIVE ȘI TURISTICE DESFĂȘURATE ÎN ȘCOALA NOASTRĂ

„Nunta din bătrâni de acum 100 de ani” (1966-1967)

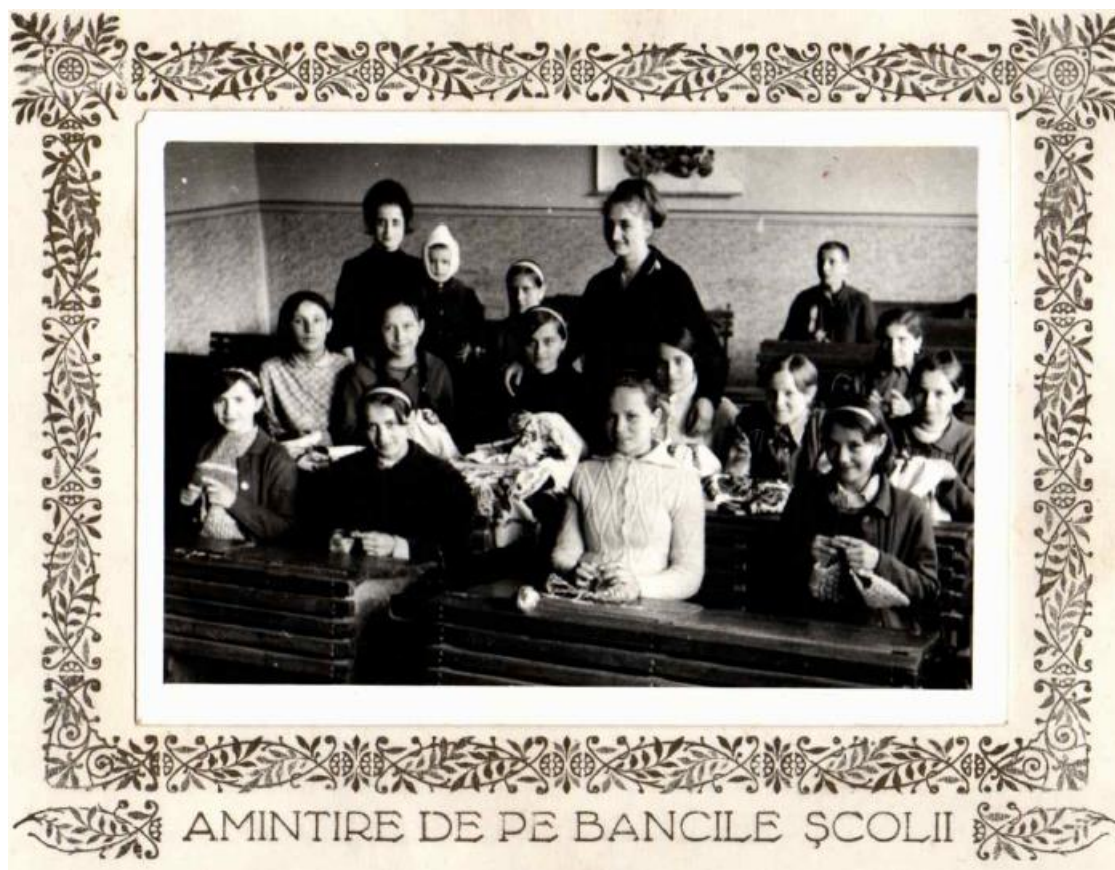
„Nunta din bătrâni de acum 100 de ani”

la Casa de Cultură Bistrița (pe atunci director al acesteia, Alexandru Misiuga)

Formația de dansuri populare a Școlii din Mureșenii Bârgăului

(ed. Hogiu Livia, înv. Lenuța Galben (Ghețea), prof. Lb. Moderne Deak Francisc)-1976

Ora de lucru manual (înv. Gica Hogiu)

Clasa a II-a, înv. Lenuța Uifelean (Busioc), 1971

2-IV - 1971

Elvii clasei a II-a A

Mureseni - Bîrg. Lenuța Uifelean

Bica Ion	Halostă Maria	Rusu Dana	Țăbulea Cornel
Ieretan Liviu	Haragon Floarea	Rîndis Lucica	Gurcea Gargică
Vălean Vasile	Vidican Mihaela	Luoldovan Dana	Gandrea Ionel
Bumiu Iodora	Gordon Maria	Bumiu Cornel	Budea M. + Rîndis P.
Rusan Dochiu	Pop Ioana	Luoisă Maria	Origa Leon
Dăloga Ioana	Besa Iodora	Buta V. + Lovaci Ion	Buta M.

Elevi ai școlii din Mureșenii Bârgăului în fața actualei clădiri nerenovate

Uniforma dascălilor și a elevilor (înv. Lenuța Uifelean (Busioc) și eleva Halostă Mărioara

În practica agricolă din Jelna (elev, Tudor Serețan)

Echipa de schiori ai școlii din Mureșenii Bârgăului

Preșcolarii de la Grădinița Mureșenii Bârgăului, 1979

Formația de mandolină a Școlii Mureșenii Bârgăului, condusă de prof. Olteanu Ioan (1985)

Cadrele didactice de la Școala Mureșenii Bîrgăului la Căminul Cultural din localitate

Cercul pedagogic al cadrelor didactice de pe Bîrgău

Învățătoarele: Lenuța Uifelean (Busioc), Gica Hogiu și Lenuța Ropotean

Înv. Busioc Lenuța și clasa de elevi, 1992

„Racheta pionierilor”, Școala Generală Mureșenii Bârgăului

Pionierii clasei a III-a, alături de înv. Lenuța Uifelean (Busioc), în tabăra școlară (1972)

„Au fost, sunt și vor fi cei care au sfințit Școala din Mureșeni”
(sărbătorirea dascălilor în ziua hramului bisericii Sf. Ioan Botezătorul, 2019)

INSPECTORATUL SCOLAR AL JUDETULUI Bistrita-Nasaud

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
CERCETĂRII
TINERETULUI
ȘI SPORTULUI

DIPLOMA

locul I

Se acordă :

Elevului/elevei HANGAN CRISTIANA (prof. VERONICA RUSAN)
Unitatea de învățământ ȘC. GIM. MUREȘENI BÎRGAULUI
localitatea _____, județul BISTRIȚA - NESAUD
la OLIMPIADA NAȚIONALĂ A SPORTULUI ȘCOLAR - ETAPA JUDEȚEANĂ-
Competiție PT. OLIGLE 1-IV ; proba : SAH
Data și locul desfășurării competiției: 24.01.2016 BISTRIȚA

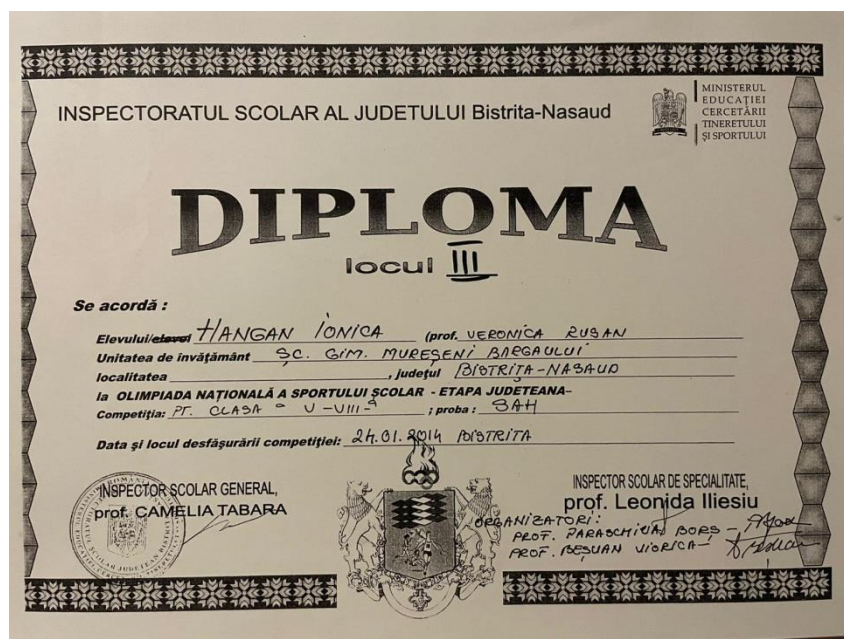
INSPECTOR SCOLAR GENERAL,
prof. CAMELIA TABARA

INSPECTOR SCOLAR DE SPECIALITATE,
prof. Leonida Iliesiu

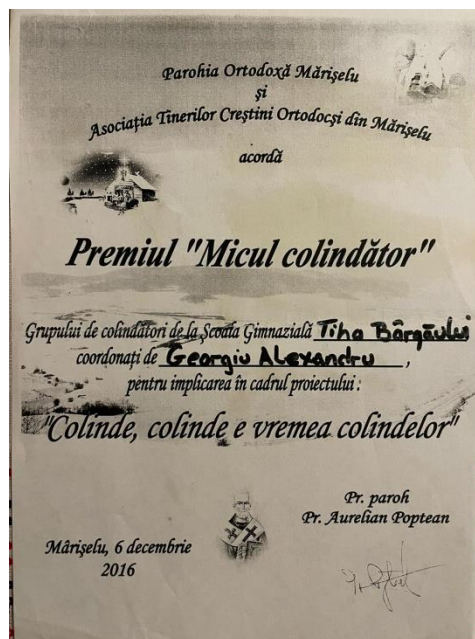
ORGANIZATORI:
PROF. ROȘ PARASCHIVA - ROȘ
PROF. BĂȘAN VIOARA - BĂȘAN

Preșcolarii de la G.P.N. Mureșenii Bârgăului la colindat la G.P.P Trenulețul Veseliei Bistrița

Preșcolarii de la G.P.N. Mureșenii Bârgăului la colindat la Școala Gimnazială Mureșenii Bârgăului

Educ. Ioana Sereșan

IV.7. Școala, zidirea-nțelepciunii

Azi, când gândim la începuturi,
Nu te găsim slăvită-n ode.
Doar o zidire, în ținuturi,
Luată parcă din epode.

Izvor de minți și vieți mărunte,
Ai revărsat an după an.
Și-ai transformat mici fortărețe,
În falnice palate de mărgean.

În fiecare veac trecut,
Ai ars condee-nflăcărare.
Ai pus pe harta-nțelepciunii
Pe cei ce i-ai învățat carte.

Și totuși timpul n-a uitat
De măreția ta trecută,
De tot ce-n tihnă ai creat,
Căci pentru asta-i fost născută

Iar azi, noi cei create de tine,
Venim cu măreție-n suflet,
Să-ți mulțumim pentru destine,
Pentru-ntristare, pentru zâmbet.

Și-n anii care vor urma,
Chiar vremuri tulburi de vor fi,
Rămâi izvorul carea-i fost,
Rămâi pentru a te jertfi.

Prof. Veturia Ioana Ursa

CAPITOLUL V

BIBLIOGRAFIE

- George Georgiță, *Însemnări istorice și geografice despre comuna Mureșeni*, Manuscris, 1884, Oficiul parohial greco-catolic român Mureșenii Bârgăului (1821-1950), Fond nr. 96, registru 19, Arhivele Naționale Bistrița;
- Victor Lazar, *Istoricul parohiei Mureșenii Bârgăului, Cronica parohiei Mureșeni Bârgăului*, (1838-1948), Oficiul parohial greco-catolic român Mureșenii Bârgăului (1821-1850), Fond nr. 96, registru 19, Arhivele Naționale Bistrița;
- Virgil Șotropa, *Militarizarea Văii Bârgăului în Arhiva someșană*. Revistă istorică-culturală, nr. 10, Năsăud, 1929;
- Virgil Șotropa, Nicolae Drăgan, *Istoria școalelor năsăudene*, Năsăud, 1913;
- Simion Retegan, *Satele năsăudene la mijlocul secolului al XIX-lea*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2002;
- Niculae Vrăsmaș, *Anuarul bârgăuan-anul IV, nr.6*, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016;
- Ioan Bâca, *Arealul turistic Piatra Fântânele- Măgura Calului*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2012;
- Ioan Bâca, Cristina Rusu, *Borgo Pass-semnificații geografice, istorice și culturale*, Ed. Argonaut, Cluj -Napoca, 2017;
- Titus Wachsmann-Hogiu, *Mic ghid prin Țara Bârgăului*, Ed. Răsunetul, Bistrița, 2003;
- Simion Retegan, *Satele năsăudene la mijlocul secolului al XIX-lea*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2002;
- Ioan Cordovan, Ștefan Murgoi, *Legendă și adevăr, în Anuarul bârgăuan, anul IV, nr. 6*, Ed. Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2016;
- Aurelia Dan, *Școlile grănicerești năsăudene (1851-1918)*, Ed. Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2012, pag. 82-83)
- Septimiu Pop, *Din istoricul învățământului în județul Bistrița-Năsăud, în „File de istorie”*, Muzeul de istorie Bistrița, nr.1, 1971, pp. 209-236;
- File de istorie IV, Muzeul de istorie Bistrița, 1976*
- Simion Retegan, *„În umbra clopotnițelor”-școlile confesionale greco-catolice din dieceza Gherlei între 1875-1885*, Academia Română, Institutul de istorie G. Barițiu, Cluj-Napoca, Ed. Argonaut, 2008;
- Simion Retegan, *Satele năsăudene la mijlocul sec. al XIX-lea*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2002;
- Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Protosinghel Gavril Horț, *Mănăstirea Nașterea Maicii Domnului, Piatra- Fântânele, Jud. Bistrița-Năsăud (1927-2015)*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2016.
- www.primariatihabargaului.ro/strategia/

CUPRINS

ARGUMENT.....	4
INTRODUCERE.....	5
CAPITOLUL I: Localizare geografică a comunei Tiha Bârgăului.....	6
CAPITOLUL II: Repere istorice.....	7
II.1. Scurt istoric al Văii Bârgăului.....	7
II.2. Scurt istoric al comunei Tiha Bârgăului.....	12
II.3. Scurt istoric al satului Mureșenii Bârgăului.....	19
II.4. Scurt istoric al satului Piatra Fântânele.....	27
CAPITOLUL III: Apariția și dezvoltarea învățământului românesc.....	38
III.1. Evoluția învățământului pe Valea Bârgăului.....	38
III.2. Istoricul școlii din Tiha Bârgăului.....	43
III.3. Istoricul școlii din Mureșenii Bârgăului.....	48
III.4. Istoricul școlii din Piatra Fântânele.....	55
III.5. Truditori pe ogorul școlii.....	59
III.6. Școlile cu clasele I-VIII din comuna Tiha Bârgăului la timpul prezent.....	64
CAPITOLUL IV: Școala românească între trecut, prezent și viitor.....	66
IV.1. Elevul din trecut, prezent și viitor.....	66
IV.2. Arc peste timp - de la lelea Ioana Orban la Bianca Maria Gâvan.....	68
IV.3. Povestea unui profesor pe Valea Bârgăului.....	72
IV.4. Amintiri... ..	78
IV.5. Personalități, absolvenți ai școlii, mândria comunei Tiha Bârgăului.....	80
IV.6. Aspecte din activități culturale, artistice, sportive și turistice desfășurate în școala noastră.....	102
IV.7. Școala, zidirea-nțelepciunii.....	119
CAPITOLUL V: Bibliografie.....	120
CUPRINS:.....	121

Omul nu este propriul său prezent. El este propriul său viitor

(Constantin Noica)

ISBN 978-630-6502-23-3
Editura Meritocrat Cluj-Napoca
e-mail: meritocratcj@gmail.com

